SÖNDAGSSKOLAN

DESS NÖDVÄNDIGHET
LÄRARE
OCH LEDNING

AF

K. N. RABENIUS

ANDRA UPPLAGAN

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERNS FÖRLAG

SÖNDAGSSKOLAN

DESS

NÖDVÄNDIGHET, LÄRARE OCH LEDNING

AF

KARL NATHANAEL RABENIUS

SV. LUTH. PASTOR

Låten barnen komma till mig och förmenen dem icke, ty sådana hörer Guds rike till. *Mark. 10: 14.*

ANDRA UPPLAGAN

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERN
1908

ROCK ISLAND, ILL.
Augustana Book Concerns Tryckeri och Bokbinderi.
1908.

SÖNDAGSSKOLLÄRAREKÅREN

INOM

EV. LUTH. AUGUSTANA-SYNODEN

TILLÄGNAS DESSA BLAD

MED TILLÖNSKAN AF GUDS RIKA VÄLSIGNELSE

UTI DESS VIKTIGA ARBETE

KÄRLEKSFULLT

AF

FÖRFATTAREN.

FÖRORD TILL FÖRSTA UPPLAGAN.

I likhet med alla andra evangeliskt lutherska kyrkosamfund är Augustana-synoden synnerligen angelägen om att befordra och gifva en sann och grundlig kristendomskunskap åt såväl gamla som unga. Arbetet för denna undervisning uti våra församlingar samt lägre och högre skolor bär därom ett tydligt vittnesbörd. Särdeles stor vikt lägges på barnens undervisning, och detta med all rätt. Få barnen en god undervisning från början, så hafva de alltid gagn därutaf. Få de däremot en dålig sådan, så inverkar detta hämmande icke blott på den följande undervisningen, utan äfven på barnens karaktär.

För att undervisningen skall blifva välsignelserik, kräfves god ordning och ledning samt sant kristna och karaktärsfasta lärare. Dessa kraf göra sig gällande vid all undervisning, men i synnerhet vid kristendomsundervisningen. Vi kunna icke heller lägga nog stor vikt därpå uti våra söndagsskolor.

Med tanke härpå samt af intresse för vårt samfund såsom ett helt har jag utgifvit denna bok om söndagsskolan, dess nödvändighet, lärare och ledning.

Söndagsskolläraren har ett högt och ansvarsfullt kall att utföra, men det oaktadt uppskattas ej alltid hans arbete. Ofta lämnas han äfven utan någon som helst ledning. Han har emellertid behof af uppmuntran och vårt varmaste understöd. Det är också därför, som jag af kärlek har tillägnat honom och hela vår söndagsskollärarekår detta arbete.

Må då denna bok såsom en kär vän blifva mottagen utaf hvarje söndagsskollärare och af alla andra, som nitälska för en sann kristendomsundervisning uti söndagsskolan, såsom pastorer, kyrkoråd och föräldrar! Och må försam-

lingens öfverherde själf, Jesus Kristus, gifva sin välsignelse icke blott till de ord, som i denna bok blifvit nedskrifna, utan till allt det arbete, som utföres af trogna lärare i våra söndagsskolor, så att hans vilja och församling måtte främjas! *K. N. R.*

FÖRORD TILL ANDRA UPPLAGAN.

Första upplagan af "Söndagsskolan, dess nödvändighet, lärare och ledning" mottogs med ett ovanligt stort intresse. Professorer, pastorer, söndagsskollärare och tidningsmän gåfvo densamma de allra bästa vitsord. Därför var den första upplagan snart slutsåld och en ny starkt efterfrågad. Uti denna andra upplaga, som utgifves af Augustana Book Concern, har författaren gjort åtskilliga tillägg och förändringar, hvilka helt visst göra boken ännu mera värdefull. Gånge då denna nya upplaga af "Söndagsskolan" ut till om möjligt alla våra söndagsskollärare, och må den blifva för hvar och en af dem till mycken hjälp och uppmuntran!

AUGUSTANA BOOK CONCERN.

Innehåll.

I.

Ändamålet med människans tillvaro.

---

1. Hvarför Gud har skapat människan.

Hvad är ändamålet med min tillvaro? Hvarför har Gud skapat mig? Hvilken är min bestämmelse? Dessa eller liknande frågor hafva de allra flesta människor många gånger framställt till sig själfva och andra. Sådana frågor äro äfven i högsta grad viktiga, och ingen bör låta sig nöja, förrän de äro rätt besvarade.

Gud har skapat oss, emedan han *ville* göra det och för att på oss uppenbara sin outsägliga kärlek. Därför skapade han oss, sig till en afbild. "Gud sade: Vi vilja göra människan efter vårt beläte, till vår afbild. Och Gud skapade människan efter sitt beläte." (1 Mos. 1: 26, 27). För detta verk och denna kärlek skall Gud mottaga pris, ära och tack. Då aposteln Johannes i en syn fick se Guds tron i himmelen, så uppenbarades för honom, att de "tjugufyra äldste skola falla ned inför den, som sitter på tronen, och tillbedja den, som lefver i evigheters evighet, och kasta sina kronor inför tronen, sägande: Vår Herre och Gud, du är värdig att taga pris och ära och makt, ty du har skapat allt, och för din viljas skull var det till och vardt skapadt." (Upp. 4: 10, 11).

Människan är skapad för att vara lycklig här på jorden och salig i evigheten. Det är ändamålet med hennes tillvaro. Sköna och stora mål! Ack, om hvarje människa ginge det tillmötes!

För att människan skulle uppnå detta mål, skapade Gud henne. Men så kom synden i världen, och människan blef olycklig i stället för lycklig, osalig i stället för salig. Det oheliga skilde människan ifrån gemenskapen med Gud. Denna ohelighet befläckade alla. "Alla hafva syndat och äro utan berömmelse inför Gud." (Rom. 3: 23). Gud ville dock i sin stora kärlek, att alla människor skulle uppnå det mål, för hvilket han skapat dem. Därför utlofvade han strax efter syndafallet deras frälsning, och "då tiden var fullbordad, sände Gud sin Son." (Gal. 4: 4). Kristus betygade därom.: "Så älskade Gud världen, att han utgaf sin enfödde Son, på det att hvar och en, som tror på honom, icke må förgås, utan hafva evigt lif." (Joh. 3: 16). På grund häraf bjudes frälsning till alla.

"Till den himmel, som blir allas,
hvilka honom höra till,
ingen är, som icke kallas,
ingen han borttappa vill.
Till hans hjärta en och hvar
lika öppen tillgång har,
samma röst till alla ljuder,
samma frälsning han dem bjuder."
Ps. 163: 4.

Ingen behöfver därför blifva fullkomligt olycklig här på jorden, och ingen behöfver blifva osalig i evigheten. Det härliga målet kan uppnås. Lofvad vare Gud där-

för! Människans bestämmelse är att nu låta fostra och leda sig så, att hon må uppnå detta mål — lycka och salighet. Herren gör också allt för att föra henne därtill.

För detta ändamål har han stiftat sin församling bland oss och öfverlämnat åt henne nådemedlen, ordet och sakramenten. Denna fostringsanstalt skall ock enligt Herrens bestämda löfte alltid äga bestånd. "Dödsrikets portar skola icke varda henne öfvermäktiga" (Matt. 16: 18). Åt denna församling gaf Kristus det stora missionsbudet: "Gån fördenskull ut och gören alla folk till lärjungar" (Matt. 28: 18). Genom församlingen vill han återställa harmonien mellan sig och människan, genom henne vill han fostra oss alla, så att ändamålet med vår tillvaro må vinnas.

"Hvad skulle Herren göra mer
att fallna mänskor frälsa?
Han för oss strider, segern ger,
vår längtan ser och är vårt lif och hälsa."
Ps. 146: 7.

2. Kristendomsundervisningen är nödvändig för människans sanna lycka och salighet.

Med djupaste allvar böra vi besinna, att Gud gifvit oss icke blott en kropp, utan ock en själ, och att båda dessa våra beståndsdelar måste vårdas och näras, så framt de icke skola förgås. För kroppens vård och näring göra människorna i allmänhet allt hvad de kunna. För föda och kläder och jordiska ägodelars förvärfvande arbeta och kämpa många oerhördt — många

arbeta sig därför t. o. m. till döds. Den hedniskt sinnade frågar blott efter det jordiska och låter själen förgås. Kristus visar oss dock, att det jordiska blott skall tjäna det högre, det andliga, det himmelska. Han bjuder oss: "Söken först Guds rike och hans rättfärdighet, så skall allt detta därjämte tillfalla eder." (Matt. 6: 33). Denna uppmaning böra vi själfva hörsamma, och på den böra vi tänka, då det gäller våra barn.

Våra barn hafva likaledes både kropp och själ. Det är godt, om vi kunna gifva åt dem hvad de behöfva för sin lekamliga utkomst. Ja, vi böra göra allt hvad vi kunna därför. Men vi få icke förgäta, att deras själar också måste vårdas och näras, och att det är vår plikt att göra allt hvad i vår förmåga står för deras andliga utbildning. Om vi försumma detta, skall Herren "kräfva deras själar ur våra händer."

Blott det jordiska skall dock aldrig förnöja eller lyckliggöra någon, icke heller då barnen. Kristus säger: "Ty hvad skall det hjälpa en människa, om hon vinner hela världen, men förlorar sin själ?" (Matt. 16: 26). Dessa ord böra stå liksom i eldskrift framför oss, då vi tänka på oss själfva och våra barn.

Själen finner lugn och ro först då, när hon återfunnit Gud och hvilar i honom. Utan gemenskap med honom gifves hvarken sann lycka eller salighet. Till denna gemenskap med Gud genom Kristus måste människan komma, om hon skall blifva lycklig. Märk, genom Kristus! "Jag är vägen och sanningen och lifvet; ingen kommer till Fadern utan genom mig", säger Herren själf. (Joh. 14: 6). Det är till denna ge-

menskap också våra barn måste komma, om de skola uppnå det af Gud bestämda målet. Till församlingen och hvarje enskild säger därför Kristus: "Låten barnen komma till mig och förmenen dem icke; ty sådana hörer Guds rike till." (Mark. 10: 14).

Uti dopet i den treenige Gudens namn komma barnen i denna gemenskap och få del af allt det goda, som Kristus återförvärfvat. Skulle därför ett sålunda döpt barn dö, medan det står kvar i döpelsenåden, så går det alldeles säkert saligheten till mötes, äfven om det icke fått lefva så länge, att det kunnat inhämta någon medveten och egentlig kunskap om Gud och sitt förhållande till honom.

Får barnet lefva, så att det uppnår den ålder och har sådant förstånd, att det kan mottaga undervisning, så måste det undervisas uti Guds ords sanningar. Herren Jesus fordrar, att de skola på dopets grund bibringas denna kunskap. Sedan han gifvit befallning, att alla människor skulle göras till hans lärjungar, sade han: "lärande dem att hålla allt det jag har befallt eder." (Matt. 28: 20).

Nödvändigheten af detta lärande och denna kunskap framträder klart för oss uti Frälsarens ord: "Men detta är det eviga lifvet, att de känna dig, den ende sanne Guden, och den du har sändt, Jesus Kristus." (Joh. 17: 3).

Den kristna församlingen och den enskilde kristne församlingsmedlemmen få icke draga sig ifrån de andligen omyndiga. De måste lära dessa att åkalla Herrens namn, på det de må varda frälsta. (Joel 2: 32). Det var icke blott till Petrus, som Herren sade: "Föd

mina lamm!" (Joh. 21: 15). Han säger detta ännu lika kraftigt till sin församling. Aposteln Paulus låter oss också förstå nödvändigheten af undervisningen i Guds ord, där själens föda gifves, då han säger: "Huru skola de då åkalla den, på hvilken de icke tro? Och huru skola de tro den som de icke hafva hört? Och huru skola de höra, utan att någon predikar?" (Rom. 10: 14).

För salighetens vinnande är kristendomskunskapen nödvändig. Men ingen inbille sig, att den är nödvändig blott för evigheten! Den är lika nödvändig för vår tillvaro här på jorden. Blott den kunskapen sprider det sanna ljuset öfver de jordiska förhållandena, och blott genom denna kunskap få vi kraft att på ett rätt sätt utföra våra jordiska plikter. Blott den sant kristne kan vara lycklig i utöfningen af sitt kall; blott han kan vara i sann mening en god medlem i familjen, kyrkan och samhället. Uti dessa tre af Herren själf stiftade inrättningar skall också halten af vår kristendomskunskap pröfvas. Uti dem skall ock den sanna kristendomen omsättas uti ett verksamt och fruktbärande kristligt lif.

Den största gåfva, som barnen kunna erhålla, är därför en lefvande kristendomsundervisning. Den gåfvan är det ock vår skyldighet att gifva dem, lika mycket som det är vår plikt att gifva dem föda och kläder, till dess de själfva kunna arbeta för sin utkomst. Om barnens själar vårdas och lifnäras, kommer välsignelse icke blott till barnen, som närmast äro föremål för dessa bemödanden, utan ock till andra. Luther säger härom följande ord, som böra varmt behjärtas, synnerligast af

föräldrar: "Det böra äkta makar veta, att de ej kunna göra Gud, kristenheten, hela världen, sig själfva och barnen större nytta, än att de väl uppfostra sina barn. Man kan ej tillfoga kristenheten större skada än att försumma barnen. Skall man därför åter hjälpa kristenheten, så måste man i sanning begynna med barnen, såsom det skedde i forna tider. Därför är det högst af nöden för hvarje människa, som är i äktenskapsståndet, att hon djupare och flitigare sörjer för sitt barns själ än för dess kropp, som är kommen af henne, och icke annorlunda aktar sitt barn, än som en kostlig, evig skatt, som Gud befallt henne att bevara, att djäfvulen, världen och köttet icke må stjäla och förstöra honom. Ty han skall fordras af henne vid döden och på den yttersta dagen."

Kristus säger: "Ja, saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det." (Luk. 11: 28).

II.

Söndagsskolan.

---

1. Söndagsskolans uppkomst.

"Himmelriket är likt ett senapskorn, som en man tog och sådde i sin åker, hvilket väl är mindre än alla andra frön, men när det har växt upp, är större än andra kryddväxter och blifver ett träd, så att himmelens fåglar komma och bygga sina nästen på dess kvistar." Denna Jesu liknelse, som vi läsa i Matt. 13 kapitel, afser visserligen Kristi nåderike eller församling såsom ett helt, men den kan ock tillämpas på den församlingens verksamhetsgren, som är känd under namnet söndagsskolan.

Vi skulle handla både ogrannlaga och otacksamt, om vi ej i denna bok ägnade några tankar och ord åt söndagsskolans egentlige grundläggare och åt söndagsskolidéens utbredande.

Söndagsskolan framträdde först mycket ringa och oansenlig, men har sedan dess utvecklats och vunnit en stor utsträckning.

Den första söndagsskolan finna vi i England. Grundläggaren af densamma var en from man, Robert Raikes, född i Gloucester, England, den 14 sept. 1735. Robert Raikes, som efter sin fader utgaf *Gloucester Journal,* promenerade en söndagseftermiddag 1780 och såg med

smärta flera barn drifva omkring på gatan, synbarligen sysselsatta med att lära det, som var ondt. Han kände genast ett innerligt medlidande med dessa arma barn och frågade sig själf: "Kan jag icke göra något för dem?" Jo, något kunde och skulle han göra. Han närmade sig några af barnen, tilltalade dem hjärtligt och bjöd dem att följa med sig hem. Sex utaf dem följde med. Dessa barn voro mycket okunniga och kunde icke läsa. Herr Raikes samtalade på det vänligaste med dem samt berättade för dem något om Jesus Kristus. Sedan de med uppmärksamhet lyssnat till det kärleksfulla talet, bjödos de att följande söndag komma igen och då taga med sig några kamrater. Detta gjorde de äfven, och därmed var den första söndagsskolan påbörjad.

Robert Raikes anförtrodde denna sak åt några af sina likasinnade vänner, hvilka snart togo verksam del i företaget. Uti *Gloucester Journal* offentliggjorde han sina tankar om behofvet att på söndagseftermiddagarna samla barnen och meddela dem undervisning uti den heliga skrift. Artikeln aftrycktes af några tidningar i London. Företaget väckte stor uppmärksamhet. Flera omfattade det med välvilja, men det fick ock sina vedersakare. Många förbittrades däröfver, och en förföljelse syntes vara färdig att utbryta. Men då utkom ett kungligt påbud, att de unga skulle läras att läsa. Detta bud blef en räddande ängel för den späda planteringen. En hvar ägde nu rätt att samla barnen för detta ändamål. Ingen kunde hindra dem, som undervisade uti läsning, att på samma gång, om de så

önskade, tala om Guds vilja och råd om människornas frälsning.

Åt detta viktiga företag ägnade Raikes snart hela sin tid. Han fick också se detta verk krönas med den största framgång. Öfverallt i England och Skottland bildades söndagsskolor. Under tacksägelse till Gud, som så rikligen välsignat den späda planteringen, kunde han därför efter ett trettioårigt arbete för denna skola tillsluta sina ögon. Robert Raikes dog den 5 april 1811.

Söndagsskolidéen vann en liflig anslutning äfven i andra länder. Med makt gjorde sig denna idé gällande här i Amerika. Behofvet af dessa skolor var ock synnerligen stort här, emedan det icke fanns några kristliga skolor. De föräldrar, som nitälskade för sina barns andliga väl, måste själfva meddela dem nödtorftig undervisning. Men nybyggarelifvet var för de flesta så mödosamt och upptaget af arbete för den lekamliga tillvaron, att det andliga fick stå tillbaka, ja, blef oftast helt och hållet försummadt.

Underrättelserna om söndagsskolorna i England meddelades såväl af invandrare därifrån som af tidningspressen, och inom kort påbörjades liknande skolor öfver allt här i landet.

Då vårt eget älskade samfund, den svenska lutherska kyrkan — Augustana-synoden —, stiftades och började sin verksamhet, var söndagsskolidéen af dess grundläggare väl bekant. De omfattade den ock med varmt intresse. Samtidigt som församlingarna bildades, upprättades söndagsskolor. Så har ock skett allt sedan.

När helst någon ny församling blifvit bildad, har hon genast upprättat sin söndagsskola.

Icke blott samfundet, utan äfven hvarje lokalförsamling känner djupt, att söndagsskolans verksamhet är lifsviktig i många afseenden. Söndagsskolidèen skall därför allt fortfarande omfattas med värma.

2. Söndagsskolans behöflighet.

Våra af staten och samhället upprättade och underhållna folkskolor äro med skäl berömda. De äro i allmänhet försedda med utmärkt skolmaterial, präktiga läroböcker och allt annat, som kräfves för väl ordnade folkskolor. Lärarekåren är ock praktiskt utrustad för sitt kall, hvarför undervisningen bedrifves på ett synnerligen förtjänstfullt sätt. De flesta staterna uppoffra också stora summor årligen för dessa skolor och anbefalla obligatorisk skolgång. De barn, som fullständigt genomgå dessa skolor, äro väl utrustade för att lyckas i "kampen för den lekamliga tillvaron".

Ett fattas dock dessa skolor, och det är det viktigaste af alla läroämnen — kristendom. Detta ämne borde finnas i alla af staten underhållna skolor. Barnen borde uti dem få undervisning uti Guds ords sanningar, och allt hvad de lärde i öfriga ämnen borde också vara i harmoni med Guds ord. Men på grund af de egendomliga förhållanden, som äro rådande i detta land, är det ej tänkbart, att kristendomsundervisning någonsin skall kunna meddelas i dessa våra skolor.

Största antalet af medborgare stå utom kyrklig förbindelse, och de öfriga äro uppdelade uti en massa olika

tros- och kyrkosamfund. Äfven om våra förhoppningar att de allra flesta medborgarna inom en icke alltför aflägsen framtid skola blifva församlingsmedlemmar skulle förverkligas, så är det dock ej gärna någon möjlighet att få någon kristendomsundervisning i de allmänna folkskolorna till stånd.

Någon enhet uti religionsundervisningen skall nog aldrig kunna vinnas. En och annan röst har visserligen höjts för att man uti dessa skolor borde meddela undervisning uti det allmännaste af kristendomens hufvudsanningar. Men en sådan undervisning skulle säkerligen blifva till föga eller ingen nytta, kanske i stället till uppenbar skada.

Den kristna församlingen och den enskilde kristne få därför icke draga sig tillbaka från sina plikter mot det uppväxande släktet i fråga om kristlig uppfostran. Tvärtom, plikterna att sörja för meddelandet af kristendomsundervisning blifva i stället därför så mycket större.

Församlingen har också alltid varit medveten om nödvändigheten utaf att fullgöra dessa plikter. Så har också hvarje upplyst enskild kristen varit. Därför hafva högre och lägre kristliga skolor upprättats. Några församlingar hafva varit mäktiga att upprätta fullständiga folkskolor, men de allra flesta hafva ännu icke förmått detta, och det torde dröja mycket länge, innan de kunna det, kanske aldrig.

Barnen behöfva dock icke och få icke heller vara utan kristendomsundervisning. Men hvar skola de få den? Den undervisning de kunna få i hemmen är i allmänhet otillräcklig, och till de af samfunden underhållna högre

kristliga läroverken kunna blott ett fåtal barn komma. Söndagsskolan är den enda, som de flesta barnen kunna besöka för att erhålla kristendomsundervisning.

Om nu söndagsskolan är den enda, som de flesta barnen få kristlig undervisning uti, så är det uppenbart, att denna skola är af största betydelse. Den bör därför vårdas och omhuldas på alla möjliga sätt.

Söndagsskolan är därför icke blott behöflig, utan den är äfven nödvändig. Den är behöflig och nödvändig icke blott för våra barn, utan ock för våra församlingars och vårt samfunds bestånd och utveckling.

Söndagsskolan bör därför också hafva de bästa lärare, den bästa anordning, de bästa materialier och de bästa metoderna. Ingenting får anses vara för godt för söndagsskolan.

Söndagsskolan bör vara föremål för vårt understöd och vår kärlek!

3. Söndagsskolans läroämnen och anordning.

Söndagsskolan har egentligen blott ett hufvudämne, nämligen kristendomen. Behofvet, ja, nödvändigheten af detta ämne för våra barns sanna väl har uti det föregående framhållits. Dess nödvändighet har framtvingat söndagsskolan.

Barnen uti våra söndagsskolor skola meddelas kristendomens sanningar i full öfverensstämmelse med vår evangelisk-lutherska bekännelse. En allmän kristendomskunskap utan bestämd bekännelse är icke mycket värd. Den är ett slags tom sedelära och känslopjoller och gifver aldrig barnet någon bestämd fasthet eller

öfvertygelse. Den så undervisade blir "ett rör, som drifves hit och dit af vinden."

Många hafva dragit i härnad mot den bestämda bekännelsen vid religionsundervisningen. Med lättsinnets förakt hafva dessa stormat emot hvarje bestämd lärosats, dogm, och under sken af sann gudsfruktan hafva de framhållit, att dogmerna äro *skal,* och att det ju endast kommer an på *kärnan.* De, som hafva gifvit dessa bestormare rätt, hafva glömt, att hvarje kärna har sitt skal, och att skalet bevarar kärnan från tillintetgörelse. Tag bort skalet, och du skall snart finna kärnan fördärfvad!

Gif därför barnen en kristendomskunskap, som är klädd i den evangelisk-lutherska bekännelsens dräkt! Därmed säga vi ingalunda, att man i söndagsskolan skall taga sig för att undervisa uti dogmatik. Men den undervisning, som där meddelas, måste stå i innerligaste harmoni med den lutherska kyrkans bekännelse. Denna bekännelse är den enda fullt skriftenliga. Om en undervisning meddelas, som är i strid med denna bekännelse, så är densamma också i strid mot Guds ord, den heliga skrift.

Grunden för kristendomskunskapen är den heliga skrift, och de egentliga läroböckerna i kristendom förhålla sig till bibeln såsom bäckarna till den källa, från hvilken de hämta sitt vatten.

De läroböcker, som användas särskildt uti detta ämne, äro katekesen och bibliska historien. Katekesundervisningen har till uppgift att gifva barnen en enkel och klar uppfattning af kyrkans på Guds ord grundade bekännelse samt verka därhän, att de i lefvande tro göra

denna bekännelse till sin egen. Undervisningen i biblisk historia har till uppgift att meddela barnen de viktigaste af de bibliska berättelserna och den heliga historien i öfverskådlig och kortfattad form.

I sammanhang härmed vilja vi äfven påpeka behofvet af att barnen vid denna undervisning också få lära sig att bedja till Gud. Det skola de visserligen hafva lärt sig långt innan de komma till söndagsskolan, ty det är föräldrarnas både skyldighet och stora förmån att så tidigt som möjligt lära barnen att med knäppta händer vända sig till Gud uti korta böneord. Men äfven om en del akta på denna plikt och förmån, så är det dock ofantligt många, som icke göra det. Uti många hem försummas bönen helt och hållet. Låtom oss därför åtminstone lära barnen korta morgon- och aftonböner; likaså bordsböner. En del af våra psalmer äro synnerligen lämpliga att för detta ändamål inlära.

Psalmboken bör och får icke vara främmande för våra barn och söndagsskolor. Denna är en alltför härlig skatt att blifva obegagnad och förgäten. Jag tillåter mig att anföra hvad dr L. Kellner säger om psalmen. "Liksom den ena strängen klingar med, när den andra är i dallring, så lefva också i vårt hjärta samma känslor på nytt upp, när de toner klinga, i hvilka en af Gud inspirerad skald eller sångare en gång lät den utströma. Visserligen äro vi på en villoväg, om vi tro oss kunna åstadkomma detta genom små verser, fabricerade af hvilken som helst välmenande utgifvare af en biblisk historia eller katekesupplaga. Dylika skaldealster utan kraft och kärna äro endast dagsländor, hvilkas lif ej skulle räcka utöfver skoltiden och

dessutom befordra en ytlig religiös bildning, som bure endast gallblommor, utan att lämna några frukter för lifvet. Hvad läraren meddelar i religiös poesi måste sedan länge vara bepröfvadt i människohjärtat: dess toner måste i nöd och död, i strid och seger hafva bibehållit sin styrka och i följd af sitt inre värde hafva blifvit en hjärtats egendom för folket, hvars djupa religiöst-poetiska känsla endast kalla småfilosofers tomma förnekande ej förmår fatta. Och liksom dessa sånger flödat ifrån det kristligt kyrkliga lifvet, så måste de äfven af ungdomen åter tagas med ut i lifvet. Är ej läraren själf i saknad af religiöst sinne och omdöme, så skall han ej hafva så svårt att finna sådana lämpliga sånger, dem vår svenska psalmbok i rikt mått erbjuder."

Uti de allra flesta af våra söndagsskolor meddelas undervisningen på svenska språket. Uti detta språk måste därför äfven undervisning meddelas. Att svenska språket ännu många år skall fortfara att vara hufvudspråket vid gudstjänsterna i de flesta af våra församlingar, lider intet tvifvel. Det sköna svenska språket får icke dö ut ibland oss, därför att vi och våra barn bo i Amerika!

De flesta bland oss älska vårt modersmål. Och i den mån vi älska det, vilja vi äfven öfverlämna det såsom ett arf till våra barn. Om de mottaga och förvalta detsamma, skall det helt visst varda dem till mycken glädje och välsignelse. Fördelarna och värdet af att kunna tvenne språk äro så uppenbara, att några ord för att visa detta äro obehöfliga. Och att redan uti barndomen, då talorganen äro böjligast, få lära sig dessa språk kan icke

nog uppskattas. Inlärandet af ett särskildt språk kostar eljest i allmänhet både en dyrbar tid och mycket penningar, på samma gång som det är ett hårdt arbete. Såväl föräldrar som barn böra därför vara glada och tacksamma för att söndagsskolan äfven undervisar uti svenska språket. De, som icke vansläktats, äro också detta.

För undervisningen uti detta språk hafva vi äfven särskilda läroböcker, som böra användas, nämligen 'Abc-boken, Barnens första och andra bok m. fl. Genom läsningen och undervisningen i bibeln, bibliska historien och katekesen befordras ju också kunskapen i svenska språket, men dessa böcker böra aldrig användas för undervisning uti stafning o. d.

Ett annat ämne, som äfven bör förekomma, är sång. Det är ej nog med att sång förekommer vid början och slutet af hvarje lektion. Psalmerna och sångerna böra särskildt inläras. Sker så, skola barnen lära sig att sätta värde på och älska det högstämda innehållet och de sköna melodierna.

Sången har under alla tider i kristenheten ansetts såsom en betydelsefull lifsyttring. Vi känna ock till, hvilken betydelse den haft på det kyrkliga området. Där ett friskt troslif funnits, där har ock sången stått högt, men där troslifvet varit tynande, där har sången förlorat sin liflighet, ja, ofta helt och hållet dött ut. Vi veta äfven hvad betydelse sången har för våra gudstjänster. Hvilken lyftning erfara vi icke, då församlingen med lif och lust deltager uti sången.

"Men när tempelsången stiger
andaktsfull mot himlens höjd,

oro stillas, klagan tiger,
hjärtat slår af helig fröjd;
själen då från jordens grus,
trängtande till Faderns hus,
himlens tungomål re'n talar
och af hoppet sig hugsvalar."
Ps. 500: 3.

Må barnen i våra söndagsskolor därför få lära sig att sjunga våra högstämda och sköna psalmer och sånger! Godt urval af båda hafva vi i nya söndagsskolboken.

* * *

Själfva anordningen af söndagsskolan bestämmes af samfundet, hvarför vi ej här behöfva närmare tala därom. Blott det vilja vi påpeka, att samtliga söndagsskolorna böra så långt som möjligt är följa den bestämda planen.

Vid skolans öppnande och afslutande böra sådana psalmer och sånger begagnas, som förut äro kända eller inöfvade. Känna barnen till både innehållet och melodien, så kunna de med tanken mycket lättare följa med under sången.

Att såväl sången som bönen skola bära vittne om den största vördnad och andakt, det är uppenbart. Bönen bör uttalas lagom långsamt, antingen formulerad eller extemporerad sådan användes. Låt hvarje mening uti bönen framträda klart och tydligt, så att hvar och en uti tanken kan följa med och deltaga. Låt framför allt bönen öfver alla böner, *Fader vår,* blifva så uttalad, att hvarje bönepunkt kan begrundas och behjärtas. Må man komma ihåg, att bönen är hjärtats samtal med Gud, då man tackar för bevisad barmhärtighet och beder om and-

lig och lekamlig hjälp. Från hjärtat måste således all bön gå. Då så sker, är tanken också med. Läraren måste uti detta som uti allting annat hafva akt på sig själf i första hand, men han måste äfven hafva akt på barnen och vänja dem att handla på samma sätt. Barnen hafva i allmänhet stor benägenhet för att bedja och läsa för fort. De måste därför läras och tillhållas att tänka, innan och medan de tala. Tillåt icke något rabblande vare sig då det är fråga om bönen, trosbekännelsen eller annat.

Bönen bör vara kort och på sak gående. Låt det aldrig blifva något predikande uti bönen. Den formulerade bönen är i allmänhet kort. Så bör äfven den extemporerade bönen vara. Härom undervisar Kristus i sin bergspredikan med dessa ord: "Och när I bedjen, skolen I icke vara mångordiga såsom hedningarna; ty de mena, att de skola blifva hörda för sina många ords skull. Varen fördenskull icke like dem, ty eder Fader vet hvad I behöfven, förrän I bedjen honom." (Matt. 6: 7, 8.) Sedan han varnat sina lärjungar såväl för skrymteri som för mångordighet i bönen, lärde han dem bönen Fader vår.

Dagens bibeltext läses responsoriskt af föreståndaren och skolan. Denna text torde allra lämpligast böra väljas bland en af högmässotexterna för den innevarande söndagen. Sker detta, så vinnas flere fördelar. Först och främst är valet mycket lätt gjordt. Det är ock ett godt val. Vidare framträder därigenom för barnen söndagens karaktär. De stora frälsningssanningarna, som församlingen under kyrkoåret betraktar med ledning af dessa texter, blifva ock för barnen framburna. Denna

karaktär och dessa sanningar kunna ytterligare inskärpas, om den lästa texten också får utgöra ämnet för den gemensamma katekisationen. Så bör den få göra i synnerhet på de särskilda högtidsdagarna.

Klasserna böra ordnas och bestämmas med afseende på barnens utveckling och kunskaper. Barnens antal i hvarje klass är naturligtvis beroende af lärarekrafterna. Ju mindre antal barn man kan hafva i hvarje klass, dess bättre. Det vanligaste torde vara 4—10 barn i hvarje klass. Den förberedande klassen, om den undervisas hufvudsakligen medelst bilder och berättelser, samt bibelklassen kunna hafva flera barn.

Barnen i samma klass böra hafva gemensam läxa. Hafva de gemensam läxa, så kan läraren på en gång undervisa hela klassen. Alla barnen hafva då samma intresse och äro uppmärksamma. Har hvarje barn däremot sin särskilda läxa, så har läraren ej tid för någon grundlig undervisning, och de barn, som ej sysselsättas, kan han omöjligen uppehålla intresset hos, hvadan de antingen blifva ostyriga eller — om de ock till det yttre hålla sig stilla — med tankarna äro frånvarande. Det kan i så fall icke heller blifva någon verklig undervisning, utan endast mekanisk läxläsning.

Hvarje klass bör hafva bestämd kurs att genomgå. Denna kurs bör så inläras, att den blir barnens verkliga egendom. Icke blott ett omsorgsfullt inlärande af läxorna, utan äfven trägna repetitioner äro härför af nöden. Själfva det ordagrant ur minnet återgifna bevisar dock icke alltid, att barnen hafva det inlärda såsom en lefvande egendom. De skola kunna redogöra för det lästa på sådant sätt, att de visa sig förstå innehållet. Kunna

de detta, så är det mycket mera värdt, än om de skulle kunna stycket ordagrant utantill, men ej förstå dess innehåll.

Som många klasser uti söndagsskolan undervisas i samma rum, böra lärarna akta sig för att vara alltför högljudda. Den, som är för mycket högröstad, väcker uppmärksamhet på sig och stör sålunda såväl de öfriga lärarna som deras barn. Han vinner ej heller något därmed för sin egen klass, utan tvärt om. Läraren måste dock naturligtvis tala så högt och klart, att barnen med lätthet kunna höra och förstå honom. Undervisningen måste meddelas med intresse och liflighet, hvilket dock ej får taga uttryck i opassande rörelser, såsom att slå med armarna, vagga med kroppen eller gymnastisera med hufvudet o. d. Onödiga gestikuleringar äro onyttiga, om icke rent af skadliga.

Kristendomen är glädjens religion. Den som undervisar i densamma bör låta den sanna glädjen framlysa uti ett mildt och gladt ansikte, som därför icke behöfver sakna allvarets prägel. En kristendomslärare bör ej se bedröfvad och dyster ut. Att "vara glad, dock med gudsfruktan", höfves en sådan. Därigenom skall han ock vinna de små barnens sympati, på samma gång som han lättare vinner deras kärlek för själfva undervisningsämnet.

Liksom allt bör tillgå med ordning och skick i söndagsskolan, så böra alla lägga sig vinn om att befordra denna ordning. Icke alla barn äro böjda för lydnad och ordning. Äfven i söndagsskolan finna vi ofta barn, som behöfva särskilda förmaningar och varningar. Dessa förmaningar och varningar måste alltid gifvas med

största kärlek och så att barnen förstå, att läraren vill deras sanna väl.

Det kan ock gifvas fall, då barnen måste straffas. Den, som känner det rätta och goda, men handlar emot sin öfvertygelse, är moraliskt sjuk och straffvärd. Straffets storhet måste vara i öfverensstämmelse med förseelsen och dess beskaffenhet. Följande grader af straff kunna användas i söndagsskolan. Först en allvarlig, straffande blick eller min; för det andra en vink eller rörelse med handen; för det tredje tillrop med vänlig varning; för det fjärde kort tadel; för det femte strängt tilltal. Skulle intet af dessa straff hjälpa, bör föreståndaren underrättas, som i samråd med läraren får pröfva hvad som är tjänligast att göra med det olydiga barnet. Något egentligt straff i form af kroppslig aga kan naturligtvis ej förekomma i söndagsskolan. Har barnet gjort sig förtjänt däraf, så måste den saken öfverlämnas åt föräldrarna. De strängaste straffen måste nog inskränka sig till i enskildhet gifna förmaningar och varningar eller i yttersta nödfall förvisning från skolan.

Om olika barns behandling anföra vi följande: "Barnens behandling bör icke under alla omständigheter vara enahanda, utan den bör rätta sig efter deras ålder och bildningsgrad, efter deras kön och efter deras anlag, temperament och böjelser. De yngre barnen kunna vanligen lättare ledas och föras till rätta än de äldre; men de behöfva noggrannare uppsikt och taga i synnerhet lärarens kärleksfulla tålamod i anspråk. Flickorna äro böjligare och medgörligare än gossarna; strängare mått och steg behöfva vanligen icke med dem vidtagas. Barn af vekare sinnelag kan man i allmänhet föra till rätta

med goda ord; mot de egensinniga och hårdnackade gäller det att på det allvarligaste gå till väga. De rädda och skygga barnen kunna blott vinnas genom vänlighet och kärlek; de trotsiga måste kraftigt förödmjukas. De stilla och fogliga behöfva bevaras från att förfalla i ögontjänst och kryperi; de äregiriga böra få lära känna, huru mycket fattas den, som saknar ödmjukhetens prydnad. Af dem, som i hemmet äga förmånen af en god, uppfostrande vård, kan mer fordras än af de vanvårdade och försummade."

Allt bör göras för att förmå barnen gå regelbundet i söndagsskolan. Tyvärr är det ganska många barn, som komma högst oregelbundet. Orsakerna till detta ledsamma förhållande, som också inverkar ytterst hämmande på hela verksamheten, kunna vara många. Föräldrarna lägga ofta hinder i vägen dels af pjoskighet för barnen och dels af likgiltighet för dem. Barnen själfva kunna ock vara skulden därtill, så kan äfven läraren vara. Läraren bör söka att taga reda på orsaken samt om möjligt undanrödja densamma. Ett kraftigt medel att bringa barnen till flit är att alltid visa sig kärleksfull mot dem.

Hvad blott en kärleksfull blick kan uträtta, lämnar oss följande lilla berättelse ett tydligt bevis uppå. En liten flicka, som ogärna och endast på föräldrarnas uttryckliga tillsägelse besökte söndagsskolan, blef på en gång mycket ifrig att få bevista undervisningen. Förut hade det ock varit hennes plåga att läsa öfver sina läxor, men numera gjorde hon det utan påminnelse. Då modern förundrad frågade henne om orsaken till denna förändring, svarade hon: "Det har vår nya lärarinna

uträttat. Första dagen miss W. läste med oss, så kunde jag ej min läxa. Men hon bannade eller straffade mig likväl icke, utan hon såg mig rätt in i ögonen med en så underlig blick, att jag var nära att gråta. Nu skall jag alltid gå till skolan samt lära mig mina läxor.”

Kärlek väcker i allmänhet kärlek. Hysa barnen blott kärlek till sin lärare eller lärarinna, så vilja de ej gärna vara frånvarande från skolan. Läraren bör därför äfven utom skolan visa sig glad och kärleksfull mot barnen. Han bör äfven besöka dem en och annan gång i deras hem. Detta är ju lätt att göra, då klassen i allmänhet blott består af några få barn. Det är dock ej meningen, att läraren vid sådana besök skall undervisa, utan endast visa sitt intresse för barnen och äfven lära närmare känna dem. Kunde läraren någon gång bjuda barnen hem till sig, så skulle äfven det uppmuntra dem mycket. Intet af detta får dock ske för att muta barnen. Det vänliga och kärleksfulla umgänget, som alltid bör vara värdigt, får aldrig öfvergå till fjäsk eller krypperi. Läraren måste så umgås med barnen, att dessa må kunna hysa både kärlek och högaktning för honom.

Läraren har rätt att fordra, att barnen besöka skolan regelbundet. Men skolan har lika stor rätt att fordra detsamma af läraren. Herren kräfver också punktlighet af alla, men särskildt af dem, som han tagit i sin tjänst. Har någon åtagit sig ett så viktigt arbete, så bör han ock ordentligt fullgöra detsamma. Läraren bör därför icke utan de mest tvingande omständigheter vara borta från skolan.

Ingen må nu draga den slutsatsen, att det uteslutande beror på läraren, om barnen gå regelbundet till skolan

och ordentligt lära sig sina läxor eller tvärtom. Orsakerna till såväl det ena som andra äro mycket oftare att finna uti hemmen. Råder det ordning och reda uti hemmen, så äro också i allmänhet barnen plikttrogna, så att de både lära sig sina läxor och besöka skolan ordentligt. På barnen kan man därför ofta se, hurudana hemmen äro. Uti många hem kväfves tyvärr allt intresse för läsning och läxor genom att barnen skola liksom straffas med läxläsning. Har barnet på ett eller annat sätt kommit i onåd hos far eller mor, så får det genast en hotande befallning att lära sin läxa. Läsningen kännes såsom ett straff och, i stället för att vara en kär sysselsättning, blir den en plåga. Emot detta onda står man nära nog alldeles rådlös. Kunde söndagsskollärarna en och annan gång hålla s. k. föräldramöten och då påpeka dessa och liknande oegentligheter, så kanske något godt kunde åstadkommas. Men att få just sådana föräldrar att komma till dessa möten torde ej blifva så lätt. Försök böra dock göras.

Ett särdeles kraftigt medel att förmå barnen att lära sig sina läxor är, näst det att väcka intresse hos barnen, att låta föräldrarna få kännedom om huruvida barnen kunnat sina läxor eller icke. Detta kan hvarje söndag ske på ett mycket enkelt sätt, nämligen genom att gifva det barn, som kan sin läxa, ett kort, som barnet vid hemkomsten från skolan kan visa föräldrarna. Det barn, som ej kan sin läxa, erhåller ej något kort. Med stor framgång har detta system på senare tiden brukats uti den söndagsskola, författaren förestår. Resultatet har blifvit både större flit och trognare läxöfverläsning; dessutom hafva föräldrarna blifvit mera intresserade för

söndagsskolan och dess verksamhet. På dessa kort äro med större stil tryckta orden "Kunnat läxan" samt såsom minnesord och med liten stil anförda bibelspråken Luk. 11: 28 och Jak. 1: 22. Läraren antecknar å kortet det dato, då det gifves.

Söndagsskolans hela anordning bör vara sådan, att den leder till gudstjänsten och icke ifrån densamma. Ty söndagsskolan kan aldrig, så betydelsefull den än är, ersätta den gemensamma gudstjänsten. Såväl lärarna som barnen böra därför deltaga uti gudstjänsterna. Utan skada för det andliga lifvet kunna de ej heller afstå därifrån. Äfven om barnen icke alltid skulle kunna komma, så bör dock aldrig utom i ytterst tvingande fall läraren eller lärarinnan vara borta.

Uti alla söndagsskolor upptagas kollekter, hvilka användas för barnens tidningar, sångböcker o. d. En bestämd söndag hvarje månad borde barnen få gifva sin kollekt för andra välgörande ändamål, såsom till församlingen, hemmissionen, samfundets skolor samt barmhärtighetsinrättningar, hednamissionen och dylika ändamål. Stor välsignelse skulle denna anordning medföra såväl för söndagsskolan själf som ock för dem, som finge mottaga dessa kollekter. Härigenom fostrades en rätt samhörighetskänsla och samfundsanda hos barnen. Det gåfve ock söndagsskolföreståndaren osökt anledning att för barnen framhålla dessa verksamhetsgrenars betydelse och nödvändighet. Uti åtskilliga söndagsskolor upptagas kollekterna sålunda. I den söndagsskola, författaren förestår, upptagas sådana kollekter första söndagen i månaden. Barnen gifva då allmänt fem cents

hvardera, under det att de gifva en cent de öfriga söndagarna.

Hela söndagsskolan bör vara så anordnad, att barnen fostras för ett sant kristligt församlingslif. Denna fostran skall sedan utan tvifvel bära sköna frukter uti hemmet, samhället och kyrkan.

* * *

Söndagsskollärarna arbeta för samma mål. De hafva därför många gemensamma intressen. De böra därför förena sina krafter och komma hvarandra till hjälp. Ett utmärkt medel härtill erbjudes genom läraremötens hållande. Sådana möten böra hållas flera gånger under året, minst en gång hvarannan månad. På dessa möten böra de samtala om allt hvad som rör skolans angelägenheter, såsom om barnens uppförande och behandling, de bästa sätten att meddela undervisningen m. m. På dessa möten böra om möjligt en och annan gång praktiska proflektioner gifvas. Ofantligt mycket skulle härigenom vinnas för undervisningens befrämjande och för lärarna själfva. Den lärare, som känner behof af att få mera insikt uti sättet att meddela undervisningen, skall utaf en sådan lektion hämta verklig nytta. Den, som misstror sin egen förmåga, skall få nytt hopp. Och den, som tror sig vara fullkomlig och anser undervisningen en småsak, skall snart blifva öfvertygad om att äfven han behöfver lära.

Goda och för lärarna lämpliga skrifter böra ock föreläsas och genomgås, och till dessa kunde anknytas samtal, som förde till en högre uppfattning af lärarekallet.

Lärarna i samma söndagsskola hafva sålunda behof

af att ofta hafva gemensamma möten. Någon gång under året borde också lärarna från de skilda församlingarna inom t. ex. samma distrikt hafva ett gemensamt möte för att diskutera söndagsskolans angelägenheter. Olika erfarenheter och rön blefve därigenom framdragna, allt till fromma för våra söndagsskolors utveckling och harmoni.

III.

Söndagsskolans lärare.

---

1. Läraren har ett högt kall.

Intet ärligt arbete bör anses ringa, utan aktas högt. Själfva de "jordiska bestyren" äro höga, då de utföras med trohet. Ett i trohet utfördt arbete, detta må nu vara hvad som helst, bidrager också i viss mån till att förädla människan, hvarför man äfven med rätta gjort det påståendet, att "arbetet adlar mannen". Vi skulle kunna tala om tvenne slag af arbete, sådant som utföres för vår jordiska existens eller kroppsliga tillvaro och sådant som utföres för vår andliga utveckling, våra själars väl. Med tanke på föremålet för vårt arbete i dessa afseenden kunna vi säga, att det arbete, som utföres direkt för våra själars välfärd, är betydligt viktigare än det, som utföres för vår timliga tillvaro. Herren själf låter oss också förstå detta, då han visar oss nödvändigheten af att först och främst söka det himmelska, då det jordiska också skall blifva oss beskärdt. Arbetet i det jordiska gagnar, fastän indirekt, det andliga, då det rätt utföres.

Hvarje människa har fått den uppgiften att arbeta för såväl sin kropps som själs uppehälle Det är hennes kallelse att med alla till buds stående ärliga medel taga vara på både sina lekamliga och andliga intressen. Den,

som gör detta, är ock blir en lycklig människa, ty Guds välsignelse kan icke uteblifva. Den, som nu kan göra detta och på samma gång direkt gagna sina medmänniskor, är i dubbelt afseende lycklig.

De allra flesta människor hafva väl också fått den kallelsen, att lefva icke blott för sig själfva, utan ock för sina medmänniskors välfärd. En sådan tvåfaldig kallelse har i första hand hvarje kristendomslärare. Pastorerna hafva särskildt fått detta höga uppdrag, men icke blott de, utan äfven alla andra kristendomslärare, således också hvarje söndagsskollärare.

Filantropen kyrkoherden Kristian Gotthilf Salzmann (f. 1740, d. 1811) säger i "Lilla myrboken" till Herman eller uppfostraren följande behjärtansvärda ord: "Helga dig åt uppfostrarens kall! Det sätter dig i tillfälle att ägna dina krafter åt dina medmänniskors bästa. Den, som torrlägger sumpmarken, bygger landsvägar, sätter tusende i stånd att skaffa sig hvad de behöfva, anlägger trädgårdar och uppbygger sjukhus, han är väl äfven verksam för människors bästa, men icke på ett så omedelbart och genomgripande sätt som uppfostraren. Den förra förbättrar människors yttre villkor, den senare förädlar människorna själfva. Och är först människan förädlad, så utgår från henne en kraft till att förbättra andra, och den lärjunge, som de lyckas förädla, har tillfälle att på den plats, där Försynen ställer honom, göra för tusende af sina bröder deras lif angenämare och behagligare.

"Icke hos några slags människor finner du så mycken *mottaglighet för allt godt som hos barnen.* Deras hjärta är den sanna jungfruliga marken, där hvarje sädeskorn

hastigt slår rot och växer upp. Det är ett vax, som villigt smyger sig efter hvarje form, hvari du inpassar det. Hos de äldre däremot liknar hjärtat ett land, som redan är betäckt med växter, hvilka där slagit djupa rötter och som först med mycken, ja, ofta fåfäng möda måste utrotas, om fröet, som du där vill utså, skall frodas. Det liknar ett marmorblock, som med stor aktsamhet måste bearbetas och hvari man efter långt och mödosamt arbete ofta påträffar en spricka, som gör allt vidare arbete ändamålslöst. Om du verkligen grundligt lär dig uppfostringskonsten och samvetsgrant utöfvar den, så får du för visso njuta den tillfredsställelsen att en gång skåda män, män som af dig fått sin bildning, hvilka med kraft och energi verka för allt godt."

Dessa ord kunna äfven tillämpas på söndagsskollärarna.

Du, som är lärare i söndagsskolan, har sålunda ett högt kall, och du bör med glädje och tacksamhet till Gud arbeta troget däruti. Ditt kall är högt, äfven om det i allmänhet icke skulle så anses. Det ämne, du undervisar uti, är det högsta och viktigaste utaf alla undervisningsämnen. Ingen kunskap är så hög eller så betydelsefull som kristendomskunskapen, ty den är af evighetsvärde.

De barn, som äro föremål för din undervisning, äro icke heller några ringa varelser. De äro skapade af Gud, de äro återlösta af Frälsaren, och de äro ämnade att en gång vara hos Gud för evigt.

Huru högt är icke ditt kall! Du får vara med om att hjälpa och leda dessa barn, som hafva ett så högt ursprung, som äro så dyrt köpta och som hafva ett så högt mål framför sig.

Det käraste och dyrbaraste föräldrarna hafva äro barnen. Och dessa barn har du blifvit ombetrodd att meddela undervisning åt. Du bör sätta värde på detta förtroende, ty det kan icke gifvas åt hvem som helst.

Men det är icke blott föräldrarna, som visa sitt förtroende till dig, utan så gör särskildt församlingen, af hvilken du blifvit utsedd att arbeta i söndagsskolan. Att af Kristi församling blifva bevärdigad med ett uppdrag och att få tjäna henne — skulle du ej med rätta glädja dig däröfver? Gläd dig öfver detta förtroende, men gläd dig i ödmjukhet och utan högmod!

Det berättas om den tyske skolläraren Johan Trebonius, att han alltid med obetäckt hufvud gick fram till sina skolgossar. När han blef tillfrågad, hvarför han visade sådan aktning för barnen, så svarade han: "Hvem vet, hvad det kan blifva af dessa ynglingar? Af dem kunna uppstå lärda doktorer, vise lagstiftare, ja, t. o. m. furstar." Bland dessa hans lärjungar befann sig Martin Luther — han, som genom Guds underbara ledning skulle komma att uppenbara villfarelserna i den romerska kyrkan, och hvilkens namn i den evangeliska kristenheten alltid skall nämnas med tacksamhet och vördnad.

Du bör och skall äfven känna, att du står i tjänst hos Herren Gud. Känner du detta, så inser du också huru högt ditt kall är. Att du får tjäna din Gud och Frälsare — skulle du kunna tänka härpå utan fröjd och utan att tacka därför? Med psalmsångaren bör du af hjärtat instämma:

"Att tjäna dig en dag
för mig har mer behag

än all den fröjd och ära,
som världen kan beskära."

2. Läraren har ett stort ansvar.

Ju större en tjänst är, ju större är ansvaret. Äfven din tjänst har ett stort ansvar med sig. Du är ansvarig inför föräldrarna, församlingen och inför Gud. Föräldrarna äro visserligen skyldiga dig stor tacksamhet för ditt arbete med deras barn, men då de hafva anförtrott åt dig det dyrbaraste och käraste de hafva, så vänta de ock med rätta, att du skall vara till verkligt gagn för barnen. Detsamma gäller om din tjänst i församlingen. Förgät framför allt icke att du står i tjänst hos allseende Gud, och att du både först och sist har att svara inför honom för utförandet af ditt arbete.

Ansvaret är stort, men du får därför icke låta afskräcka dig från arbetet. Sök blott Guds hjälp, och du behöfver icke frukta för räkenskapsdagen. "Allt hvad I gören med ord eller gärning, det gören allt i Herrens namn, och tacken Gud Fader genom honom." (Kol. 3: 17). Utan Guds hjälp och välsignelse förmå vi intet, men med hans kraft skola vi lyckas. Utför ditt arbete med frimodighet och med förtröstan på Gud.

Hvarje lärare bör behjärta den uppmaning, som aposteln Paulus ställde till Timoteus och som lyder sålunda: "Haf akt på dig själf och på läran, förblif däri; ty om du så gör, frälsar du både dig själf och dem som höra dig." (Tim. 4: 16). Visserligen är denna uppmaning i första hand ställd till en församlingslärare, men den gäller dock lika mycket hvarje kristendomslärare. Apos-

teln framhåller här, att läraren bör hafva akt på sig själf och på läran. Vi vilja nu särskildt tillämpa detta på söndagsskolläraren.

a) Läraren måste hafva akt på sig själf.

Den som undervisar andra bör först och främst själf vara angelägen om att lyda det ord, som han undervisar uti. Huru skall han eljest kunna förmana andra? Huru hemskt, då aposteln Pauli ord i Rom. 2: 21 kan tillämpas: "Så lärer du ju icke dig själf, du som lärer andra; du, som predikar, att man icke skall stjäla, du stjäl." Nej, du får icke vara svekfull. Om dig skall Herren kunna säga, liksom han sade till Natanael: "Se, en rätt Israelit, i hvilken icke är något svek!" (Joh. 1: 47).

Mångas ögon äro riktade på en lärare. På honom ställas större fordringar än på någon annan. Stundom äro dessa fordringar alltför stora, då han kräfver att läraren skall vara rent af fullkomlig. Så fullkomlig bör dock hvarje lärare vara, att han ej lefver i någon uppenbar synd, utan bemödar sig om att vandra ärligt och rätt inför både människor och Gud.

Barnen hafva en skarp syn- och omdömesförmåga, då det gäller att pröfva sin lärare. De äro mästare till att pröfva och genomskåda dig, om du är falsk eller uppriktig. Men äfven om du skulle kunna förblinda barnen — hvilket dock ej gärna går i längden —, så kan du dock aldrig förblinda honom, "som har ögon såsom eldslågor." (Upp. 2: 18). Var därför uppriktig och haf akt på dig själf, att du själf gör hvad du lär andra. Ord och handling böra stå i harmoni med hvarandra hos alla, men i synnerhet hos läraren. Att blott tala och prata och med

ord undervisa andra och sedan ej själf handla därefter, det väcker afsky och förargelse hos alla, som gifva akt därpå, t. o. m. hos de ogudaktiga. Det måste vara "en man bakom ordet", en person, som har lärt sig att själf följa och lyda det ord, som han förkunnar för andra.

Haf därför akt på dig själf, så att du är uppriktig inför församlingen, inför Gud. Intet skrymteri, ingen falskhet! Denna ärliga uppriktighet är nödvändig, och därför måste du allvarligt bemöda dig därom.

Genom att noga aktgifva på dig själf skola de egenskaper, du såsom lärare bör besitta, i hög grad utvecklas. Haf akt på dig själf ej blott under de timmar undervisningen pågår, utan äfven utom skolan. De egenskaper, du bör vara i besittning utaf, äro ej lika kläder, hvilka du kan taga på och lägga af allt efter som du vill bruka dem, utan de måste vara så införlifvade med dig, att du bär dem med dig i ditt dagliga lif och allt ditt umgänge.

b) **Läraren måste hafva akt på läran.**

Haf akt på dig själf och på läran! Håll dig till läran, till Guds ord, i öfverensstämmelse med vår evangelisk-lutherska bekännelse. Huru viktigt är det icke, att den kunskap, som barnen få, är sann. Blott sanningen kan föra dem fram på frälsningens väg. Blott genom sanningen kunna de blifva frigjorda. Kristus sade till de judar, som trodde på honom: "Om I förblifven i mitt ord, så ären I mina sanna lärjungar. Och I skolen förstå sanningen, och sanningen skall göra eder frie." (Joh. 8: 31, 32). Och aposteln Paulus säger i full öfverensstämmelse härmed: "Haf akt på dig själf och på

läran, förblif däri; ty om du så gör, frälsar du både dig själf och dem som höra dig.”

Tänk om något enda barn skulle genom din undervisning få falska begrepp och blifva vilsefördt! Det vore då bättre, att du aldrig blifvit lärare.

Genom villfarande lära uppstår falsk tro och ett falskt lif — denna tro och detta lif må nu taga formen antingen af skenhelighet eller af uppenbar ogudaktighet. Vi kunna därför icke nog betona vikten af en sann lära, ett rent Guds ord, ty det är denna lära och detta ord, som skall kunna frälsa både “dig och dem, som höra dig.”

Faran af att förfalska Guds ord antingen genom att lägga något därtill eller taga något därifrån framhålles på det tydligaste i Upp. 22: 18, 19: “Jag betygar för hvar och en, som hör orden i denna boks profetia: Om någon lägger något till dem, på honom skall Gud lägga de plågor, som äro skrifna i denna bok. Och om någon tager bort något från orden i denna profetias bok, hans del skall Gud borttaga från lifvets träd och från den heliga staden, om hvilken det är skrifvet i denna bok.” Att denna utsaga gäller icke blott hvad som är skrifvet i Uppenbarelseboken, utan allt Guds ord, hela bibeln, är uppenbart, emedan allt Guds ord är lika heligt och viktigt. Kristus säger i sin bergspredikan: “Sannerligen säger jag eder: Förrän himmelen och jorden förgås, skall icke den mista bokstaf eller en enda prick af lagen förgås, förrän allt har skett. Därför, hvilken som upplöser ett af dessa minsta bud, han skall kallas minst i himmelriket; men hvilken som håller och lärer, han skall kallas stor i himmelriket.” (Matt. 5: 18, 19).

Säg därför aldrig mera i dina förklaringar än hvad som står i öfverensstämmelse med Guds ord. Ställ dig på den evangelisk-lutherska bekännelsens grund, och du behöfver ej frukta för att sprida någon villfarelse.

3. De egenskaper, söndagsskolläraren bör hafva.

Lärarens personlighet kan ej gärna öfverskattas. Man har med skäl sagt, att "läraren är skolans själ", och det påståendet kan ej gendrifvas. Så är ock söndagsskolläraren själen i den klass, som han undervisar. Om uti en söndagsskola funnes den bästa ordning och de bästa läroböcker, så blefve dock de särskilda klasserna dåligt tillgodosedda, om lärarna vore dåliga. Måtte därför hvarje lärare känna den makt han har och af hvilken betydelse han är! Denna kännedom behöfver och bör icke alstra något som helst öfvermod. Om den är sann, så gör den det icke heller, snarare tvärtom. Den uppdagar i stället brister och ofullkomligheter. Inför dessa må dock ingen falla för frestelsen till misströstan, utan i stället med förtröstan se upp till Gud och med hans hjälp söka utveckla de behöfliga egenskaperna. Allt skall då lyckas.

De egenskaper, som söndagsskolläraren bör vara i besittning utaf, äro förnämligast följande: Han måste vara en sann evangelisk kristen. Om han icke är detta, så kan han ej på ett rätt sätt föra barnen till Jesus Kristus. Att icke gifva barnen den vägledning eller omvårdnad, som han åsyftar med uppdraget "föd mina lamm", är detsamma som att förskingra den hjord, Frälsaren så dyrt köpt. "Den som icke är med mig, han

är mot mig, och den som icke församlar med mig, han förskingrar", säger Kristus. (Matt. 12: 30). Alldenstund vi äro evangeliskt lutherska kristna och barnen skola fostras äfven för den evangeliska lutherska kyrkan, så måste också söndagsskolläraren vara en evangelisk luthersk kristen. Inga andra lärare kunna användas uti våra söndagsskolor.

I mycket nära sammanhang härmed står också det krafvet, som ställes på läraren, att han måste förstå vikten af att hafva akt på sig själf och läran samt allvarligt bemöda sig därom. Läraren måste vara en föresyn för barnen både ifråga om ett rent kristligt lif och en sann tro.

Läraren måste hafva kärlek till barnen. I samma mån som han älskar dem, i samma mån vill han göra något för deras sanna väl. Såsom deras lärare kan han göra ofantligt mycket för dem. Kärleken till barnen bör visas icke blott under den stund undervisningen pågår utan alltid, således äfven ute i hvardagslifvet. Denna kärlek skall, om den är något värd, hafva sin grund i kärleken till den stora barnavännen Jesus Kristus. Innan han bjöd Petrus föda lammen, frågade han: "Simon, Jonas' son, älskar du mig mer än dessa?" Först då Petrus svarat: "Ja, Herre, du vet, att jag har dig kär", gaf Herren honom detta uppdrag: "Föd mina lamm."

Dessa egenskaper verkas mera direkt af Guds Ande, och de böra af honom utbedjas. Äfven andra egenskaper äro af behofvet påkallade, hvilka du själf mera direkt kan förvärfva dig och utveckla. De äro dock

icke mindre nödvändiga. Bland dem vilja vi särskildt nämna följande:

Du måste såsom lärare vara i besittning af barnakännedom, åtminstone i vissa afseenden. Känn barnens sanna värde. Ringakta icke de små. De äro Guds egendom — skapade af Gud, återlösta af Kristus och genom dopet hafva de genom Andens verksamhet kommit i trosgemenskap med den treenige Guden. Det barn du har framför dig i söndagsskolan kan blifva mycket framstående i församlingen och samhället. Men äfven om det icke skulle vinna någon synnerligen bemärkt ställning bland medmänniskorna, så är det dock en Guds "ögonsten" och skall kanske så förblifva. — Då du har döpta barn framför dig, så glöm icke, att de äro kristna, äfven om de ej ännu kommit till en medveten tro. Men därför att barnet ej kommit till en sådan tro, får man ej betrakta det såsom bortkommet eller oomvändt. Många begå härvidlag ett stort misstag. De tala till barnen, såsom om dessa voro hedningar, och söka på allt sätt omvända dem. Försök i stället att vägleda dessa barn så, att de må komma från den omedvetna till den medvetna tron. — Var dock ej blind för barnens fel. Barnen, huru älskliga de än kunna synas, äro inga änglar. Nej, tyvärr, synden vidlåder äfven dem. Vi kunna se detta t. o. m. hos mycket små barn. Innan de ens kunna tala, finna vi yttringar af vrede hos dem. Det är det medfödda syndafördärfvet, som vidlåder dem och som söker göra sig gällande. Din undervisning är ägnad att vara ett medel för den i barnens dop förlänade nya viljan att råda öfver den köttsliga viljan. Hos den kristne är det ju alltid här på jorden en kamp

och strid mellan dessa båda viljor. — Det dröjer icke heller i allmänhet många år, innan de flesta barnen falla i medvetna synder och affalla så småningom ifrån Herren. Äfven sådana barn hafva vi i våra söndagsskolor. Glöm dock icke, att de på grund af dopets nåd äro Guds barn, äfven om de äro bortgångna sådana. Den förlorade sonen, om hvilken Kristus talar i Luk. 15 kap., var son, fastän en förlorad sådan, så länge han lefde i synden. På grund af sonskapet fick han återvända till fadershuset, då han besinnade sig och bekände sina synder. Icke minst af det exemplet böra vi lära, att ingen människa bör anses vara alldeles förlorad, så länge hon finnes i nådatiden. Utaf en Saulus kan blifva en Paulus. Ett i mycket fördärfvadt barn kan också blifva en god människa och kristen. Det är ett under för våra ögon, men så är det också Herrens verk. Se, hvad Augustinus en gång var och hvad han blef! En förlorad yngling, men sedan med Guds hjälp en af kyrkans största fäder. Historien har många sådana exempel att uppvisa. Man behöfver dock icke gå till historien för att finna sådana exempel. De finnas på närmare håll, i vår egen krets, måhända i vår egen omgifning. Kanhända du själf är ett lefvande vittne därpå. — Misströsta därför aldrig, utan hoppas det bästa och arbeta med tålamod. Tro likväl icke, att du vare sig kan eller bör söka framtvinga frukterna. Det är blott Gud, som gifver växten. "Gud är den, som verkar i eder både vilja och gärning för sitt välbehags skull." (Fil. 2: 13). Den, som skall kunna lefvandegöra, måste vara Gud. Ingen människa har den förmågan. Men just därför, att Gud både kan och vill

det, så behöfva vi aldrig fälla modet. Herren har själf lofvat, att hans ord skall bära den frukt han åstundar. Han säger: "Ty likasom regnet och snön falla ifrån himmelen och vänder icke tillbaka dit, utan fuktar jorden och gör henne fruktbar och bärande och gifver säd till att så och bröd till att äta, så skall ock mitt ord vara, som utgår ifrån min mun. Det skall icke vända tillbaka till mig fåfängt, utan göra hvad mig täckes och hafva framgång i det, hvartill jag utsänder det." (Es. 55: 10, 11).

Ditt tålamod — det är en annan egenskap, som du måste hafva — skall helt visst mer än en gång sättas på prof. Men fortsätt och så ut den goda säden på en förhoppning! Vänta ej frukt samma stund, då du sår, utan gör som såningsmannen. Han sår ut säden och väntar sedan med tålamod under den tid, då kornet ligger såsom dödt i jorden. Många korn kunna ligga gömda t. o. m. flera år i jorden, innan de börja spira upp. Men slutligen vakna de till lif och kunna bära de härligaste frukter. Ack, om vi alltid behjärtade denna sak, så skulle vi undgå många onödiga bekymmer! Liknöjd och förslappad skulle du dock vara, om du ej önskade få se frukterna af ditt arbete. Fäll dock icke modet, om du ej får se dem. Kanske hvad du ifrigast söker och efterlängtar skall framträda, då du icke mera är till. Kanske ock att de skönaste frukter äro för handen, fastän du i din kortsynthet icke kan se dem. Det vi kunna se är i alla fall det yttre, själfva skalet så att säga, under det att Gud ser den verkliga frukten. Gud ser hjärtat. Du behöfver tålamod äfven uti andra afseenden. Oaktadt ditt arbete är lika

värderikt som betydelsefullt och du därför förtjänade verklig uppmuntran, så får du mer än en gång i stället uppbära försmädelse. Det största otack kanske du får röna just ifrån de barn, som du har största besväret och arbetet med. Ja, icke blott utaf barnen, utan kanske än mer af deras föräldrar. Då sättes ditt tålamod på prof i hög grad, och du är i särskildt behof af att gå till honom, som i kärlek och tålamod bad: "Fader, förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra." (Luk. 23: 34). Blott hos Kristus finner du kraft och uppmuntran, då du smädas för det arbete, som du utför i kärlek och trohet. Men tålamod behöfver du, glöm ej det, om du skall vinna någon framgång. Kom ihåg apostelns ord uti Ebr. 10: 35, 36: "Kasten icke bort eder frimodighet, som har en stor lön. Ty tålamod behöfven I, på det att I mån göra Guds vilja och utfå löftet." Den bästa lönen, den som kommer ifrån Gud, skall icke uteblifva! Ditt arbete är icke och skall icke vara förgäfves, om det utföres under åkallan af Guds hjälp. Själf förmår du intet. Nedlägg därför uti bön inför Gud icke blott dina, utan ock barnens behof. Detta bör framför allt ske i ensamheten, i hjärtat. Gud ser till hjärtat, och du behöfver ej något annat vittne. Liksom du bör arbeta med frimodighet och förtröstan, så bör du också bedja med full trostillförsikt.

En lärare får dock icke nöja sig med att blott hoppas och bedja. Han måste själf törsta efter kunskaper och förvärfva sig sådana samt bereda sig för att meddela dem åt barnen. Den, som skall undervisa andra, måste naturligtvis själf vara hemmastadd uti det, hvari han undervisar. Han bör vara väl förtrogen med innehål-

let i de läroböcker, som användas, och han bör särskildt bereda sig på hvarje läxa eller hvarje lektion för att kunna meddela undervisningen. Den samvetsgranne söndagsskolläraren känner djupt båda dessa behof, hvarför han gör allt för att ueveckla sina kunskaper och förbereda sig. Han är ock angelägen att förvärfva sig större skicklighet att på bästa sätt meddela undervisningen. Dessa bemödanden skola ock krönas med framgång. Det är rent af förvånansvärdt, huru de lärare, som allvarligt bemöda sig i dessa afseenden, lyckas. Ej sällan träffas söndagsskollärare, som besitta en rent af märkvärdig kunskap och färdighet, oaktadt de ej haft någon särskild lärareutbildning.

Läraren bör vara glad och tacksam för de gåfvor han har eller kan förvärfva sig, men han får aldrig högmodas däröfver. Och det är därför ännu en egenskap som vi vilja påpeka såsom nödvändig för söndagsskolläraren. Han måste vara ödmjuk. Frestelse till högmod kan lätt göra sig gällande bland lärarekåren uti söndagsskolorna. Frestaren tager gärna hvarje tillfälle i akt. Han trängde sig in bland lärjungarna; han söker göra detsamma bland lärarna. Liksom han frestade Jesu lärjungar att spörja, hvem af dem vore den förnämste, så kommer han med samma förföriska frestelse till många söndagsskollärare. Han pekar på de olika gåfvorna, och ofta får han någon att säga: "Jag är den bäste utaf alla." Olycklig är dock den, som högmodsdjäfvulen så får fast uti, ty Herren kan icke hafva behag till den själfgode eller den i egna ögon starke. "Ty det är skrifvet: 'Jag skall göra om intet de visas vishet, och förkasta de högmodigas förstånd'." (1 Kor. 1:

19). Högmodiga och själfkära människor äro visserligen uti egna ögon ljus, men för alla andra äro de, om icke idel mörker, så dock en odräglig plåga. Det nära nog afskyvärdaste man kan se är högmodiga människor. De lidas icke heller af någon. Med kraft böra alla kämpa emot den synden. Frestas en kristen att tycka sig något vara, så bör han skynda fram till honom, som sade: "Tagen på eder mitt ok och lären af mig; ty jag är mild och ödmjuk i hjärtat, och I skolen finna ro till edra själar." (Matt. 11: 29). Herren ser framför allt till hjärtat, till troheten. Vi finna också ofta, att Herren rikligare välsignar den i egna ögon svage än den stolte. Ej under, ty den svage söker och finner Guds hjälp, under det att den stolte bygger på egna krafter. Gåfvorna kunna vara mångahanda uti en lärarekår, men Anden måste vara en.

IV.

Undervisningens meddelande.

---

1. Behofvet af ämnenas förklarande.

Uti det åttonde kapitlet af Apostlagärningarna berättas om den etiopiske hofmannen, som varit i Jerusalem för att tillbedja. När denne hofman var stadd på sin hemresa, kom diakonen Filippus genom Andens tillskyndelse uti hans sällskap. Hofmannen satt just då och läste ett stycke ur profeten Esaias. Filippus framställde då till honom denna fråga: *"Förstår du då hvad du läser?"* Och denne svarade: *"Huru skulle jag väl kunna det, utan att någon undervisar mig?"* Och han bad Filippus stiga upp och sätta sig bredvid honom. Detta gjorde Filippus samt förklarade skriften, så att hofmannen förstod de ord, som han läste, och blef en på Kristus troende. Se Apg. 8: 26—38.

Uti denna berättelse undervisas vi på det kraftigaste om nödvändigheten af att det som läses också blir förstådt. Hofmannen skulle ej haft det minsta gagn af hvad han läste, om dess innehåll ej blifvit förklaradt för honom; äfven om han felfritt kunde läsa orden och meningarna, ja, om han ock kunde läsa det på det mest förtjänstfulla sätt, men ej förstått betydelsen, skulle han ej haft någon nytta däraf. Kanske han ock efter en stunds läsande skulle blifvit uttröttad af det obe-

gripliga innehållet, förargats däröfver och lagt den heliga skriften åsido för att sedan möjligen döma densamma såsom en af de mest onödiga böcker, som han läst. Men nu kom Filippus såsom en räddande ängel. De utaf bilder bestående orden förklarades, och meningen blef uppenbar. Det var icke längre döda, obegripliga ord. Nej, orden blefvo liksom lefvande och bilderna antogo form och gestalt. Hvad som kort förut var intetsägande, framstod efter den gifna förklaringen såsom en lefvande tafla. Huru intressant blef icke detta innehåll med ens! Det blef icke blott intressant. Hofmannen kände att innehållet var gudomligt, att det var Gud, som talade genom profeten, och det blef lif och ljus uti hans förut förblindade hjärta. Den heliga boken blef honom ock helt säkert sedan dyrbar och kär framför alla andra böcker.

Må hvarje lärare, i synnerhet hvarje kristendomslärare, ställa denna bild framför sig! Läraren själf måste i första hand förstå hvad han skall lära andra för att kunna meddela en fruktbringande undervisning. Härför behöfves en grundlig förberedelse.

2. Lärarens behof af förberedelse.

Någon egentlig förberedelse för själfva lärarekallet uti söndagsskolan kan naturligtvis icke förutsättas eller begäras. En viss förberedelse äfven i detta afseende kan dock vinnas genom att studera sådana böcker, som afhandla söndagsskolundervisningen och hvad som står i sammanhang därmed, genom att deltaga uti läraremöten, som hafva till uppgift att behandla undervisnings-

frågor, samt genom att aktgifva på huru andra mera erfarna lärare bedrifva undervisningen. Sådana medel äro tillgängliga för en och hvar, och den lärare, som har en rätt ambition, gör allt för att göra bruk af dem.

Det är dock icke om denna förberedelse vi här särskildt vilja tala, utan om nödvändigheten af att läraren förbereder sig på de stycken, som han skall meddela undervisning uti, såväl den bestämda kursen som särskildt på det stycke, som skall genomgås och gifvas som läxa.

Denna förberedelse kan ske på många sätt. Först och främst genom att på det noggrannaste genomläsa innehållet, till dess att det är fullt förstådt. Härvid gör sig behofvet af särskilda förklaringar ofta gällande. Sådana utläggningar, såsom bibelförklaringar o. d., böra om möjligt alla lärare vara försedda med och flitigt rådfråga och verkligen studera. Ingen må anse sig för god att så göra. Huru kunskapsrik och begåfvad än läraren må vara, så har han behof af att gå till sådana hjälpkällor och göra bruk af dem.

Sedan läraren så gjort sig hemmastadd med själfva innehållet, att han icke blott vet hvad ämnet såsom ett helt innehåller, utan äfven känner betydelsen af hvarje ord, bör han göra det klart för sig, huru han på bästa sätt skall kunna meddela barnen samma kunskap. Själfva sätten att meddela undervisning äro flera, och läraren bör så vidt möjligt är taga kännedom om de mest brukliga och sedan använda det, som för tillfället är mest passande och praktiskt. Är läraren blott själf förberedd på och hemma uti sitt ämne, blir det jämförelsevis lätt för honom att meddela kunskapen åt

barnen, så framt han kan ställa sig på barnens ståndpunkt.

Dr L. Kellner anför i sin "Pedagogik för folkskolan och hemmet", hvad en framstående lärare antecknat i sin dagbok. Det beaktansvärda anförandet är följande: "Denna morgon kändes mig undervisningen svår och var mycket obestämd och otydlig. Det skäl, som i dylika fall är för mig det välkomnaste, plägar också först komma för min tanke. Detta är, att jag för tillfället icke mår väl. Men när jag vidare forskar därefter, synes mig orsaken snarare ligga däri, att jag ej beredt mig med nog sorgfällighet, eller att jag uppskjutit förberedelsen till kort före undervisningstimmen, hvarigenom det händer, att jag i följd af den för knappa tiden anstränger mig för hastigt och gör hufvudet odugligt för eftertanke. Detta synes mig hafva i sin mån bidragit till min orediga undervisning denna morgon. — Äfven kan det vara ett rättvist, af Gud skickadt, hälsosamt straff därför, att mina afsikter ej voro nog rena, och att jag för mycket litade på egna krafter. Detta synes mig vara det troligaste däraf, att 1) undervisningen plägar blifva sämst just i sådana punkter, om hvilka jag förut trott, att jag i dem skulle bäst kunna undervisa; och att 2) det efteråt blir klart för mig, att fåfänga har åtminstone till en del bestämt mig att undervisa på detta och intet annat sätt. O, Herre, fräls mig från detta onda! Gif mig nåd, att din vilja blir min enda bevekelsegrund, att jag *före* undervisningen frågar mig: a) *Hvad* vill Gud, att jag skall säga? b) *Huru* vill han, att jag skall framställa det? att jag må veta din vilja och noga rätta mig därefter!

— Fråga icke: låter det bättre, lärdare på det sättet? Skall det då bättre falla i smaken? utan: är det på detta sätt sant, tydligt och välsignelsebringande?"

3. Barnens behof af förberedelse.

För barnen är förberedelse lika nödvändig som för läraren. Denna förberedelse måste meddelas af läraren. Oftast förekommer ingen förberedelse alls. Barnen få i stället tillsägelse att lära sig så och så långt i någon viss lärobok och det under en bestämd tid. Under vissa omständigheter kan man också gå tillväga sålunda, såsom vid repetitioner, eller då man är förvissad om att barnen själfva kunna fatta och förstå läxans innehåll. Men i regel bör ingen läxa gifvas, utan att den först är genomgången eller förklarad.

Hvarje läxa, som gifves, bör vara åtminstone så mycket förberedd, att barnen förstå ordens betydelse. Huru dödande tråkigt skall det icke vara i synnerhet för barn att i minnet lära sig en massa ord, hvilkas betydelse de ej det minsta förstå! Något intresse af sådan läsning erfara de sannerligen icke. Att det dock kan gå för sig för dem, tack vare deras mekaniska minne, att lära sig både långa och många stycken utantill utan att förstå deras betydelse eller innehåll, det se vi ofta bevis uppå. Huru ofta träffa vi icke barn och äfven äldre, som kunna ordagrant uppläsa t. ex. hela katekesen, men som knappast kunna förstå ett enda ord af det upplästa. De svara med ett tyst nej på den frågan: "Förstår du hvad du läser?"

Hvilket arbete har icke sådan själlös utanläsning

kostat, och huru ringa hafva icke frukterna blifvit däraf! Kanske frukten därtill blifvit leda och afsky för det viktigaste och högsta utaf alla ämnen.

Åt nybörjare bör ingen läxa gifvas, utan att den först noggrant förberedes; icke heller svårare eller okända läxor åt de mera försigkomna barnen utan sådan förberedelse.

Må vi komma ihåg, att det är svensk-amerikanska barn vi hafva att undervisa, således barn, som äro jämförelsevis litet hemmastadda uti svenska språket. Men äfven om de vore lika förtrogna med svenska språket, som de barn, hvilka icke fått lära och icke tala något annat språk än det svenska, så vore likväl sådan förberedelse nödvändig. Dock så mycket mera nu.

Vid religionsundervisningen har man tyvärr ofta låtit det bero vid minnesplugg. På en förklaring af utanläxorna och på ett väckande af den religiösa känslan har man icke så synnerligen bemödat sig om. Denna klagan har försports från äldre dagar, och den är tyvärr på allt för många ställen ännu berättigad.

Den förut omnämnde Salzmann omtalar, huru man uti hans barndom förbisåg såväl ord- som innehållsförklaringen, hvaraf månget missförstånd uppstod. Såsom exempel berättar han, att han förstod språket: "detta är hans vilja, som har sändt mig", sålunda: "detta är hans vilde, som har sändt mig." — En gång kom Salzmann hem från skolan beväpnad med ett spö och begynte därmed slå sin gamla mormor, som han dock höll innerligt af, emedan hon gärna lekte med honom och ofta berättade sagor för honom. Då fadern, bestört öfver detta sonens tilltag, sprang fram och ryckte

ifrån honom spöet, kom det i dagen, att gossen i Erfurter-sångboken läst: "Den gamla mänskan tukta, att såsom ny hon lefva må!" Gossen hade fattat uppmaningen efter bokstafven och kände det såsom sin plikt att tukta sin gamla mormor.

Äfven om följderna af okunnighet eller missuppfattning af ordens betydelse mycket sällan blifva så ödesdigra, så framträder dock behofvet af förklaring i stark dager ännu mycket ofta. En gosse i en af våra söndagsskolor hade haft i läxa Jesu liknelse om den barmhärtige samariten. Han fick icke någon närmare förklaring af innehållet och fattade det därför så godt han förstod. En lång tid sväfvade han i den tron, att samariten med orden till värden: "Sköt honom, och hvadhelst du mer kostar på honom, skall jag betala dig, när jag kommer tillbaka", menade att värden skulle skjuta och begrafva den sårade mannen och därför få betaldt!

Från min egen barndomstid minnes jag, huru jag många år sväfvade i okunnighet om betydelsen af en del ord i Lilla katekesen, och det fastän jag kunde uppläsa både lilla och stora katekesen ordagrant utantill. Så t. ex. lefde jag länge i den tron, att "gods, heder och ära", som omtalas i förklaringen till den sjunde bönen, var något ondt som jag bad Gud befria mig ifrån. Jag hörde dock icke till de barn, som hade så synnerligen svårt för att "fatta" hvad jag läste! Först en tid efter min konfirmation fick jag klart för mig att "gods, heder och ära" var något godt, från hvilket jag bad Gud afvända det onda.

Förklara därför hvarje ord, som ej af barnet förstås,

likaså meningen af hvarje sats! Den lärare, som är riktigt hemmastadd uti språket, glömmer så lätt att göra detta. För honom synes allt så enkelt och tydligt. En sådan bör särskildt bemöda sig om att ställa sig på barnens ståndpunkt.

Den bästa och egentligaste undervisningen meddelas genom dessa förklaringar eller förberedelser, hvilka kunna ske på flere sätt, såsom att framställa andra ord, hvilka barnen själfva kunna få försöka att gifva, vädja till barnens erfarenhet, visa bilder, anföra exempel, berättelser o. s. v. Genom denna förberedelse, som för öfrigt bör ske så, att barnens eftertanke och måttliga ansträngning tages i anspråk, blir barnens intresse väckt. Läxan blir för dem ingen död bokstaf, den blir i stället liksom en tafla med lif och verklighet uti och bakom sig. Barnen förstå hvad de läsa, och de få intresse därför. De få ock intresse och kärlek för själfva ämnet. Deras kunskap i själfva ämnet utvecklas på samma gång som språkkunskapen blir större.

En rätt förberedelse, såväl för läraren som för barnen, har i sanning så rika och härliga följder med sig, att den på inga villkor bör försummas.

4. Allmänna undervisningsregler.

Akta noga på barnens utveckling i andligt afseende! D. v. s. utforska barnens begåfning, kunskaper och åskådningssätt.

Undervisa elementariskt utvecklande, d. v. s. naturligt, ständigt fortskridande och utan luckor! Härunder gifvas några särskilda regler. Gå från det lättare

till det svårare; från det enkla till det sammansatta; från det närmare till det fjärmare; från det för de yttre sinnena fattliga till det andliga.

Undervisa åskådligt! Detta sker genom bilder, liknelser, exempel och berättelser. Denna regel har med rätta blifvit kallad "drottningen bland regler." Den väcktes till lif och framhölls af schweizaren Johan Henrik Pestalozzi, som föddes 1746 och dog 1827 och som för sina stora undervisningsgåfvor blifvit kallad "undervisningens fader."

Undervisa intressant! Undervisningen blir intressant, om läraren själf är intresserad och förstår att ordna ämnet väl, åskådliggöra, jämföra med föregående, gifva klara exempel och gå vägledande tillväga. Intresse väcker intresse, lif väcker lif, och död åstadkommer död. "Anden gör lefvande." Lärarens intresse är därför af största betydelse. Meddelar han undervisningen på ett själlöst sätt, så bringas barnen till andlig förslappning och dåsighet.

Undervisa grundligt! Gå icke vidare, förrän det förra så långt som möjligt blifvit fattadt och förstådt. Här gäller regeln: "Skynda långsamt!" Dock får man icke uppehålla sig alltför länge vid detaljer, så att barnen tröttna därutaf. Icke heller får man uppehålla sig allt för länge med något enskildt barn, om detta har svårt för att fatta. Trötta icke heller ut barnen med att undervisa för länge, ty då är målet med undervisningen förfeladt. Glöm ej, att barn äro *barn!*

Öfva själfverksamhet! All undervisning bör meddelas så, att barnens eftertanke väckes och deras måttliga ansträngning tages i anspråk. Hvarje läxa eller

uppgift bör därför så genomgås, att barnen därvid manas att tänka och reflektera. Läraren skall därför icke säga allt, utan vägleda barnen, så att de själfva om möjligt må komma till den rätta kunskapen. De skola vägledas, så att de ifrån att vara receptiva blifva produktiva.

Sörj för bevarandet af det inlärda! Det väsentliga måste minnas. Den, som ingenting minnes, kan ej heller något. Det inlärda bevaras uti minnet genom repetition (förnyad genomläsning eller inöfning) och rekapitulation (kort upprepande af innehållet i en större afdelning eller kurs). Dessa repetitioner äro af stor betydelse.

Ställ icke samma fordringar på olika begåfvade barn! Icke alla barn äro lika utvecklade. Man skall fordra mera af det mer begåfvade och utvecklade barnet än af det mindre begåfvade och utvecklade.

Tag barnens individualitet i betraktande! Alla barn äro icke lika, det ena kan hafva en egendomlighet, det andra en annan. Väck mod och självförtroende hos den svage och ängslige, lust hos den tröge och frimodighet hos den försagde.

Tänk alltid på barnens sanna väl! Det är för barnens egna välfärd i första hand som barnen undervisas och bibringas kunskaper. Detta må äfven framhållas för dem, på det de må sätta värde på undervisningen.

Undervisa praktiskt tillämpande! En pedagogisk sats lyder: "Undervisa icke för skolan, utan för lifvet!" Denna sats är sann, men den missförstås ofta. Den missförstås, om man tror, att man skall undervisa blott eller hufvudsakligen för att barnen i framtiden

skola hafva praktisk nytta af undervisningen. Meningen är naturligtvis, att de undervisade skola läras att i det dagliga lifvet göra bruk af den kunskap de erhålla. Det gäller att icke blott minnas sanningarna, utan äfven praktisera dem, och detta icke blott för framtiden, utan äfven under den dag, då kunskapen förvärfvas. Kristus sade: "Lärande dem att *hålla* allt det jag har befallt eder." Barnen skola läras att uti allt sitt görande och låtande i hemmet, församlingen och samhället låta leda sig af den kunskap, som de äro i besittning utaf.

Såsom bevis på nyttan af en rätt katekesundervisning och huru denna undervisning genast kan bära frukt eller omsättas ute i lifvet af t. o. m. mycket små barn, anför seminarierektor Fredrik Lundgren i en af sina föreläsningar, utgifna i broschyren "Katekesens vanrykte", ett exempel ur sitt eget lif, då han var blott sex år gammal. Vi citera här den lilla berättelsen: "En äldre, fattig kvinna, som jag tyckte mycket om, anlände en afton till mitt hem. Hon kom från en by i närheten, där hon skaffat sig en half tunna potatis och en skäppa råg. Denna rikedom drog hon på en kälke. Så långt var allt godt och väl. Den senare delen af hennes färd hade icke varit lycklig. Det hade gått för fort utför backarna, kälken hade gått af vägen och stjälpt omkull, och den gamla hade slagit sidan mot ett träd samt därvid stött sig mycket illa. Min mor gaf vår gäst den bekvämaste plats, som huset förmådde bjuda, tätt intill den öppna spiseln med dess friskt smattrande brasa. Medan kvällsvarden tillreddes, jämrade sig den gamla halfhögt och klagade mycket. Då

tog jag mod till mig, där jag stod bredvid henne, och läste upp för henne ur minnet följande ord ur Lindbloms katekes, hvilka jag nyligen hade lärt mig: 'Vi sätta rätteligen all tro och lit till Gud, då vi alltid ihågkomma, att vi stå under Guds beskydd; äro förnöjda med vår lott, tacksamma mot Gud under medgången, tåligt undergifna hans vilja under sorger och motgångar samt öfvertygade, att allt, hvad Gud gör, är rätt och oss nyttigt'."

Detta är ett skönt exempel på att t. o. m. en liten sexåring kan reflektera öfver innehållet och rätt tillämpa detsamma. Det är en sådan lefvande undervisning våra barn skola meddelas.

5. Några allmänna undervisningssätt.

Det gifves många sätt, på hvilka den muntliga undervisningen kan meddelas. Vi vilja här i korthet redogöra för de mest brukliga bland dem.

Föresägnings- och eftersägningsmetoden. Denna består däri, att läraren långsamt och tydligt föresäger det som skall inläras, och barnen svara med samma ord likaledes tydligt. Med små barn kan denna metod med stor fördel användas, ty barnen blifva uppmärksamma samt få lära sig att tala på samma gång som de lära sig saken. Denna metod bör dock brukas sparsamt.

Minnes- eller läxläsningsmetoden. Den består däri, att lärjungen får i uppdrag att i minnet inlära en läxa, så att han kan uppläsa den utantill. Näppeligen har någonting på undervisningens område varit föremål för så mycket ordande som just läxläsningen. Under det

att somliga försvarat den, har den af andra blifvit förkastad. Att gå till ytterlighet å någondera sidan är skadligt. En själlös utanläsning är naturligtvis förkastlig, men å andra sidan må vi komma ihåg den gamla sanningen: "Endast det vi fasthålla i minnet, veta vi." Drager man blott försorg om att barnen förstå hvad de få lära sig utantill, så är minnes- och läxläsningen att rekommendera. Denna metod användes också allra mest i våra söndagsskolor. Genom en noggrann förberedelse blir läxläsningen lätt och intressant. Att i ett troget minne bevara hvad man med kärlek och intresse lär sig medför också helt visst stor välsignelse.

Föredragsmetoden. Denna består däruti, att läraren håller ett sammanhängande föredrag, då barnen sitta som åhörare, utan att muntligen deltaga. Dessa föredrag, som naturligtvis icke få vara några s. k. föreläsningar, kunna dock och böra äfven i allmänhet afbrytas af en och annan fråga af läraren för att ytterligare spärra barnens uppmärksamhet. Denna metod kan användas af söndagsskolans föreståndare, då barnens gemensamma läxa förberedes. Språket bör därvid vara så enkelt och tilltalande och innehållet så tydligt, att barnen kunna fatta och förstå allt som säges.

Frågemtoden. Denna består af två former: examination och katekisation.

Examinationen eller förhörsmetoden består däruti, att läraren genom frågor efterhör förut inhämtad kunskap. Kunskapen må vara inhämtad huru som helst, antingen genom föresägning, läxor eller föredrag. Har den blifvit inhämtad genom läxor, sker utfrågningen ur öppen bok, ehuru läraren ej får vara obekant med läxan.

Vid dessa förhör är äfven direkt undervisning, ty läraren måste förklara och göra tillägg samt lämna en grundlig öfversikt öfver hela sammanhanget. Vid läxornas förberedande kan man ock göra bruk af denna metod.

Hos oss är det läraren, som framställer alla frågorna. Men mycket mera skulle vinnas genom denna metod, om man lyckades få barnen så intresserade och frimodiga, att de till läraren framställde en och annan fråga öfver hvad de ej fullt fattade eller ville hafva närmare kännedom om. Så var brukligt bland israeliterna. Lärarna och lärjungarna frågade hvarandra. Då Jesus vid tolf års ålder var i Jerusalem, finna vi att detta undervisningssätt praktiserades. Det heter om honom, att han satt "midt ibland lärarna, både hörande och frågande dem." (Luk. 2: 46).

Examinationen eller förhörsmetoden förekommer mest vid förhörandet af barnens läxor. Denna form af frågemetoden kallas ofta, ehuru således orätt, katekisation. Då den användes vid den gemensamma läxans förhörande borde den hellre kallas kristendomsförhör.

Katekisationsmetoden. Med katekisation förstås införandet och utvecklingen af en bestämd kunskap i barnets vetande, och detta samtalsvis genom frågor och svar, hvilka frågor och svar skola stå i närmaste sammanhang med hvarandra. Katekisationen är af två slag, förtydligande och utvecklande. Den förtydligande utgår från barnens dunkla begrepp och meddelar genom frågorna och svaren tydliga och klara begrepp. Den utvecklande består däruti, att läraren leder lärjungen så, att denne genom understöd af läraren under själf-

ständig tankeverksamhet kommer till kunskap. Denna utvecklande katekisation kallas äfven den sokratiska metoden, emedan den användes af Sokrates. Aristoteles sade om Sokrates: "Genom skickliga andeväckande frågor utvecklade han idéerna ur åhörarnas inre medvetande och lifvade därigenom deras självverksamhet."

Såsom utgångspunkt vid katekisationen tager man åskådningstabeller, barnens erfarenhet, exempel och bibelspråk. Det man så tager till utgångspunkt är den ledtråd, som skall följas för att leda barnen från det bekanta till det obekanta.

Vid katekisation fordras således lärarens vägledning, som skall väcka måttlig ansträngning och barnens självständiga tankeverksamhet. Kateketen skall genom sin vägledning tvinga barnen att reflektera. Verklig katekisation är en svår konst.

Från denna metod har katekesen fått sitt namn, emedan den är uppsatt i frågor och svar. De, som undervisat uti kristendom, hafva alltid från kristendomens äldsta tider kallats kateketer.

6. Frågorna och svaren.

Såväl frågorna som svaren äro synnerligen betydelsefulla vid undervisningen, hvarför mycken vikt måste läggas vid dem.

Frågorna böra vara sådana, att de gagna barnen, och att dessa kunna och vilja besvara dem. Är frågan sådan, att den gagnar barnen, säges den vara innehållsrik; är den sådan, att de kunna besvara den, säges den vara lättfattlig; är den sådan, att de gärna vilja besvara den, är den intressant.

Särdeles viktigt är det, att frågan är tydlig i afseende på innehåll, ord och sats. Frågan är tydlig i afseende på innehåll, då den icke öfverskrider barnens fattningsgåfva, ståndpunkt eller kunskap; i afseende på ord, då den icke innehåller främmande, föråldrade eller tvetydiga ord; i afseende på sats, då satsen är hvarken för kort eller för lång.

Frågan bör vara enkel. Enkel är den fråga, på hvilken kan följa blott ett svar. Dubbel är frågan, då den kräfver två eller flera svar.

Frågan bör vara kort. Kort är frågan, då den icke innehåller några onödiga ord och bestämningar.

Frågan skall vara fullt bestämd. Fullt bestämd är frågan, då barnen icke kunna gifva mer än ett riktigt svar på densamma.

Frågan skall vara logisk. Den är logisk, då den icke innehåller något motsägande.

Frågan bör vara rätt betonad. Den är rätt betonad, om det ord, som särskildt bör tagas i betänkande, uttalas med mera eftertryck.

Vid frågorna bör man taga i betraktande barnens utveckling. De mera utvecklade barnen böra få sådana frågor, som kräfva ett längre sammanhängande svar.

Frågan bör först ställas till hela klassen, så att alla barnen väckas till eftertanke. Efter ett kort uppehåll uppmanas något af barnen att besvara frågan. Att låta alla barnen få svara i kör bör mera sällan få äga rum. För omväxlings skull må det dock tillåtas vid lättare frågor.

Frågorna böra, så vidt möjligt är, lika fördeles mellan barnen, dock må ett klent begåfvadt barn få svara

något oftare än de andra. Läraren bör taga sig väl till vara för att fråga i någon bestämd ordning. Intet barn bör få sitta säkert för att få frågan.

* * *

Här några exempel på särskilda slag af frågor.

Upplösande frågor. Dessa bestå uti upplösande af en sak genom frågor. T. ex. om följande språk skulle upplösas: "I begynnelsen skapade Gud himmel och jord", så frågas: När skapade Gud himmel och jord?

Ja- och nej-frågor. Dessa kallas äfven dialektiska eller bekräftelsefrågor. T. ex. Har Gud skapat himmel och jord? Dessa frågor, som ha sitt namn däraf att man alltid får ja eller nej till svar å dem, kunna någon gång användas såsom öfvergångsfrågor. För små barn, hvilka dock böra svara med full sats, kunna dessa frågor rätt ofta användas.

Disjunktiva eller alternativa frågor. Dessa frågor framställa två eller flera samordnade begrepp eller saker bredvid hvarandra, af hvilka den tillfrågade får välja. Dessa utgöra goda öfvergångsfrågor. Då lätta saker förekomma, kunna sådana frågor användas i stället för katekisation. Exempel på en alternativ fråga: "Är människan en förnuftig eller oförnuftig varelse?"

Egentliga eller utvecklande frågor. Dessa äro sådana frågor, genom hvilka läraren genom vägledning väcker barnens eftertanke att finna enskildheter i regler och exempel.

Oegentliga frågor. Dessa bestå uti ofullständig sats i påstående form, hvilken sats barnen skola ifylla. Ex. "Abraham fick befallning af Gud att offra —?" Sådana frågor böra användas sparsamt.

Frågorna skola stå i sådant sammanhang med svaren, att däraf bildas liksom en lefvande kedja. Läraren måste därför gifva noga akt på svaren. Då så sker, uppstår växelverkan mellan läraren och barnen.

Med afseende på svaren bör läraren iakttaga följande:

Svaren böra uttryckas så fullständigt, som är behöfligt, för att de skola blifva klara och tydliga. Somliga lärare anse, att de minsta barnen böra upptaga frågan i svaret samt svara i fullständiga satser. Men att låta barnen alltid svara i fullständiga satser gör undervisningen stel, tråkig och enformig.

Om svaret är riktigt till innehåll och form, bör läraren gå vidare i utveckling af det ifrågavarande ämnet. Men om han befarar, att barnet svarat rätt utan att hafva förstått hvarför det svarat så eller att de öfriga barnen ej rätt uppfattat svaret, så bör han göra det begripligt för alla genom att upprepa det förut genomgångna, se saken från en annan synpunkt, sönderdela frågan i mindre frågor o. s. v.

Är svaret oriktigt till innehållet, bör läraren leda barnet till att svara rätt. Men skulle det vara så oriktigt, att ett ingående därpå komme att leda bort ifrån utvecklingens gång och in på ett helt annat område, så bryr läraren sig icke alls om att upptaga det.

Om svaret blott till en del är riktigt och således ofullständigt, bör läraren genom frågor leda barnet att skilja mellan det rätta och orätta samt att ifylla hvad som felas.

Är svaret oriktigt till formen, bör läraren uppvisa det felaktiga och hjälpa barnet att rätta det, eller ock kan

han själf säga svaret i riktig form och låta barnet säga efter. Det senare sättet användes helst vid de små barnens undervisning.

Om ej något svar gifves på en framställd fråga, så bör läraren ej genast fråga ett annat barn, utan i stället söka vägleda det tillfrågade barnet, så att det må kunna afgifva det önskade svaret.

Såväl då ett oriktigt svar erhålles, som då intet svar följer på frågan, bör läraren tänka efter, hvad orsaken därtill kan vara. Tror han sig hafva funnit denna, skall han rätta sitt förfaringssätt därefter.

Är orsaken rädsla och blyghet hos barnet, så bör läraren söka att väcka frimodighet genom att på det vänligaste upprepa frågan. Hjälper ej detta, kan han försöka andra sätt — genom att dela frågan i mindre frågor; genom att framställa likartade fall; genom exempel m. m. d. — att leda barnet till att svara. Han bör gifva sin tillfredsställelse tillkänna, om barnet omsider lyckas att svara rätt; skulle det ej lyckas, så bör han icke visa något missnöje.

Om orsaken är trögtänkthet, bör barnet få något längre tid att tänka än vanligt, dock ej alltför lång. Skulle svaret låta vänta på sig alltför länge, så bör läraren genom ledande frågor, exempel o. d. hjälpa barnet. Trots eller liknöjdhet få ej anses som trögtänkthet. Visar barnet sådant, bör det tillrättavisas.

Är orsaken ouppmärksamhet och tanklöshet, så bör läraren upprepa frågan med allvarsam min och högre ton eller också uppmana barnet att eftersäga frågan. Läraren bör ofta rikta sina ögon på det ouppmärksamma barnet, och han bör ropa det oftare vid namn än de

öfriga barnen. Hjälper ej detta, så bör föreståndaren inskrida med förmaning. Ett af de bästa medlen är att låta den ouppmärksamme upprepa frågan.

Barnens svar böra eftersägas endast då, när man vill inprägla svaret i barnets minne, eller då man vill tilllägga några förklarande anmärkningar. Läraren bör ej säga några ord af svaret och sedan låta barnen ifylla hvad som fattas, ty det befordrar tanklöshet.

V.

Våra söndagsskolors undervisningsmateriel.

Vi måste lägga stor vikt uppå undervisningsmaterielen i våra söndagsskolor. Att sådan finnes och äfven är af bästa beskaffenhet bör samfundet troget vaka öfver. Läroböckerna utgöra den egentliga undervisningsmaterielen.

Förstå vi att göra rätt bruk af de läroböcker, som vi hafva, så skola våra söndagsskolor kunna meddela en god och helgjuten kristendomskunskap åt sina lärjungar.

De läroböcker, som vi för närvarande hafva, äro följande:

Bibeln eller den heliga skrift. Uti söndagsskolorna böra icke blott nya testamenten finnas, utan hela bibeln. Barnen måste göras förtrogna med hela den heliga skrift och läras att både gamla och nya testamentet äro Guds ord.

Psalmboken är en af våra härligaste bokskatter. Redan tidigt böra barnen handledas i densamma. Hvarje barn borde hafva sin psalmbok med sig i söndagsskolan. Glöm icke att lära barnen så många som möjligt af våra sköna psalmer utantill. Det skall, om icke alltid genast så dock längre fram, skänka dem mycken lärdom, tröst och uppmuntran.

Söndagsskolan 3

Solstrålen är ett textblad för de minsta barnen i söndagsskolan. Den utgifves kvartalsvis, är illustrerad och innehåller text och minnesvers för hvarje söndag under året samt små berättelser. Den är tryckt med stor stil och orden afdelade i stafvelser, så att den vid undervisningen må kunna ersätta Abc-boken.

Solglimten är ett textblad för de något mer försigkomna barnen. Den utgifves kvartalsvis och är tryckt med tydlig stil samt innehåller utom illustration till den föreliggande bibliska berättelsen en kort, lättfattlig framställning af dennas innehåll, frågor och svar grundade därpå jämte minnesversen för söndagen. Text och bilder ansluta sig till följande planscher.

Biblical Picture Charts. Dessa planscher äro ganska stora — 2x3 fot — och synnerligen väl utförda. De framställa icke mindre än 104 olika bilder från den heliga historien och utgöra det allra bästa åskådningsmateriel för icke blott de små utan ock de större barnen.

Bibliska berättelser. Denna bok, som innehåller berättelser ur nya och gamla testamentet, är illustrerad och ämnad att vara barnens första bok i Bibliska historien.

Luthers lilla katekes med förklaring är vår mest använda lärobok. Lilla katekesen utgör en af vår lutherska kyrkas bekännelser. Den lilla katekesens ordförklaring är af allra största betydelse, hvarför en sådan förklaring är meddelad i denna bok, det åttonde kapitlet: "Handledning vid undervisningen uti katekesen, särskildt Luthers Lilla katekes."

Biblisk historia för hemmet och skolan innehåller berättelser ur gamla och nya testamentet. Dessa be-

rättelser äro fördelade i två kurser. Den *förra kursen* är tryckt med s. k. latinsk stil, såsom för svensk-amerikanska barn mest känd; den *andra kursen* med s. k. svensk eller fraktur stil. Den förra kursen är så anordnad, att den, äfven ensam, lämnar en nödtorftig sammanhängande öfversikt af frälsningshistorien.

Katekesen och Bibliska historien kunna erhållas bundna i ett band.

Det heliga landet i ord och bild är en biblisk geografi, som med fördel kan användas i söndagsskolans bibelklass. Den innehåller Palestinas geografi, historia, utvecklingsperioder, styrelse samt seder och bruk i enlighet med den heliga skrifts framställning.

Textblad för söndagsskolan, som innehåller General Councils söndagsskoltexter för hvarje söndag under året jämte utredning af bibelläxan, förklarande anmärkningar, frågor samt textens tillämpning, kan likaledes såsom en god vägledare användas i bibelklassen.

Söndagsskolboken, som innehåller liturgi och sånger för söndagsskolan, bör finnas i tillräckligt antal, så att hvarje barn och lärare har ett exemplar.

* * *

Söndagsskolläraren bör göra sig noga förtrogen med dessa undervisningsmateriel. Han bör själf äga den eller de textböcker och blad, uti hvilka han undervisar. Den söndagsskola, som har råd därtill, bör skänka åt sina lärare de böcker, uti hvilka de undervisa.

VI.

Handledning vid undervisningen uti Biblisk historia.

Själfva grunden för kristendomskunskapen hafva vi uti bibeln eller den heliga skrift, som är Guds ord. Uti detta ord meddelar Gud åt oss allt hvad vi behöfva veta för att blifva saliga. Där låter han oss veta hvem han själf är och hvad han gjort för oss. Och där få vi kännedom om oss själfva och om vägarna till lifvet och döden. Där framställes äfven för våra blickar Guds underbara ledning med människorna icke blott under gamla, utan äfven under nya testamentets tid. Den heliga skrift, Guds ord, är på samma gång den sanna uppenbarelsens ord och den heliga historien.

Då Guds ord utgör grunden för kristendomskunskapen, så är det af största betydelse, att undervisning däruti meddelas i söndagsskolan, som ju har till hufvuduppgift att meddela en sann kunskap i kristendomens hufvudsanningar. Dessa hufvudsanningar, som Gud låtit uppteckna för oss såväl uti det direkt undervisande ordet som ock uti de upptecknade historiska tilldragelserna, hafva blifvit framställda i mindre läroböcker, som fått namnet *bibliska historier* och som användas vid undervisningen uti detta ämne.

Vid denna liksom vid all annan undervisning måste man taga hänsyn till barnens ålder och utveckling. De

yngre och mindre utvecklade barnen kunna icke mottaga undervisningen på samma sätt och i samma grad som de äldre och mera försigkomna barnen. Vi vilja äfven taga hänsyn härtill vid denna framställning, som vi delvis stödja på seminarierektorerna L. Chr. Anjou, C. W. och K. A. Kastmans metodik i biblisk historia, och indela söndagsskolan i tre afdelningar, nämligen den förberedande afdelningen, klassafdelningen och bibelklassen. Till den *förberedande afdelningen* höra de barn, som ej ännu kunna läsa rent innantill; till *klassafdelningen* räkna vi de barn, som hafva denna förmåga och äro inskrifna uti någon af de graderade klasserna; till *bibelklassen* räkna vi de söndagsskolans lärjungar, hvilka äro konfirmerade.

För undervisningens meddelande till såväl de mindre som mera utvecklade barnen fordras lärarens noggranna förberedelse.

Läraren bör förbereda sig genom att under bön till Gud fördjupa sig uti betraktandet af Guds ord och särskildt då uti den berättelse eller afdelning, som skall genomgås. Härunder bör han göra sig klart reda för hvad som är det hufvudsakliga uti berättelsen. Han bör göra sig förtrogen med personerna, som omtalas, och med orsakerna till hvarför dessa handlat just så; likaledes hvarför de och de händelserna inträffat. Han bör ock genom beskrifningar o. d. förskaffa sig kännedom om de orter, som omtalas.

Sedan läraren sålunda förvärfvat sig själf en lefvande kunskap, bör han noga öfvertänka bästa sättet att meddela den åt barnen.

För den samvetsgranne läraren torde dessa anmärk-

ningar vara alldeles tillräckliga, hvarför jag nu öfvergår att gifva några anvisningar för själfva undervisningen uti detta ämne.

1. Ämnets omfång och begränsning i de olika afdelningarna.

Förberedande afdelningen.

Ett urval af bibliska berättelser meddelas, genom hvilka barnen få kännedom om frälsningens nödvändighet och utförande. Dessa berättelser böra omfatta hufvudsumman af den heliga historien, t. ex. berättelserna om skapelsen och syndafallet; Jesu födelse, död, uppståndelse och himmelsfärd samt den Helige Andes utgjutande.

Klassafdelningen.

Här meddelas en sammanhängande öfversikt öfver hela den heliga historien.

I den förberedande afdelningen hafva barnen fått blott den allra nödvändigaste kunskapen om frälsningens nödvändighet och utförande. Nu skola de genom den biblisk-historiska undervisningen bibringas en närmare kännedom därom uti följande hufvudafdelningar: världens skapelse och människosläktets urhistoria; patriarkernas lif; Israels barns fostran till Guds egendomsfolk; Israels folk under domare- och konungatiden samt detta folks fall och återupprättelse; tiden för Frälsarens framträdande; Jesu lif och verksamhet samt lidande, död och upphöjelse; frälsningens meddelande genom den Helige Ande; frälsningens förkunnande genom apostlarna.

Som klassafdelningen består af flera olika försigkom-

na klasser måste ämnena vara bestämda för hvarje klass efter barnens kunskap. Kurserna måste sålunda vara bestämda i vissa grader liksom klasserna.

Samfundet uppsätter och bestämmer dessa kurser, som läraren bör vara synnerligen angelägen att rätta sig efter, på det barnen må få en helgjuten och sammanhängande kunskap.

Bibelklassen.

Hufvudsyftet med bibelklassen må vara att genom en grundligare undervisning befästa och något utvidga hvad som redan är inlärdt. Den fordrade utvidgningen torde bäst vinnas därigenom, att de afdelningar ur den heliga skrift, hvaraf den genomgångna läroboken utgör en sammanfattning, läsas ur bibeln själf och förklaras. De historiska öfversikterna böra dock äfven i denna afdelning läsas från läroboken. Särskilda bibelböcker böra ock genomgås i sitt sammanhang, såsom t. ex. Apostlagärningarna.

2. Undervisningens meddelande — läxornas förberedande.

Förberedande afdelningen.

Läraren meddelar lämpligast denna undervisning genom berättande och föresägande. Först framställes hela berättelsen på ett enkelt, naturligt och tilltalande sätt, om möjligt utan några afbrott med frågor eller förklaringar.* Barnen erhålla härigenom ett totalintryck af det hela. Därefter genomgås berättelsen afdelningsvis.

* Skulle något eller några barn visa ouppmärksamhet, kan berättelsen afbrytas med en fråga för att vinna nödig uppmärksamhet.

Då afdelningen sålunda är berättad, utfrågas, förklaras och tillämpas dess innehåll. *Utfrågningen* sker därigenom, att frågor riktas nära nog på hvarje ord uti den ifrågavarande afdelningen. Vid denna utfrågning visar det sig, att barnen äro i behof af att det mesta såväl af orden som innehållet förklaras. *Förklaringarna* böra vara enkla och korta. Härvid framträder i synnerhet behofvet af lärarens förberedelse. Ju klarare han har allt för sig, ju bättre kan han undervisa, och ju noggrannare han studerat och följer själfva sätten att meddela undervisningen, dess lättare gör han sig förstådd af barnen. *Tillämpningarna* böra vara korta och osökta. Långa predikningar förfela oftast sin verkan. Några ord, såsom: gack du och gör sammaledes", eller "tag ock dig tillvara", eller "se där Guds vilja äfven då det gäller dig", uttalade på rätt ställe och med kärleksfullt allvar, hafva i allmänhet större kraft att gripa barnens hjärtan än vidlyftiga utgjutelser.

Klassafdelningen.

Läraren berättar själf den ifrågavarande berättelsen först i sin helhet och sedan afdelningsvis. Hvarje afdelning utfrågas, förklaras och tillämpas såsom förut är visadt. Vid detta berättande behöfver dock ej det upprepade föresägandet äga rum såsom i den förberedande afdelningen, emedan barnen här äro mera vana vid uttrycken; ej heller behöfvas så många frågor vid utfrågandet, emedan barnen hafva en bättre uppfattningsförmåga och ett större ordförråd. Uti de lägre klasserna, där barnens språkförråd fortfarande torde vara mycket begränsadt, böra frågornas antal dock ej inskränkas.

"Afdelningar, som innehålla längre och svårare tal eller sådana berättelser, uti hvilka förekomma en mängd svårare uttryck, berättas först af läraren, men vid utfrågandet och förklarandet hafva barnen sina böcker uppslagna och svara därur. På samma sätt går man tillväga, då man skall genomgå sådana berättelser, som innehålla en kortare sammanfattning af historiska fakta och data.

Förklaringen meddelas på detta stadium till större omfång för att genom ord och bild, genom sammanställande och jämförande med ställen ur andra bibliska berättelser, ur katekes och psalmbok, handleda till en rikare och fullare uppfattning, än som genom utredning af själfva ordaförståndet kan ernås, för att såmedelst göra bibliska historien fruktbärande för lära och lif. De på detta sätt genom begrundning af innehållet vunna sanningarna sammanfattas uti katekesstycken, uti psalmverser eller uti bibelspråk för att i minnet förvara en Guds ords sanning till förmaning, väckelse eller tröst."

Detta vidlyftiga förklarande och genomgående af bibliska berättelser kan äga rum antingen vid förberedandet eller vid återgifvandet eller ock på särskilda därtill anslagna stunder.

Bibelklassen.

Någon egentlig läxornas förberedelse förekommer icke i bibelklassen, utan i det fall, att man vill förelägga lärjungarna en särskild svår uppgift, som de icke utan förberedande hjälp kunna lösa. Till begrundande i hemmet kunna och böra dock anvisningar gifvas till vissa

berättelser och kapitel, som man en följande söndag tänker närmare genomgå.

Bibelafdelningarna, som behandlas, kunna uppläsas växelvis af läraren och lärjungarna eller ensamt af den förre eller ensamt af de senare, hvilket som anses lämpligast. Sedan utfrågas innehållet, och förklaringar gifvas med hänförande till andra bibelställen, katekesen och psalmboken. Tillämpningarna här kunna vara både allmänna och mera personliga.

3. Berättelsernas återgifvande — läxornas uppläsande.

Förberedande afdelningen.

I början måste man låta sig nöja med korta svar på de framställda frågorna. Barnen böra dock från början handledas att svara i fulla satser genom att upptaga behöriga ord af frågan i svaret.

Allt efter barnens stigande förmåga att uppfatta och uttrycka sig tillhållas de att i sammanhang redogöra för allt längre afdelningar.

Man får dock ej uppehålla sig vid de första berättelserna, till dess de blifvit så tillägnade, att de kunna sammanhängande och fullständigt återgifvas. Därtill skulle erfordras ett så upprepadt föresägande, att trötthet och leda vid berättelsen skulle framkallas både hos lärare och barn. Vinner man denna förmåga hos barnen vid första eller andra repetitionen, så bör man vara nöjd.

Ehuru vid detta återgifvande det måste anses såsom en fördel, att barnens framställning närmar sig så mycket som möjligt lärarens, så bör man dock ej strängt

fasthålla denna fordran. Hufvudsaken är, att barnet genom lefvande uttryck gifver tillkänna, att det verkligen tillägnat sig innehållet.

Blott korta direkta tal och enskilda bibelspråk böra ordagrant inläras.

Detta återgifvande bör äga rum både omedelbart efter inlärandet och den följande söndagen. Därigenom skärpes barnens uppfattningsförmåga, på samma gång som minnet tages i anspråk.

Klassafdelningen.

I de lägre klasserna låter läraren barnen återgifva läxorna såsom för den förberedande afdelningens barn är föreskrifvet. Men på de högre klassernas barn ställas större fordringar. Sedan läraren framställt frågor om hufvudinnehållet i hvarje afdelning, låter han barnen närmare berätta därom. Då berättelsens alla afdelningar äro genomgångna, böra barnen få berätta hela berättelsen i sitt sammanhang. Det behöfver dock icke falla på ett barns lott att så göra, utan man kan låta det ena barnet efter det andra fortsätta, utan att något afbrott göres i själfva berättelsen. Då barnen blifva vana vid att så återgifva hvad de lärt, finna de ett stort intresse i att så göra.

Viktiga citat och afdelningar böra ordagrant inläras.

Återgifvandet måste ske med andakt, med bestämdt och starkt betonadt framhållande af innehållet, hvarigenom läraren erhåller visshet om att barnet uppfattat detsamma. Tanklöst rabbel, slappt, otydligt och sväfvande uttal måste med allvar utrotas. Så väl läraren som barnen böra uppträda och tala så som det höga äm-

net kräfver — med stilla andakt och vördnad. Därmed är icke den sanna glädjen förvisad. Tvärtom, densamma bör känneteckna såväl denna som all annan undervisning.

Bibelklassen.

Som några egentliga läxor icke förekomma i bibelklassen, så kan det icke heller blifva fråga om några läxors uppläsande eller återgifvande. En kort öfverblick bör dock kastas på det som förra söndagen genomgicks, dels för att påvisa sammanhanget, och dels för att det som då behandlades må bevaras i troget minne. Korta repetitioner öfver genomgångna större afdelningar böra ock företagas för att få en klar öfverblick öfver det hela.

4. Undervisningsmateriel.

Undervisningsmaterielen uti ifrågavarande ämne äro bibeln, biblisk historia, kartor öfver de heliga orterna samt bibliska planscher.

I den förberedande afdelningen böra bibliska planscher användas.

I klassafdelningen användes förutom bibeln särskilda läroböcker i biblisk historia samt kartor öfver de heliga orterna. I de lägre klasserna af denna afdelning böra ock bibliska bilder eller planscher användas.

I bibelklassen användas bibeln, bibliska historien och kartor.

Vid användandet af de bibliska planscherna torde följande beaktas:

Planscherna förevisas icke *före* berättandet. Berät-

telsen måste först till sitt inre förlopp af barnen med samlade sinnen uppfattas. Det är det lefvande ordet, som först skall direkt tala till barnens hjärtan. Planschen förevisas icke heller *under* själfva berättandet, emedan barnen därigenom lätt kunna förledas att så fästa sig vid själfva planschen, att deras uppmärksamhet drages bort från hufvudsaken.

Planschen bör framställas *efter* berättandet, antingen under det man första gången afdelningsvis utfrågar och förklarar den, eller då man slutligen låter barnen återgifva hela berättelsen i sitt sammanhang.

Om planschen användes sålunda, så har den med sig den nyttan, att berättelsen blir såsom ny. Intresset för saken erhåller en ny väckelse, och man kan längre sysselsätta sig med densamma, utan att trötthet och ledsnad inträda. Barnens inbillningskraft erhåller genom planschen riktning och ledning. Genom planschen beredes äfven en åskådligare uppfattning, hvarigenom det redan af själfva berättelsen verkade intrycket förhöjes. De planscher, som användas, böra vara sådana, att de på ett tilltalande och naturtroget sätt återgifva berättelsens innehåll.

VII.

Handledning vid undervisningen uti katekesen, särskildt Luthers lilla katekes.

Under de visitationsresor, som dr Martin Luther med kurfursten *Johan den beständiges* bifall företog i Sachsen åren 1527—1530, fann han, att folket som ett helt var försänkt i en förskräcklig okunnighet, t. o. m. uti kristendomens enklaste sanningar. Han kände ett djupt behof af en lärobok i detta ämne, och därför utgaf han år 1529 sin *mindre* och *större* katekes. Den förra var ämnad för folket och den senare för lärarna, prästerna. Båda dessa mästerliga undervisningsböcker utgjorde ett troget uttryck af bibelns hufvudsanningar, hvarför de äfven längre fram upptogos bland den evangelisk-lutherska kyrkans bekännelseskrifter.

Luthers lilla katekes, som lagts till grund för många längre förklaringar, är ett mönster för läroböcker, hvilket kanske bäst bevisas däraf, att den trots en mängd anfall bestått profven såsom lärobok i kristendom under snart fyra hundra år. Denna katekes är en pärla, en skatt, som vi icke nog kunna värdera. Den innehåller, trots sin korthet, kristendomens alla hufvudsanningar. Att förstå och känna blott dess innehåll utgör en ganska grundlig kristendomskunskap.

Millioner äro de människor, som genom denna lilla bok fått sin egentliga kristendomskunskap och därför

äfven satt värde på densamma. Likväl har denna bok varit föremål för anfall och klander från åtskilliga håll och därigenom bringats i vanrykte. På det mest hänsynslösa sätt har man sökt visa, att katekesläsningen befordrat tanklöshet, ja, leda och bitterhet mot själfva kristendomen. Att denna läsning understundom burit sådana frukter, kan väl icke heller förnekas. Men dessa sorgliga frukter hafva icke berott på katekesen. Nej, långt därifrån. De hafva sin grund uti ett orätt undervisningssätt. Många barn hafva nämligen tvingats att lära sig katekesen utantill utan att få lära sig förstå vare sig ordens eller innehållets betydelse. Såväl innan- som utanläsningen har bedrifvits på det mest själlösa sätt. Dessa, som så fått lära sig katekesen, hafva kommit att betrakta densamma med allt annat än kärleksfulla blickar. Otrosmänniskor och villolärare hafva ock gjort allt hvad de kunnat för att minska förtroendet för denna bok.

Katekesen, rätt använd, har emellertid varit till obeskriflig välsignelse, och den skall med Guds hjälp fortfarande så blifva.

* * *

Några bestämda regler för katekesundervisningens meddelande kunna icke föreskrifvas. Olika katekesstycken fordra olika behandlingssätt. Den ene läraren kan ock med fördel använda ett sätt, den andre ett annat. Följande torde dock noggrant iakttagas:

Lilla katekesen och förklaringen böra gå hand i hand med hvarandra. Med förklaring mena vi här såväl lilla katekesens antagna förklaring “stora katekesen”, som den muntliga förklaringen vid lilla katekesens genom-

gående. Uti somliga af Sveriges förnämsta folkskolor läses och förklaras utvecklingen först. Såsom en följd eller såsom en mogen frukt af denna undervisning blir sedan lilla katekesen fullt förstådd, en barnets lefvande kunskap.

Vid hvarje läxas gifvande måste undervisningen äga rum, så att barnen så långt som möjligt förstå hvad de sedan skola lära sig utantill. Denna bestämmelse gäller framför allt, då en ny läxa gifves, d. v. s., då ett stycke första gången skall inläras. Att blott bestämma, att de och de styckena skola läras och sedan förhöra dem, är ingen som helst undervisning. Det är detta, visserligen lika bekväma som förvända sätt, som bringat katekesen i vanrykte och som med allt för många haft ännu sorgligare följder.

I våra söndagsskolor läses lilla katekesen först, d. v. s., innan den egentliga förklaringen meddelas. Den muntliga förklaringen vid hvarje stycke är därför så mycket mer behöflig. Härvid kan man gå tillväga på följande sätt:

Hvarje hufvudord i det direkta bibelordet och i Luthers förklaring förklaras och tydliggöres. De särskilda meningarna eller själfva innehållet utvecklas genom samtal. Såsom belysning meddelas ett och annat kort bibelspråk, hämtadt från motsvarande stycken i förklaringen, samt något bibliskt exempel. Härvid bör man dock taga sig väl tillvara för att blifva för mycket utförlig eller omfångsrik. Ett kort bibelspråk och ett eller ett par exempel, klart belysande det stycke, hvarom det är fråga, torde vara alldeles nog. Ur historien och lifvet kan ock något exempel framdragas. Allt bör sedan till-

lämpas på barnens lif, så att barnen känna att det gäller dem och deras förhållanden.

Vid genomgåendet af den s. k. förklaringen bör liknande förberedelse eller undervisning äga rum. Här bör den största vikt läggas vid bibelspråken, hvilka äro det hufvudsakliga, fastän de stå under själfva styckena. Vi taga oss friheten att anföra, hvad Fr. Lundgren säger härom: "Bibelorden hafva icke fått sin plats i katekesen såsom lagparagrafer för att bestyrka och bekräfta styckena, utan de stå där såsom springande källådror, ur hvilka sanningen skall ösas. Den lärare, som missbrukar bibelordet till bevis, ingjuter genom sin förvända metod tviflets gift i barnens själ: först lär han dem en sanning, och därpå lär han dem att draga denna sanning i tvifvelsmål, ty det är den hufvudsakliga verkan af hans bevisning."

Undervisningen meddelas icke blott vid läxornas genomgående, utan äfven vid deras förhörande. Då böra barnen få återgifva hvad de vid läxans genomgående inlärde. Då den egentliga läxan uppläses, bör läraren noga vaka öfver att det sker ordentligt. Intet slarf får härvid äga rum.

Mindre och större afdelningar böra ock flitigt repeteras, på det barnen må kunna i minnet bevara, hvad de lärt sig.

* * *

I det följande skola vi något närmare genomgå Luthers lilla katekes genom att söka förklara orden, anföra bibliska exempel samt små berättelser ur lifvet och historien, i hopp om att allt skall blifva till någon nytta och vägledning för läraren.

Vid ordförklaringen bör särskild vikt läggas, helst som den lilla katekesens ord i allmänhet icke direkt närmare utvecklas i förklaringen. Vi våga äfven därför tro, att dessa särskilda ordförklaringar skola visa sig vara till gagn, då läraren genomgår "stora katekesen", som aldrig bör läsas ensamt, utan i sammanhang med lilla katekesen.

Själfva orden angifva ej alltid direkt, hvad man för hvarje afdelning vill framhålla, hvarför detta indirekta för lärarens hågkomst påpekas under afdelningen "Andra samtalsämnen". Läraren väljer däraf, hvad han anser lämpligt att närmare tala om.

De bibliska exemplen äro jämförelsevis få emot dem, som anförts uti en del kateketiska arbeten. Vi hafva sökt välja blott de mest förklarande. Tager läraren närmare kännedom om dem, så finner han lätt, att många utaf dem åskådliggöra flera förhållanden, som man vill närmare belysa och för hvilkas skull man därför ej bör betunga minnet med andra exempel. Det är ju ock tydligt, att ej ens alla de exempel, som här anföras, behöfva behandlas.

Läraren bör själf för barnen berätta de bibliska exemplen och särskildt då påpeka, hvad han vill åskådliggöra med dem. Kan han lägga dessa exempel till grund för undervisningen, så är det så mycket bättre.

Anföranden samt berättelser och exempel ur lifvet och historien böra af läraren meddelas för att praktiskt belysa de sanningar, som inläras. Att äfven den samling af anföranden, berättelser och exempel, som här kommer att meddelas och som är hämtad ur skilda källor, mest från Praktisk bibeltolk, skall blifva till lärdom

och uppmuntran för såväl läraren som barnen, det hafva vi all anledning att hoppas.

Första hufvudstycket.

Första hufvudstycket innehåller Guds tio bud, som ock kallas lagen, samt förklaringar utaf dr Martin Luther. Gud nedskref själf dessa bud på två stentaflor och gaf dem åt sin tjänare Mose på berget Sinai. Med afseende på hufvudinnehållet indelas de uti tvenne delar, den *förra* och den *senare* taflan. Den förra taflan, de tre första buden, handlar om kärleken till Gud, och den senare taflan, de sju sista buden, handlar om kärleken till våra medmänniskor.

Innan vi närmare betrakta dessa Herrens bud, så låtom oss gifva akt uppå och begrunda hvad Gud säger till oss om dem i 5 Mos. 6: 6, 7, nämligen: "Dessa ord, som jag i dag gifver dig, skall du lägga på ditt hjärta. Och du skall inskärpa dem hos dina barn och tala om dem, när du sitter i ditt hus och när du går på vägen, när du lägger dig och när du står upp."

Först oss själfva och sedan våra barn!

FÖRSTA BUDET.

Jag är Herren, din Gud. Du skall inga andra gudar hafva för mig.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud öfver allting och sätta all tro och lit till honom.

Ordförklaring. *Jag är Herren, din Gud,* Gud, som

skapat allt och således äfven oss människor, den sanne Guden, som också vårdar sig om oss. *Du,* hvarje människa. *Skall icke,* får icke. *Andra gudar,* afgudar, då det skapade i st. f. Skaparen dyrkas. *För mig, i* stället för Gud.

Vi, alla. *Frukta Gud öfver allting,* ej rädas för något så mycket som för att göra Gud emot. *Älska Gud öfver allting,* hafva Gud kärare än något annat. *Sätta all tro och lit till honom,* att såväl i glädje som sorg, i lust och nöd, vara förvissad om (tro) att Gud leder allt, och därför alltid hoppas och förtrösta (lit) på honom och på honom allena.

Andra samtalsämnen. Gud. — Lagen. — Gudsfruktan. — Afguderi i dess olika former, groft och fint. — Guds förbud och befallning.

Bibliska exempel. Daniel fruktade Gud och lät hellre kasta sig i lejongropen än att göra emot Gud (Dan. 6). Asaf älskade Gud högre än något annat (Ps. 73: 25, 26). Paulus hade en stark tro, att han var villig att låta binda och döda sig, om så var Herrens vilja (Apg. 21: 13, 14). David förtröstade på Herrens hjälp i striden mot Goliat (1 Sam. 17: 37). Israeliterna gjorde sig skyldiga till afguderi, då de dyrkade guldkalfven (2 Mos. 32: 1—6). Den rike ynglingen älskade det jordiska mer än saligheten (Matt. 19: 16—23).

* * *

Hellre misshandel och död än att dyrka afgudar. Under den tionde stora förföljelsen mot de kristna, hvilken förföljelse varade från år 303 till 313, blef bl. a. Vincentius, en spanjor, född i Saragossa, befalld att offra och tillbedja afgudarna. Men då han bestämdt vägrade att göra detta, lät domaren Datianus ömkligen martera honom. Han lät med järnkrokar så sönderslita hela hans kropp, att man kunde se ända in i hans inälfvor. Efter denna misshandel blef han satt i ett mörkt och stinkande fängelse och efter någon tids förlopp därifrån åter upptagen och naken släpad på skarpa stenar. Men han glömde all denna smärta för den

glädjens skull, att han aktades värdig att lida för Herren Jesu och hans evangelii skull. Förföljarna ville ännu icke unna honom att dö, utan läto föra honom tillbaka till fängelset för att ännu längre förlusta sig af hans marterande. Men Gud tillstadde dem dock icke detta, utan kallade sin tjänare hem till sig. Då Vincentius skulle i fängelset lägga sin sårade kropp till hvila, uppgaf han sin ande.

ANDRA BUDET.

Du skall icke missbruka Herrens, din Guds, namn; ty Herren skall icke låta honom blifva ostraffad, som hans namn missbrukar.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke bruka hans namn till onda önskningar, svordom, vidskepelse, lögn och bedrägeri; utan åkalla det i all nöd, bedja, tacka och lofva.

Ordförklaring. *Du,* hvarje människa. *Skall icke,* får icke. *Missbruka,* bruka på orätt sätt. *Guds namn,* hvarje namn, hvarmed Gud benämnes, likaså Guds ord. Således icke blott benämningarna Gud, Fader, Son, Ande, Skapare, Frälsare, Jesus o. s. v., utan också allt det ord, som Gud har talat till oss i den heliga skrift. *Ostraffad,* Herren skall nödgas straffa.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud,* af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Onda önskningar,* att önska, att Gud ville låta något ondt komma öfver någon. *Svordom,* att i vredesmod eller i tanklöshet nämna Guds namn. *Vidskepelse,* att söka uträtta något öfvernaturligt, hvarom man icke har löfte i Guds ord. *Lögn,* att säga en osanning och så nämna Guds namn

för att därmed intyga, att man talar sanning. *Bedrägeri*, att tala fromt och gudligt för att kunna vilseföra sin nästa eller för att göra annan orätt mot honom. *Åkalla*, af hjärtat ifrigt ropa till Gud i nöd. *All nöd*, hvarje lidande till kropp eller själ. *Bedja*, framställa sina behof inför Gud med bön om att han må afhjälpa dem. *Tacka*, erkänna och bekänna hvad Gud gifvit och gifver. *Lofva*, prisa och berömma Gud för allt hvad han gjort och gör.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — Det lättsinniga bruket af Guds namn i dagligt tal. — Det allmänna svärjandet. — Tillåtna eder. — Guds förbud och befallning.*

Bibliska exempel. Selomits son nämnde lättsinnigt det heliga namnet och dödades därför (3 Mos. 24: 10—16, 23). Balak önskade, att Bileam skulle förbanna Israel (4 Mos. 22: 5, 6). Herren Jesus förbjuder allt svärjande i dagligt tal (Matt. 5: 33—37). Jesu namn missbrukades af kringvandrande judiska besvärjare i Efesus, då det sedan äfven visade sig, att flera kristna därstädes öfvat vidskepelse (Apg. 19: 13—20). Jakob brukade Guds namn till lögn och bedrägeri, då han tillnarrade sig sin faders välsignelse (1 Mos. 27: 20). Märk det straff, som några af dessa Guds namns missbrukare hemsöktes utaf: Selomits son stenades, besvärjarna sårades, och Jakob måste fly. — David brukade Guds namn till åkallan och bön uti sin nöd (Ps. 6) samt till tack och lof för mottagen hjälp (Ps. 103).

* * *

Det afskyvärda svärjandet. Thomson berättar: "Bland österlänningarna är det vanligt, att en hvar förbannar sig och svär, då han blifver häftig. Intet af mig bekant folk kan jämföras med dem i afseende på svordom och Guds namns missbruk. Denna vana synes vara inrotad och allmän. När Petrus därför den förfärliga natten började förbanna sig och svärja, veta vi, att det icke var någonting

---

* Bruket att svärja vid evangelium infördes år 528 och började antagas vid domstolar omkring år 600.

främmande för hans forna vanor. Han återföll endast under sitt upprörda tillstånd till den vana han haft som sjöman och fiskare. Människorna begagna nu för tiden samma eder, som omnämnas och dömas af Herren. De svärja vid sitt hufvud, vid sitt lif, vid himmelen, vid templet och hvad däruti är. Formerna af svordomar och förbannelser äro likväl nästan oändliga och såra hela dagen våra öron."

"Eden är en häck, hvilken ingen bör bryta sig igenom", säger Trapp, och Hall yttrar: "Om det finnes skrymtare i religionen, så finnes det äfven, besynnerligt nog, skrymtare i ogudaktigheten, människor, som pråla med mera gudlöshet än de äga. Ett prål af detta slag, det mest vanvettiga af all mänsklig dårskap, synes ligga till grund för all daglig svordom och Guds namns missbruk."

TREDJE BUDET.

Tänk på, att du helgar hvilodagen.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke förakta predikan och Guds ord; utan hålla det heligt, gärna höra och lära det.

Ordförklaring. *Tänk på,* rikta dina tankar på hvilodagen, innan den inträder. *Du,* hvarje människa. *Helgar,* afskiljer den dagen för sitt särskilda ändamål, till själens och kroppens vederkvickelse. *Hvilodagen,* söndagen, som i N. T. kallas Herrens dag. Under G. T. var lördagen hvilodag.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud,* af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra någto emot Guds vilja. *Förakta,* ej värdera eller uppskatta och därför ej heller bruka det

rätt. *Predikan*, föredrag öfver en biblisk text vid gudstjänst, religiöst uppbyggelsetal, f. ö. den kristna församlingens gemensamma gudstjänst. *Guds ord*, allt som Gud talat till oss i den heliga skrift, bibeln. *Hålla det heligt*, akta Guds ord såsom det högsta och största. *Gärna höra och lära*, med villighet lyssna till ordet, själf läsa detsamma och med beredvillighet använda hvarje tilifälle att få en rätt kunskap däruti.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — Olika helgdagar, som äro afsedda för gudstjänstfirande, t. ex. juldagen, långfredagen, tacksägelsedagen. — Församlingens stora högtider och kyrkoårets indelning. — Barmhärtighetsverk och nödfallsarbete på hvilodagen.

Bibliska excmpel. Israels barn måste dagen före sabbaten undangöra en hel del arbeten för att ej därmed behöfva befatta sig under sabbaten (2 Mos. 16: 22—24). En man straffades med döden för vedhämtning på sabbaten (4 Mos. 15: 32—36). Eutykus visade förakt för Pauli predikan genom att under densamma somna (Apg. 20: 7—12). Judarnas tanklösa gudstjänstfirande var misshagligt för Gud (Amos 5: 21—23). Atenarna missaktade och gjorde gäck af Guds ord (Apg. 17: 21, 32). Jesus gillade, att man på hvilodagen gaf människor och djur föda samt räddade dem ur lifsfara — nödfallsverk (Matt. 12: 10, 12, Luk. 13: 15, 16). Att utöfva kärleksverk kallar Jakob en obefläckad gudstjänst (Jak. 1: 27).

* * *

Skymf mot en adelsman. Då hr Dodd i England hade predikat mot sabbatens ohelgande, hvilken synd var mycket rådande i hans församling, särskildt bland de rikare medlemmarna, kom en bland tjänarna hos en adelsman, som hörde till dessa sabbatsbrytare, till Dodd och sade: "Min herre, ni har i dag förolämpat min husbonde." Hr Dodd svarade: "Jag skulle icke hafva förolämpat er herre, om han icke själf varit medveten om att först hafva förolämpat

min Herre; och om *er* husbonde vill förolämpa *min* Herre, Jesus Kristus, så må han gärna känna sig förolämpad."

Glädjen vid gudstjänsten. Ett fruntimmer talade en gång i ett sällskap om nöjet att gå på teatern. "För det första", sade hon, "är det ett nöje att på förhand tänka på de scener, som skola framställas; för det andra är det ett nöje att bevittna dem, under det man är på teatern; för det tredje är det ett nöje att efteråt minnas hvad man sett." En gammal herre, som hörde hennes ord, anmärkte: "Ni har glömt ett nöje." "Hvilket?" frågade fruntimret. "Nöjet att tänka på teatern i dödsstunden." "Ack", svarade fruntimret, "detta tog jag ej med i beräkningen." Är det icke på detta sätt millioner människor roa sig här i lifvet? De tänka icke på hvad de skola känna i dösdstunden. Huru mycket större är icke Guds folks fröjd, då de gå till Guds hus! De kunna rätteligen glädjas icke blott före, under och efter gudstjänsten, utan äfven i dödsstunden, ja, hela evigheten igenom.

FJÄRDE BUDET.

Du skall hedra din fader och din moder, på det dig må väl gå och du må länge lefva på jorden.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke förakta eller förtörna våra föräldrar och herrar; utan hålla dem i vördnad, tjäna dem, lyda dem, älska dem och hafva dem för ögonen.

ORDFÖRKLARING. *Du,* hvarje yngre eller äldre barn, lärjunge, tjänare, undersåte. *Skall,* bör, måste. *Hedra,* ära och vörda. *Fader och moder,* föräldrar, lärare, husbönder och världslig öfverhet. *Väl gå* och *länge lefva,* framgång, långt lif, löfte om jordisk sällhet och lycka.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud*, af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Förakta*, anse dem ringa och låga, ej värdera dem. *Förtörna*, göra vred, förarga. *Föräldrar och herrar* (se förut). *Vördnad*, djup aktning, anse dem hafva en öfverordnad ställning. *Tjäna*, arbeta för deras bästa. *Lyda*, göra dem till viljes uti allt, som icke strider mot Guds vilja. *Älska*, af kärlek gärna tjäna och lyda. *Hafva dem för ögonen*, tjäna och lyda dem lika troget och villigt i deras frånvaro som närvaro.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — "Faders och moders" plikter mot barnen, lärjungarna, tjänarna och undersåtarna. — Det särskilda löftet.

Bibliska exempel. Josef var ett godt och ädelt barn, en trogen tjänare och undersåte, hvarför Gud rikligen välsignade honom (1 Mos. 37—50). Absalom var en elak son och undersåte, hvarför han också blef olycklig (2 Sam. 13, 15, 17, 18). Jesus, som är vårt sanna föredöme, var underdånig såväl Josef och Maria som den världsliga öfverheten (Luk. 2: 51; Matt. 17: 24—27). Höfvitsmannen var en god husbonde (Matt. 8: 5—13). Naamans tjänsteflicka ville sin husbondes bästa (2 Kon. 5: 2, 3).

* * *

George Washington och hans moder. När general Washington var helt ung, ämnade han begifva sig till sjös och företaga en lång resa. Allting var anordnadt, skeppet låg midt emot hans faders hus, skeppsbåten hade lagt i land för att föra honom bort, och hela hans hjärta längtade att komma ut. Hans koffert var redan nedburen i båten. Han gick för att taga farväl af sin moder och såg då, huru tårarna brusto fram ur hennes ögon. Han sade ingenting, men han insåg, att hans moder skulle blifva bedröfvad, om han reste, och att hon kanske aldrig åter skulle känna sig lycklig. Då vände han sig till tjänaren och sade: "Gå och hämta min koffert tillbaka. Jag vill icke resa bort och krossa min moders hjärta." Hans moder blef djupt rörd öfver hans kärleksfulla beslut och sade: "George, Gud har lofvat väl-

signa de barn, som hedra sina föräldrar, och jag vet nu, att han skall välsigna dig."

FEMTE BUDET.

Du skall icke dräpa.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke skada vår nästa till hans lif eller bryta mot honom; utan hjälpa och biträda honom i alla faror och lefnadsbehof.

Ordförklaring. *Du*, hvarje människa. *Skall icke*, får icke. *Dräpa*, slå ihjäl eller på annat sätt taga lifvet af en människa.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud*, af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Skada*, göra bristfälligt, fördärfva. *Vår nästa*, våra medmänniskor. *Bryta*, göra orätt. *Hjälpa och biträda*, tillhandagå med den hjälp, som är behöflig och möjlig att gifva. *Faror*, något som kan skada nästan till hans lif. *Lefnadsbehof*, det människan är i behof af för sitt lifsuppehälle.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — Det kroppsliga lifvets stora värde. — Kristi förklaring af detta bud (Matt. 5: 21—26). — Plikter mot vårt eget lif. — Frosseri och dryckenskap. — Nödvärnsrätten, som tillåter att taga människors lif, då nämligen, vare sig det gäller samhället eller den enskilde, någon annan utväg att värna fosterjorden eller skydda lifvet icke gifves.

Bibliska exempel. Kain dödade sin broder Abel (1 Mos. 4: 8). Josefs bröder hatade sin broder och talade ovänligt till honom (1 Mos. 37: 4). Den barmhärtige samariten hjälpte den sargade mannen uti hans fara och lefnadsbehof (Luk. 10: 33—37). Judas dräpte sig själf (Matt. 27: 5).

Nabal hängaf sig åt dryckenskap, blef sjuk och dog utaf slag efter ett rus (1 Sam. 25: 36—38).

* * *

Bevekelsegrund för välgörenhet. En välgörande man berättade en gång: "För några dagar sedan gaf jag en fattig kristen kvinna en varm, men ganska sliten ylletröja och två kakor bröd, som väl voro goda, men dock gamla. Det var ganska kallt, och tröjan mottogs med tacksamhet. Den stackars kvinnan var hungrig, och brödet var bättre än det hon vanligen brukade äta. Men under den predikan jag i dag åhörde, kom jag att tänka på, att om det var Jesus jag besökte i en af hans lärjungars person, borde jag hafva medtagit *en ny tröja* och *färska brödkakor.*"

SJÄTTE BUDET.

Du skall icke göra hor.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi föra ett kyskt och tuktigt lefverne både med ord och gärningar, och att hvar och en älskar och ärar sin äkta maka.

ORDFÖRKLARING. *Du,* alla, utan undantag. *Skall icke, får icke. Göra hor,* bedrifva äktenskapsbrott, otukt, osedlighet.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud,* af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Kyskt,* rent, oskyldigt, blygsamt. *Tuktigt,* ordentligt och skickligt i sedligt afseende, ärbart. *Lefverne,* lefnadssätt, med afseende på dess sedliga beskaffenhet, vandel. *Ord* och *gärningar,* tal och handling. *Älska* och *ära,* hålla kär, värdera, bevisa heder. *Äkta maka,* mannen och hustrun uti ett äktenskap.

*Andra samtalsämnen.** Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — Äktenskapet. — Kristi förklaring af detta bud (Matt. 5: 27, 28). — Den vanära och de straff, som denna synd har med sig.

Bibliska exempel. Potifars hustru hade syndig begärelse till Josef, som dock ej lät förleda sig (1 Mos. 39: 7—9). David upptändes af syndig begärelse till Batseba och begick äktenskapsbrott (2 Sam. 11: 1—5). David ångrade dock djupt denna synd och bad om förlåtelse (Ps. 51).

* * *

Kämpa under bön till Gud mot begärelsen! "Begäret är ofta en frukt af blickar, såsom hos Josefs husmoder, som kastade sina ögon på honom, och hos David, som såg Batseba bada. Simsons ögon förde honom först in i begärelsen, därför blefvo de utstungna, och han själf fördes såsom en blind fånge till Gaza, den plats, där han med lusta betraktat Delila. Hos honom fick dock tuktan verka bättring, så att hans kropps blindhet öppnade hans själs ögon. Men huru många tusen blifva icke dödens byte till följd af ögonens begärelse, genom hvilken djäfvulen slingrar sig in i själen! "Ögat är kroppens ljus", säger Frälsaren; "men genom dettas missbruk kan denna mest lysande del af vår kropp draga hela själen ned i mörker. Synen kan blifva ett bedrägligt sinne; gif därför akt på dina blickar, behärska dig själf och bed Gud om kraft att behärska det onda."

SJUNDE BUDET.

Du skall icke stjäla.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke borttaga

* Behandlingen af detta bud kräfver stor varsamhet. Läraren må i synnerhet vakta sig, så att han icke med sitt tal väcker den syndiga begärelsen. Han får dock icke vara rädd för att varna för de äfven tyvärr ibland barn så ofta förekommande osedliga och lättsinniga orden, som föda och fostra en oren fantasi — denna fantasi, som lägger så många unga människor i en förtidig graf.

eller med falska varor och svek draga till oss vår nästas penningar och ägodelar; utan förhjälpa därtill, att hans gods och näring må förkofras och beskyddas.

Ordförklaring. *Du,* hvarje människa. *Skall icke,* får icke. *Stjäla,* hemligt eller uppenbart olofligen taga något från någon.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud,* af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Borttaga,* hemligt eller uppenbart tillägna sig något, hvartill man icke har någon rätt. *Falska varor,* saker, som icke äro så värdefulla som de utgifvas för att vara. *Svek,* bedrägeri i handel och vandel. *Draga,* tillägna sig. *Vår nästas penningar och ägodelar,* vår medmänniskas tillhörigheter, det må vara penningar eller något annat af hvad slag det vara må. *Förhjälpa,* vara behjälpliga. *Gods,* allt hvad nästan äger. *Näring,* den sysselsättning eller det yrke, med hvilket någon försörjer sig, såsom ämbete, handtverk, handel o. s. v., hvarje hederligt och ärligt arbete. *Förkofras,* förökas. *Beskyddas,* skyddas, hägnas.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — De jordiska ägodelarna äro gåfvor af Gud, vi blott förvaltare. — Arbetets välsignelse. — Olika sätt, på hvilka arbetare och arbetsgifvare kunna stjäla från hvarandra. — "Ärlighet varar längst." — "Orätt fånget är lätt gånget."

Bibliska exempel. Människorna hafva fått olika mycket af Gud att förvalta, men en hvar måste göra räkenskap för sitt eller sina pund (Matt. 25: 14—30). Judas var en tjuf (Joh. 12: 6). Gud befaller ärlighet i mått, mål och vikt (3 Mos. 19: 35, 36). Gehasi straffades för bedrägeriet mot Naaman (2 Kon. 5: 19—27). Sakkeus kunde ej behålla det på ett orätt sätt bekomna, då han blef sant gudfruktig (Luk. 19: 8).

* * *

Den samvetsgranne indianen. En indian bad sin granne om tobak. Denne grep i sin ficka och gaf honom en handfull af hvad han begärde. Den följande morgonen kom indianen tillbaka och hade med sig ett guldmynt, som hade legat bland tobaken. På fråga, hvarför han icke hade behållit guldmyntet, lade indianen handen på hjärtat och svarade: "Här i hjärtat har jag en god och en ond ande. Den gode anden sade: 'Guldmyntet är icke ditt, gif det åter till dess ägare!' Den onde anden sade: 'Man har gifvit dig guldmyntet, därför tillhör det dig!' — Jag visste icke, hvad jag skulle göra. Slutligen lade jag mig att sofva. Men den onde och den gode anden hafva grälat hela natten, så att jag icke fått någon ro, och därför återlämnar jag nu guldmyntet."

ÅTTONDE BUDET.

Du skall icke bära falskt vittnesbörd emot din nästa.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke beljuga, förråda, baktala eller illa berykta vår nästa; utan vi skola urskulda honom, tänka och tala väl om honom och tyda allt till det bästa.

ORDFÖRKLARING. *Du,* hvarje människa. *Skall icke,* får icke. *Bära,* tala, intyga. *Falskt vittnesbörd,* osanning, osant påstående eller intyg. *Nästa,* medmänniska.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud,* af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Beljuga* säga något, som man bestämdt vet är osant, detta osanna må nu vara förklenande eller berömmande. *Förråda,* uppenbara hvad som i förtroende blifvit meddeladt, om det med godt samvete kan förtigas. *Baktala,* tala illa om någon uti dennes frånvaro, och som man icke ville säga, om han vore

närvarande. *Illa berykta*, så framställa det, som rörer nästan, att hans rykte därigenom blir sämre, än det kunde vara. *Urskulda*, vederlägga de falska beskyllningar, som göras, fritaga någon ur skulden, då man vet, att han är oskyldig. *Tänka och tala väl*, villigt inom oss och äfven inför andra framhålla, hvad som hos nästan finnes godt och lofvärdt. *Tyda allt till det bästa*, framdraga de bästa möjliga bevekelsegrunderna till hans handlingar.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — Betydelsen och värdet af ett godt rykte. — Det falska vittnesbörd, som människan kan bära om sig själf.

Bibliska exempel. Såväl åklagare som vittnen buro falskt vittnesbörd emot Jesus inför Kaifas' och Pilati domstolar (Matt. 26: 59—61; Luk. 23: 1, 2). Ananias och Saffira ljögo både för människor och Gud (Apg. 5: 1—11). Judas förrådde Jesus (Matt. 26: 14—16, 48, 49). Hvad som icke med godt samvete kan förtigas bör uppenbaras. — Pauli systerson uppenbarade stämplingarna mot apostelns lif (Apg. 23: 12—22). Judarnas äldste talade väl om höfvitsmannen i Kapernaum (Luk. 7: 4, 5).

* * *

Sanningskärlek. Någon hade gifvit den lille George Washington en liten yxa. Med denna fördärfvade han en dag ett vackert körsbärsträd i sin faders trädgård. Fadern fick snart veta det och sade till George: "Du har väl icke förstört mitt körsbärsträd?" George stod en stund stillatigande, hvarpå han sade: "Ljuga kan jag icke, käre far! Jag har gjort det med min yxa. Kan far förlåta mig detta?" "Kom i min famn, min son", sade fadern glad, "kom i min famn! Att hafva en son, som älskar sanningen, är mig kärare än tusen körsbärsträd. Jag förlåter dig gärna denna gång och hoppas, att du hädanefter tager dig tillvara för sådana hugg, ty i annat fall nödgas jag taga yxan ifrån dig samt straffa dig för din tanklöshet."

NIONDE BUDET.

Du skall icke hafva lust till din nästas hus.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke listigt stå efter vår nästas arf eller hus eller under sken af lag och rätt tillägna oss det; utan vi skola vara honom behjälpliga, att han må sitt behålla och besitta.

Ordförklaring. *Du,* hvarje människa. *Skall icke,* får icke. *Lust,* brottsligt begär, önskan. *Nästas hus,* allt det din nästa äger.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud,* af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Listigt stå efter,* på ett hemligt och bedrägligt sätt söka vinna. *Arf eller hus,* allt hvad nästan äger, vare sig han fått det genom arf eller annat rättmätigt sätt. *Sken af lag och rätt tillägna,* söka utföra den syndiga begärelsen på ett sådant sätt, att det må synas så, som vore det i öfverensstämmelse med både den mänskliga och gudomliga lagen. *Behjälpliga,* vara till hjälp. *Behålla och besitta,* hafva kvar och innehafva.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — Sällheten af att vara förnöjd. — Girighet. — Sammanhanget mellan nionde och tionde buden.*

Bibliska exempel. Konung Ahab hade syndig lust till Nabots vingård, hvilken drottning Isebel under sken af lag och

* I både nionde och tionde budet talas det om de onda begären, som uppstiga i hjärtat, och hvilka begär Gud förbjuder. I det nionde budet förbjudes den onda lusten eller begäret efter nästans egendom i allmänhet, äfven om detta begär icke omfattat något särskildt föremål af det en medmänniska äger. I det tionde budet förbjudes detta begär, som nu stannat för något bestämdt föremål och som det söker att orättfärdigt förskaffa sig.

rätt sökte förskaffa honom* (1 Kon. 21). Abraham unnade sin brorson Lot allt godt och lät honom välja de bästa platserna (1 Mos. 13: 5—12).

* * *

Förnöjsamt sinne är stor rikedom. En författare berättar: "När jag var helt ung, sysselsatte sig en gammal man rätt mycket med mig för att bibringa mig någon kännedom om världen. En gång frågade han mig, när en person var rik nog. 'När han äger tusen pund', svarade jag. 'Nej', blef svaret. 'Tio tusen.' 'Nej.' 'Hundra tusen', utbrast jag och tänkte att därmed hafva saken afgjord. 'Nej', svarade han, och då jag förundrad frågade, när man då vore rik, fortfor han: 'När man är nöjd med det man har, det må vara mer eller mindre. Ty ägde man än aldrig så mycket och ej hade ett förnöjsamt sinne, skulle man alltid önska sig ändå mer, liksom Alexander den store såg sig om efter andra världar att intaga, sedan han satt sig i besittning af så ofantliga områden.' "

TIONDE BUDET.

Du skall icke begära din nästas hustru, ej heller hans tjänare eller tjänarinna, ej heller hans oxe, ej heller hans åsna, ej heller något hvad honom tillhörer.

Hvad är det?

Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke draga, locka eller tubba ifrån vår nästa hans hustru eller tjänstefolk m. m.; utan förmana och tillhålla dem att förblifva och troget göra, hvad deras plikt fordrar.

Ordförklaring. *Du,* hvarje människa, som kan hysa sådan begärelse. *Skall icke,* får icke. *Begära,* brottslig

* Märk ock i detta exempel, huru de brottsliga och deras efterkommande straffades.

önskan att äga. *Hustru,* gift kvinna, maka. (Sådan begärelse till gift man är ock därmed förbjuden.) *Tjänare, tjänarinna,* tjänstefolk. *Oxe,* samma slags arbetsdjur, som hos oss så benämnes. *Åsna,* ett djur af hästsläktet och som i österlandet allmänt brukades i st. för hästar. *Ej....tillhörer,* eller något annat, som nästan äger.

Vi, alla. *Frukta och älska Gud,* af kärlek till Gud skola vi vara rädda för att göra något emot Guds vilja. *Draga,* tillägna sig, taga. *Locka,* genom listigt öfvertalande söka komma åt något. *Tubba,* mera ihärdigt och tvingande söka vinna föremålet för begärelsen. *Förmana,* varnande råda, uppmana. *Tillhålla,* förmå någon. *Förblifva,* kvarstanna på sin plats. *Troget göra, hvad deras plikt fordrar,* att hafva ett rätt familjesinne och utföra hvarje arbete redligt, på bästa sätt.

Andra samtalsämnen. Nödvändigheten af att frukta och älska Gud för att kunna hålla detta bud. — Själfva begärelsen är förbjuden och således syndig. — Gud fordrar hjärtats renhet.

Bibliska exempel. David gaf vika för den syndiga begärelsen och drog till sig Batseba, Urias hustru (2 Sam. 11: 2—4). Absalom lockade folket till otrohet mot sin konung (2 Sam. 15: 1—6). Paulus återsände Onesimus till hans husbonde Filemon och bad denne behandla honom såsom en älskad broder (Filemon, vv. 10—19).

* * *

Det svåraste budet. En lärare, som undervisade barnen om tio Guds bud, frågade hvilket bud var det svåraste. Det ena barnet nämnde ett, det andra ett annat bud. Slutligen uppstod en liten gosse om tolf år och sade: "Det sista budet är det svåraste." Då läraren frågade gossen, hvarför han trodde det budet vara svårast, fick han till svar: "Jo, om man är fattig och ser en annan äga mycket pengar,

kläder, säd och boskap, så är det svårt att icke önska sig det. Jag tror, att ingen kan låta bli att göra det."

Hvad säger nu Gud om alla dessa bud?

Det säger han:

Jag, Herren din Gud, är en stark hämnare, som söker fädernas missgärning inpå barnen allt intill tredje och fjärde led, dem som mig hata; och gör barmhärtighet uppå många tusende, som hafva mig kär och hålla mina bud.

Hvad är det?

Gud hotar att straffa alla dem, som öfverträda dessa bud; därför skola vi frukta för hans straff, så att vi icke bryta mot hans bud. Men sin nåd och allt godt lofvar han alla dem, som hålla dessa bud; därför skola vi älska honom, förtrösta på honom och gärna lefva efter hans bud.

Ordförklaring. *Jag,* Herren vår Gud. *Stark hämnare,* som kommer med oemotståndlig och rättvis straffdom eller vedergällning för liden oförrätt. *Söker,* hemsöker, tuktar, straffar. *Fädernas missgärning,* föräldrars och förföräldrars synder. *Barnen allt intill tredje och fjärde led,* barn, barnbarn och barnbarns barn, m. a. o. efterkommande släkten. *Dem, som mig hata,* de, som hata Gud, som öfverträda hans bud. *Gör barmhärtighet,* kärleksbevisningar, barmhärtighetsverk. *Många tusende,* mot alla, *som hafva mig kär och hålla mina*

bud, som älska Gud och bevisa denna kärlek med att hålla hans bud.*

Andra samtalsämnen. Hvarenda människa är af naturen syndfull och därför hemfallen åt Guds straffdom. — Jesus Kristus har uti allt gjort Guds vilja och uti människornas ställe lidit och utstått det straff, som Guds rättfärdighet kräfde. — Den, som tror på Kristus, får del af allt hvad Frälsaren förvärfvat. — Kärleken till Kristus medför ock kärlek till hans bud. Kristus säger själf: "Den som har mina bud och håller dem, han är den som älskar mig; och den som älskar mig, han skall varda älskad af min Fader, och jag skall älska honom och uppenbara mig för honom" (Joh. 14: 21).

Bibliska exempel. Guds hotelse öfver Isebel för hennes brott mot Nabot gick i fullbordan (2 Kon. 9: 30—37). Domen öfver Jerusalems invånare för deras otro förutsäges af Herren (Luk. 19: 41—44). Gehasi straffades med spetälska för sin synd (2 Kon. 5: 25—27). Juda konung Usia straffades äfven med spetälska, emedan han inskred uti prästernas tjänst och därmed syndade (2 Krön. 26: 16—23). Nineviterna läto omvända sig till Herren, då de genom Jona fingo höra, att de för sina synder skulle straffas (Jona 3). Abraham fick löfte af Gud, att han och hans efterkommande skulle blifva rikligen välsignade, emedan han lydde Guds bud (1 Mos. 12: 1, 2; 26: 2—5). Genom tron fick Abraham

---

* Guds hotelse gäller hvarje människa, som hatar Gud och därför handlar i strid med Guds bud. Straffen äro dels timliga, hvilka utgöras af allehanda inre och yttre lidanden och på sistone döden, dels eviga, som bestå i onämnbar ångest och samvetskval. De timliga straffen träffa icke blott den skyldige, utan äfven den oskyldige. För dem, som älska Gud, äro de dock icke straff i egentlig mening, utan blott en pröfning till kärlekens stadfästande. — Vi böra frukta för att göra något emot den helige Guden, som för sin rättfärdighets skull måste straffa. — Guds löfte gäller hvarje människa, som älskar Gud och därför håller hans bud. Det goda, som Herren lofvar, är Guds nåd, hvilken han bevisar genom att gifva oss allt verkligt godt i lekamligt och andligt hänseende och till sist ett evigt lif i himmelen. — Vi böra i sanning älska Gud och förtrösta på honom och därför af ren kärlek vilja lefva efter hans bud.

kraft att lyda Gud, för denna tro blef han ock rättfärdigad (Ebr. 11: 8—10, 17—19). "Kristus är lagens ände till rättfärdighet för hvar och en som tror" (Rom. 10: 4).

* * *

Straffdomen öfver judarna. Whitecross berättar om de förfärliga hemsökelser, som kommo öfver judarna nära tre årtionden efter Kristi förutsägelse, sålunda: "Vid påskhögtiden år 70, då omkring två millioner människor ansågos vara samlade i Jerusalem, omslöts staden af de romerska härskarorna med grafvar och vallar, så att ingen kunde komma därur. Vilda partier rasade där inne mot hvarandra och anställde förfärliga blodbad. Den romerske befälhafvaren Titus gjorde allvarliga försök att förmå invånarna att gifva sig, men de afslogo med förakt hans anbud. Under den förskräckliga hungersnöd, som rasade, förtärdes till och med människokött; ja, det berättas, att en moder dödat och uppätit sitt eget barn. Oräkneliga rycktes bort af pesten. Efter sex månaders belägring intogs staden, och retade af det hårdnackade motståndet anställde romarna ett grymt blodbad bland invånarna. Templet lades i aska, och platsen, där det stått, plöjdes sedan upp. Endast i Jerusalem skola 1,100,000 människor hafva omkommit genom svärd, hunger och pest, förutom de stora hopar af befolkningen, som nedgjordes i olika delar af landet." — Jerusalem föll i romarnas händer den 8 september 70.

Andra hufvudstycket.

Andra hufvudstycket utgöres af den apostoliska trosbekännelsen med förklaringar utaf Luther. Denna bekännelse, som består af tre artiklar, kallas apostolisk, emedan den klart uttalar samma lära, som apostlarna förkunnade, och äfven tillkom under eller närmast efter apostlarnas lefnad. Den kallas äfven den allmänneliga

trosbekännelsen, emedan alla de kristna samfunden bekänna sig till dess innehåll. De tre afdelningarna kallas artiklar eller leder, emedan de liksom lemmarna i en lekamen stå i ett innerigt samband med hvarandra och först i förening bilda ett fullständigt helt. Dessa artiklar kallas trons artiklar, emedan de framställa hvad de kristna samfunden hufvudsakligen tro och lära och hvad den enskilda församlingsmedlemmen måste tro för att blifva salig. Hvarje artikel handlar om en gudomsperson och det verk, som särskildt tillskrifves honom. Och emedan det finnes tre gudomspersoner uti ett gudomsväsen, så är ock artiklarnas antal tre.

* * *

FÖRSTA ARTIKELN.

Om Gud Fader och skapelsen.

Jag tror på Gud Fader, allsmäktig, himmelens och jordens skapare.

Hvad är det?

Jag tror, att Gud har skapat mig och alla varelser, gifvit mig kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar, förnuft och alla sinnen, och att han ännu håller det vid makt; därtill försörjer mig rikligen och dagligen med kläder och föda, hus och hem, m. m., och med allt det jag till timlig näring behöfver, samt beskärmar och bevarar mig för skada, farlighet och allt ondt, och detta allt af sin blotta nåd och faderliga godhet, utan all min förskyllan eller värdighet, för hvilket allt jag är pliktig att tacka och lofva, lyda och tjäna honom. Det är visserligen sant.

Ordförklaring. *Gud Fader,* den första personen i gudomen. *Skapelsen,* det verk, som Gud Fader har utfört.

Jag, den kristna människan. *Tror på,* bekänner mig till, förlitar mig på. *Gud Fader,* den ende sanne Guden, som såsom den förste personen i gudomen bär namnet Fader. *Allsmäktig,* har all makt, så att han kan göra allt hvad han vill. *Himmelens och jordens skapare,* den som skapat allting, såväl den osynliga som synliga världen samt människan såsom ett föreningsband mellan dessa världar.

Jag tror, jag är viss om. *Gud*, den ende, sanne Guden. *Skapat*, frambringat eller gjort af intet. *Mig och alla varelser*, människan och allt som har lif, allt. *Gifvit mig*, utrustat mig med. *Kropp och själ*, det synliga och osynliga af min varelse. *ögon, öron o. s. v.*, kroppens och själens alla organ eller beståndsdelar. *Att han ännu håller det vid makt*, Gud uppehåller och vårdar fortfarande allt hvad han skapat. *Försörjer*, drager omsorg, bereder uppehälle. *Rikligen och dagligen*, mycket och för hvarje dag. *Kläder och föda o. s. v.*, allt som behöfves för lifvets underhåll. *Beskärmar och bevarar*, beskyddar, hägnar, förvarar och skyddar. *Från skada, farlighet*, från mindre och större fördärf, olyckor och olyckshändelser, faror. *Allt* ondt, från hvarje sak, som kan fördärfva kroppen eller själen. *Detta allt*, allt det som är omnämndt. *Af sin blotta nåd och faderliga godhet*, endast af Guds kärlek och barmhärtighet. *Utan all min förskyllan eller värdighet*, utan någon som helst min förtjänst; jag är icke i något afseende värd, att Gud handlar så med mig; jag är i stället ovärdig, ty jag har syndat emot Gud. *För hvilket allt*, för allt hvad Gud gjort och gör. *Jag är pliktig*, jag är skyldig, förpliktad. *Tacka*, erkänna och bekänna. *Lofva*, prisa och berömma. *Lyda*, göra hvad Gud vill, lefva efter Guds ord. *Det är visserligen sant*, allt

det som är sagdt är alldeles visst och säkert. Jag tror därpå.

Andra samtalsämnen. Guds egenskaper. — Guds skapelse. — De förnuftiga varelserna: änglarna och människorna. — Guds försyn: den allmänna, som omfattar hela skapelsen; den synnerliga, som sträcker sig till människorna; den synnerligaste, som sträcker sig till de människor, som förströsta på Gud.

Bibliska exempel. Gud har skapat allt (1 Mos. 1). Gud vårdar sig om allt hvad han skapat, från grässtrået upp till människan (Matt. 6: 25—34). Elia blef underbart försörjd och bevarad, emedan han lydde Gud (1 Kon. 17, 18). Job pröfvades genom lidanden och olyckor (Job 1—3). David tackar och prisar Gud för att han skapat honom så underbart och för alla Herrens verk (Ps. 139: 1—18).

* * *

Hvem Gud är. Kyrkofadern Augustinus omtalar med följande ord, huru han frågade efter Gud: "Jag frågade hafvet och djupen — och de svarade: vi äro icke din Gud, sök ofvan om oss! Jag frågade himmelen, solen, månen, stjärnorna; ej heller vi äro den Gud, du söker, blef svaret. Då sade jag till dem alla: sägen mig dock något om honom! Då ropade de med hög röst: han har gjort oss! Jag frågade hela världsalltet om min Gud, och det svarade mig: jag är icke Gud, men han har gjort mig."

Den Gud, som Augustinus sökte, uppenbarade sig omsider, så att Augustinus slutligen kunde aflägga detta vittnesbörd om honom: "Du har skapat oss till dig, och vårt hjärta är oroligt, till dess det finner hvila i dig."

Fast förtröstan på Guds beskydd. En officers hustru, som var med sin man ute på hafvet i en svår storm, utropade med fasa: "Ack, huru kan du vara så lugn under en så ryslig storm?" Han reste sig, drog sitt svärd och riktade det mot hustruns bröst samt sade: "Är du icke rädd?" Hon svarade genast: "Nej, visst icke." "Hvarför icke?" "Jo", svarade hustrun, "jag vet att svärdet ligger i min makes hand, och han älskar mig för mycket för att vilja skada

mig.” “Ja”, svarade officern, “äfven jag vet, på hvem jag tror, och att han håller vinden och vattnet i sin hand.”

Gud sörjer rikligen och underligen för de sina. Under religionsförföljelserna i Skottland på 1500-talet blef en protestantisk kvinna gripen och förd inför en sträng och orättfärdig domare. Vid åsynen af kvinnan utbrast domaren hånfullt: “Jag har ofta önskat att hafva dig i mitt våld; nu skall jag låta kasta dig i fängelse, och där skall du försmäkta af hunger.” “Ack”, svarade kvinnan, “om så är min himmelske Faders vilja, skall jag få mat från edert eget bord.” Detta gick också bokstafligen i fullbordan, ty domarens fru, som var närvarande vid rannsakningen, fann så mycket behag i den stackars kvinnans trosvissa frimodighet, att hon dagligen lät skicka till henne i fängelset mat ur sitt eget kök.

ANDRA ARTIKELN.

Om Guds Son och återlösningen.

Jag tror på Jesus Kristus, Guds ende Son, vår Herre, hvilken är aflad af den Helige Ande, född af jungfru Maria, pinad under Pontius Pilatus, korsfäst, död och begrafven; nederstigen till dödsriket, på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda, uppstigen till himmelen, sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida, därifrån igenkommande till att döma lefvande och döda.

Hvad är det?

Jag tror, att Jesus Kristus, sann Gud, född af Fadern i evighet, och tillika sann människa, född af jungfrun Maria, är min Herre, hvilken återlöst, förvärfvat och vunnit mig, förtappade och fördömda människa, ifrån alla synder, ifrån döden och djäfvulens våld, icke med guld eller silfver, utan med sitt heliga och dyra blod och med sitt oskyldiga lidande och död;

på det jag skall vara hans egen, blifva och lefva under honom i hans rike och tjäna honom i evig rättfärdighet, oskuld och salighet, såsom han är uppstånden ifrån döden, lefver och regerar i evighet. Det är visserligen sant.

Ordförklaring. *Guds Son,* den andre personen i gudomen. *Återlösningen,* det verk, som Guds Son har utfört.

Jag, den kristna människan. *Tror på,* bekänner mig till, förlitar mig på. *Jesus,* frälsaren, saliggöraren. *Kristus,* den utlofvade Messias, den Smorde, invigd med den Helige Ande och kraft. *Guds Son,* denne Jesus Kristus är Guds enfödde son. *Vår Herre,* alla kristnas härskare, ledare, hjälpare. *Aflad af den Helige Ande,* såsom människa väckt till lif af den Helige Ande, således utan synd. *Född af jungfrun Maria,* såsom människa född hit till världen af jungfrun Maria, år fem före vår nuvarande tidräkning. *Pinad,* plågad och misshandlad. *Under Pontius Pilatus,* under den romerske landshöfdingen Pontius Pilatus' tid och med Pilatus' tillåtelse. *Korsfäst,* fastspikad på ett kors. *Död,* aflifvad, verkligt död, såsom då människan dör. *Begrafven,* lagd i en graf. *Nederstigen till dödsriket,* gått ned till de dödas rike. *På tredje dagen,* den tredje dagen efter det han dog på korset. *Uppstånden igen ifrån de döda,* lämnat såväl grafven som de dödas rike, lefvande såsom före sin död. *Uppstigen till himmelen,* uppfarit till den himmel, från hvilken han kommit och där Gud bor. *Sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida,* såsom sann Gud och sann människa tronar Jesus Kristus där i evig ära och härlighet. *Därifrån,* från

denna himmel. *Igenkommande,* skall i synlig måtto komma åter till jorden. *Till att döma,* för att afkunna dom öfver. *Lefvande,* de människor, som då lefva. *Och döda,* alla de människor, som förut hafva dött.

Jag tror....Herre, jag, den kristna människan, tror och bekänner, att Jesus Kristus är både verklig Gud och verklig människa uti en person. *Förlossat,* befriat, frälst. *Förvärfvat,* köpt. *Vunnit,* eröfrat. *Mig, förtappade och fördömda människa,* jag, som var en obotfärdig syndare och värd evigt straff. *Ifrån alla synder....våld,* jag får förlåtelse för alla synder, den lekamliga döden skall icke skada mig, djäfvulen, den onde anden, har inget välde öfver mig. *Icke med guld eller silfver,* Jesus Kristus har icke förlossat, förvärfvat och vunnit mig med något jordiskt, såsom guld och silfver. *Utan....död,* utan han har gjort det med sitt syndfria, heliga lif och med sitt oskyldiga lidande och sin förfärliga död på korset, då hans dyra (Guds Sons) blod utgöts. *På det jag skall vara,* Jesus Kristus har gjort allt detta, för att jag skall vara. *Hans egen,* vara frigjord från synden och tillhöra Kristus med kropp och själ. *Blifva och lefva under honom i hans rike,* vara löst från döden och såsom en trogen undersåte ägna denna lifvets furste, Jesus Kristus, min hela kärlek. *Tjäna honom i evig rättfärdighet, oskuld och salighet,* befriad från djäfvulens våld skall jag med Kristi förvärfvade rättfärdighet redan här på jorden lyda Kristus och sedan på ett fullkomligt sätt i evigheten, då jag är fri från allt ondt och är evigt salig. *Såsom han är uppstånden ifrån döden, lefver och regerar i evighet,* för detta mitt hopp har han lagt en säker grund, ty han är uppstånden, han lefver och han regerar nu och i all evighet. *Det är visserligen sant,* allt det, som nu är sagdt, är alldeles visst och säkert. Jag tror därpå.

Andra samtalsämnen. Frälsarens namn — person — ämbeten — tillstånd — osynliga närvaro bland oss — återkomst till domen.

Bibliska exempel. Gud sände sin Son för vår frälsning

(Joh. 3: 16, 17). Kristus är sann Gud (Joh. 1: 1—5). Aflelsen skedde genom den Helige Ande (Luk. 1: 26—38). Jesus födes af jungfrun Maria och är således sann människa (Luk. 2: 1—20). Jesus pinas under Pontius Pilatus och dömes till döden (Luk. 23: 13—25; Joh. 19: 1—16). Jesus korsfästes och dör (Luk. 23: 26—49; Joh. 19: 17—37). Jesus begrafves (Luk. 23: 50—56; Joh. 19: 38—42). Före uppståndelsen gick Jesus till dödsriket och predikade för andarna (1 Petri 3: 18—20). Jesus uppstår från de döda och uppenbarar sig (Luk. 24: 1—49; Joh. 20, 21). Jesus uppfar till himlen (Luk. 24: 50—53; Apg. 1: 1—11). Jesus Kristus sitter på Faderns högra sida (Ef. 1: 20—23). Herrens återkomst till domen (Matt. 24: 35—51; 25: 1—13, 31—46).

Hvad vi kunna och icke kunna beskrifva hos Kristus. "Vi kunna väl måla Kristi utvärtes lidanden, men icke den inre bitterheten däraf och dess osynliga orsaker. Vi kunna afmåla förbannelsens träd, men icke lagens förbannelse. Vi kunna afmåla Kristus, då han går till Golgata, men icke Kristus, då han bär världens synder. Vi kunna beskrifva, huru spikarna genomstungo hans heliga lekamen, men hvem kan beskrifva den eviga rättvisan, som genomträngde både hans själ och kropp? Vi kunna beskrifva krigsknektens spjut, men icke den Allsmäktiges pilar; den dryck, som han blott smakade, men icke den vredens kalk, som han tömde ända till dräggen; judarnas begabberi, men icke huru Gud öfvergaf sin Son, på det han aldrig skulle öfvergifva oss, som voro hans fiender."

Kristi blod renar från alla synder. Det finnes en sägen om Luther, att den onde anden under hans sjukdom syntes träda in i hans sjukrum och betrakta honom med ett triumferande småleende samt pekade på en bokrulle, som han hade på armen. Då den onde kastade dess ena ände på golfvet och den öppnades genom den häftiga stöten, fästes Luthers ögon därpå, och han läste till sin fasa den långa, förfärliga listan på sina egna synder, hvilka klart och tydligt voro antecknade. Luthers djärfva mod svek honom vid

anblicken af den förfärliga bokrullen. Men det föll honom in, att någonting var uteglömdt, och därför sade han högt: "Du har glömt en sak, men det öfriga är sant; du har glömt detta: 'Jesu Kristi, Guds Sons, blod renar oss från alla synder'." Vid dessa ord försvann åklagaren tillika med hans tunga, sorgliga bokrulle.

TREDJE ARTIKELN.

Om den Helige Ande och helgelsen

Jag tror på den Helige Ande; en helig, allmännelig kyrka, de heligas samfund; syndernas förlåtelse; lekamens uppståndelse och ett evigt lif.

Hvad är det?

Jag tror, att jag icke af mitt eget förnuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komma till honom; utan den Helige Ande har kallat mig genom evangelium, upplyst mig med sina gåfvor, helgat och behållit mig i den rätta tron; såsom han kallar, församlar, upplyser, helgar hela kristenheten på jorden och i Jesus Kristus behåller och bevarar henne i den rätta tron; i hvilken kristenhet han dagligen och mildeligen förlåter mig och alla trogna alla synder och skall på den yttersta dagen uppväcka mig och alla döda samt gifva mig och alla trogna i Kristus ett evigt lif. Det är visserligen sant.

Ordförklaring. *Den Helige Ande,* den tredje personen i gudomen. *Helgelsen,* det verk, som den Helige Ande utför.

Jag, den kristna människan. *Tror på,* bekänner mig till, förlitar mig på. *Helige Ande,* det allmännaste

namnet på denne den tredje gudomspersonen. *En helig, allmännelig kyrka,* Kristi kyrka, församlingen, samfundet af alla dem, som blifvit döpta i den treenige Gudens namn; vi bekänna om denna kyrka, att den är *helig,* emedan den Helige Ande har grundlagt henne samt inom henne genom de heliga nådemedlen på grund af Kristi heliga verk utför sin verksamhet till människornas helgande; vi bekänna vidare, att denna kyrka är *allmännelig,* ty hon innesluter uti sig alla, som äro döpta i den treenige Gudens namn och som tillhöra de samfund, som hafva nådemedlen och genom den apostoliska trosbekännelsen bekänna den treenige Guden. *De heligas samfund,* dessa ord utgöra en närmare beskrifning på kyrkan, men de säga oss äfven, att blott de medlemmar af kyrkan eller församlingen, hvilka hos sig låtit den Helige Ande utföra helgelsens verk, äro i sanning förenade med Kristus och genom honom med hvarandra inbördes. *Syndernas förlåtelse,* de sant kristna få förlåtelse för alla sina synder. *Lekamens uppståndelse,* människans kropp skall väckas till lif på yttersta dagen och förenas med själen. *Evigt lif,* ett lif, som alltid skall finnas till, aldrig upphöra, men icke blott evig tillvaro, utan äfven evig salighet.

Jag tror....till honom, med dessa ord bekänna vi vår fullständiga oförmåga att på egen hand både börja trons verk och fullborda detsamma, emedan genom synden vårt förnuft blifvit förmörkadt och vår kraft förlorad. *Kallat,* inbjudit: kallelsen. *Genom evangelium,* direkt i det gudomliga ordet eller indirekt genom människors skriftliga eller muntliga förkunnelse af detta ords innehåll; den kan ock bestå i en erinran om ett förut läst eller hördt Guds ord. *Upplyst mig,* bibringat mig kännedom, större kunskap: upp-

lysningen. *Gåfvor*, lagen och evangelium; i lagen får människan den rätta upplysningen eller kunskapen om sina synder och sitt tillstånd, och i evangelium om nåden i Kristus. *Helgat och behållit mig i en rätt tro*, den Helige Ande har gifvit mig förmåga att omfatta Kristus såsom min Frälsare; i samma ögonblick har Gud helgat mig, d. v. s. förlåtit mig synderna och gifvit mig Kristi rättfärdighet samt håg (vilja) och kraft att göra Guds vilja: nya födelsen; uti denna tro och detta nya lif har den Helige Ande behållit mig: behållelsen. *Såsom han....tron*, alldeles så, som den Helige Ande gör med alla andra i kristenheten, i Kristi kyrka och församling öfverallt på jorden. *I hvilken ....synder*, den trogna församlingsmedlemmen har behof af att hvarje dag bedja om förlåtelse för de ouppsåtliga synder, som han begår; mildeligen, kärleksfullt, nådigt meddelar den Helige Ande, att Gud hvarje dag förlåter icke blott mig, utan ock alla andra trogna, d. v. s. sådana, som hafva den rätta tron. *Yttersta dagen*, sista dagen, då Kristus kommer för att döma lefvande och döda. *Uppväcka mig och alla döda*, såväl min kropp som allas kroppar skola väckas till lif och förenas med själarna samt framkallas för Kristus. *Samt....lif;* i Kristi gemenskap får jag och alla trogna alltid lefva ett saligt och härligt lif hos Gud. *Det är visserligen sant*, allt det som är sagdt är alldeles visst och säkert. Jag tror därpå.

Andra samtalsämnen. Den Helige Andes namn. — Den kristna församlingens grundläggande. — De olika kristna samfunden. — Nådemedlen. — Lutherska kyrkans stora förmåner och vårt förhållande till densamma. — Den stridande och triumferande församlingen.

Bibliska exempel. Den Helige Ande utgöts på ett synbart sätt första pingstdagen (Apg. 2: 1—4). Herren kallar alla genom sina budskap till delaktighet i nåden (Luk. 14: 16 —24). Människor i alla åldrar kallas (Matt. 20: 1—16). Kristus befaller, att alla skola göras till lärjungar (Matt. 28: 18—20). Den förlorade sonen bad om förlåtelse och blef bönhörd (Luk. 15: 11—24). Paulus kom till en sann

omvändelse (Apg. 9: 1—22). Tre tusen själar fördes till tro på Kristus (Apg. 2: 37—41). Kallelsen kan motstås (Luk. 14: 16—24). Den troende kan affalla: Judas (Luk. 22: 1—6, 47, 48), Hymeneus och Alexander (1 Tim. 1: 18—20), Demas (2 Tim. 4: 10). De troende få evigt lif och de icke troende evigt straff (Matt. 25: 31—46). Johannes såg de frälstas salighet (Upp. 7).

* * *

Frälsande tro. "Det är icke styrkan af din tro, som skall frälsa dig. En droppe vatten är lika visst vatten som hela oceanen; på samma sätt är en svag tro lika visst tro som den starkaste tro. Ett åtta dagar gammalt barn är lika visst en människa som en sextioårig man; en gnista är lika visst en eld som en stark låga; en sjuk människa lika visst en lefvande varelse som en frisk. Det är således icke måttet af din tro, som frälsar dig, utan det blod, den omfattar; likasom ett barns svaga hand, som för skeden till munnen, meddelar födan såväl som den starke mannens hand; ty det är icke handen, som föder dig, utan maten. Om du således kan omfatta Kristus, sker det än aldrig så svagt, skall han icke låta dig förgås."

Tron på syndernas förlåtelse. Då Luther en dag nära nog i förtviflan utropade: "O, mina synder — mina synder!" sade en gammal troende munk till honom: "Men du bekänner ju i den tredje artikeln: 'jag tror på syndernas förlåtelse', är det ej så?" Luther studsade, besinnade sig och fick inom kort nåd att tacka och prisa Gud för syndernas förlåtelse.

Håll fast vid bekännelsen! Då den ungerske frihetshjälten Kossuth sökte skydd hos sultanen mot ryssarnas förföljelse, så erbjöd denne honom beskydd, rikedom och ett högt militäriskt befäl, om han ville afsvärja sin tro och öfvergå till muhammedanismen. Kossuth visste, att ett afslag från hans sida skulle öfverlämna honom i fiendernas händer, men han svarade likväl: "Välkomna vare bödelsyxan eller galgen, om så skulle vara, men förbannad vare den tunga, som kan komma med ett så skändligt förslag."

Den största af alla förmåner. Coleridge berättar om sig själf: "Jag har pröfvat på hvad detta lifvets fröjder och förmåner vill säga, så ock smakat den mera förfinade njutning, som studier och kunskaper gifva, och all den erfarenhet, som mer än 60 år kunna skänka, och dock förklarar jag nu vid mitt lifs slut, att hälsa är en stor välsignelse, välstånd, förvärfvadt genom en hedrande verksamhet, är en stor välsignelse, och stor välsignelse är det äfven att hafva goda, trogna, kärleksfulla vänner och släktingar, men den största af alla välsignelser liksom den härligaste af alla förmåner är att vara en verklig kristen."

Tredje hufvudstycket.

Tredje hufudstycket handlar om bönen, särskildt bönen Fader vår. Bönen är vårt hjärtas samtal med Gud, vår käre himmelske Fader. Detta samtal kan äga rum i hjärtat allena, såsom då människan med blotta tankarna och begären umgås med Gud, eller med muntliga ord, som uttrycka tankarnas och begärens innehåll. Den människa, som låtit Guds Helige Ande utföra helgelsens verk i hjärtat, kan icke underlåta att bedja till Gud. Man har med full rätt sagt, att bönen är själens andedräkt och att en icke bedjande människa är andligen död. Bönen är troslifvets yttring och villkor.

Den på Kristus troende människan inser sin egen hjälplöshet och människornas bristande förmåga att hjälpa, då nöd är på färde. Hon stannar för Guds inbjudning och befallning uti ordet att bedja. Hon tror också på Guds löften om bönhörelse, af hvilken hon äfven har egen erfarenhet. Därför beder hon.

Bönen kan utgöras antingen af en begäran om and-

ligt och lekamligt godt eller utaf tack och pris för undfångna gåfvor. Bönen kan företagas öfverallt: uti Herrens tempel, i den enskilda kammaren eller under själfva arbetet. Den kristne beder hvarhelst han än befinner sig, och han beder i Jesu namn, d. v. s. han beder i förening med Jesus, efter hans vilja och i förtröstan på honom.

Själfva åtbörderna vid särskilda bönestunder äro icke väsentliga, men handlingens såväl allvar som höghet manar till ett ödmjukt och vördsamt framträdande. Hvilken ställning, man än intager, bör man bedja med sammanknäppta händer.

Hvad beträffar såväl bönens innehåll som form, får den kristne snart känna behof af att blifva undervisad därom. När lärjungarna vid ett tillfälle sågo Jesus bedja, kände de behof af särskild undervisning om bönen och sade därför till honom: "Herre, lär oss att bedja, såsom ock Johannes lärde sina lärjungar" (Luk. 11: 1). Frälsaren lärde då sina lärjungar och äfven oss den yppersta utaf alla böner, bönen *Fader vår,* hvilken han ock meddelade uti sin bergspredikan. Det är denna Herrens bön, som särskildt afhandlas i det tredje hufvudstycket.

Men äfven då bönen är oss gifven både till form och innehåll, så kunna vi likväl icke rätt bedja densamma, om vi icke undfå förmåga därtill af Herren. Denna förmåga meddelas dock åt den ödmjuka och hjälpbehöfvande människan af den Helige Ande, som är nåds och böns Ande.

Bönen Fader vår består af tre delar: begynnelseorden, sju böner och afslutningen.

Fader vår, som är i himmelen.

Hvad är det?

Gud vill härigenom med mildhet uppmuntra oss, att vi skola tro, att han är vår rätte Fader och vi hans rätta barn; på det vi skola bedja honom trösteligen och med all tillförsikt, såsom goda barn sin älsklige fader.

Ordförklaring. *Fader,* Jesu Kristi Fader, som genom Kristus äfven är vår Fader. *Vår,* icke blott min, utan äfven mina medmänniskors Fader. *Som är i himmelen,* han är öfverallt, men han tronar särskildt i himmelen; denne Fader är således Gud själf och som i första budet säger: Jag är Herren, din Gud.

Härigenom, genom dessa begynnelseord. *Mildhet,* kärleksfullt, saktmodigt. *Uppmuntra,* gifva mod och hopp. *Trösteligen,* hoppfullt. *Tillförsikt,* förväntan, förtröstan, tillit. Tro och vara förvissade om att vår Fader både vill och kan gifva oss det, hvarom vi bedja.

Bibliska exempel. Den spetälske hade full tillförsikt till Herrens förmåga att hjälpa (Matt. 8: 1—4), likaledes höfvitsmannen (Matt. 8: 5—13). Den kananeiska kvinnan var förvissad om att Herren skulle hjälpa hennes dotter (Matt. 15: 21—28). Uti dessa exempel se vi också, att de bedjande blefvo bönhörda.

* * *

Att bedja är nödvändigt. "Sedan jag började bedja Gud välsigna mina studier, har jag lärt mig mera på en vecka än under ett helt år förut", sade dr Payson, då han ännu var student. — Då Luther var som mest öfverhopad af arbete, sade han: "Jag har så mycket att göra, att jag omöjligt hinner med det, om jag ej beder tre timmar om dagen." — Sir M. Hale säger: "Om jag uraktlåter att bedja och läsa Guds ord på morgonen, så lyckas mig ingenting på dagen.

Barnatro. Då ett telegram anlände till Lindsborg, Kansas, med underrättelse att dr C. A. Swensson blifvit sjuk i Los Angeles, California, frågade lärarinnan, miss C., de små barnen i småskolan, hvad de skulle göra. Flera af barnen svarade genast, att de skulle bedja till Gud om att dr Swensson måtte komma frisk och kry hem igen, hvarpå alla böjde sig ned till tyst bön några minuter. Ungefär en timme senare, då barnen hade rast, kom ett nytt telegram, att dr S. var död. En liten sex år gammal gosse, som deltagit i den tysta bönen, skyndade då lärarinnan till mötes och utbrast, under det tårarna strömmade utför hans kinder: "Åh, miss C., vi bådo för sent!"

FÖRSTA BÖNEN.

Helgadt varde ditt namn.

Hvad är det?

Guds namn är i sig själft heligt; men vi bedja i denna bön, att det äfven må hållas heligt hos oss.

Huru sker det?

När Guds ord läres rent och klart och vi därefter lefva heligt, såsom Guds barn ägnar; det gif oss, käre himmelske Fader! Men den som lärer och lefver annorlunda, än Guds ord lärer, han ohelgar ibland oss Guds namn; därför bevara oss, o himmelske Fader!

Ordförklaring. *Ditt namn,* Guds namn, Gud själf och hvarje namn, hvarmed Gud benämnes, likaså allt Guds ord. *Helgadt varde,* må det hållas och aktas heligt, såsom det i sig själft är.

Rent, i enlighet med Guds ord, fritt från villfarelser. *Klart,* tydligt och enkelt, så att hvarje normalt utrustad

person kan fatta det. *Ägnar*, passar, anstår. *Det gif oss*, gif oss kraft därtill. *Annorlunda*, på annat sätt. *Bevara*, försvara, skydda.

Andra samtalsämnen. Blott genom en ren lära och rent lif blir Guds namn helgadt. — Förhållandet mellan en förfalskad lära och ett ogudaktigt lif. — Sann tro på den treenige Guden är grunden för ett kristligt lif.

Bibliska exempel. Paulus var angelägen att både lära och lefva i öfverensstämmelse med Guds ord (2 Kor. 4: 1—6). Herren klagade på sitt egendomsfolk, att det ohelgade hans namn genom falsk lära och oheligt lif (Hes. 36: 18—27). Kristus varnar för falska profeter (Matt. 7: 15—23).

* * *

Guds namn är heligt. En författare, Hare, säger: "Guds namn är i sig själft alltid heligt, likasom solen i sig själf alltid är lika varm och härlig. För oss kännes solen likväl stundom hetare och stundom mindre varm, ibland synes den klarare och vid andra tillfällen mindre klar. Emellanåt förlora vi den helt och hållet ur sikte och lämnas i natt och mörker. Så är det äfven med Guds namn. Ehuru det i sig själft är alltigenom heligt, så helgas och vördas det af oss syndare den ena gången mer än den andra. Det finnes en själens sommar, då vi sola oss i Guds ansiktes strålar; och det finnes äfven en vinter, då våra själar blifva kalla och vissna af brist på hans lifvande, vederkvickande närvaro. Det finnes stundom äfven en natt i själen, när vi förlora all känsla af hans helighet och, så att säga, lämnas i syndens mörker. Då vi därför bedja, att Guds namn måtte helgas, bedja vi, att ingen andlig vinter eller mörker i själen måtte råda, utan att våra, ja, alla människors själar må äga samma saliga förnimmelse af Guds verkliga natur och karaktär; vi bedja, att alla människor vid alla tider måtte tänka på Gud, sådan han verkligen är."

ANDRA BÖNEN.

Tillkomme ditt rike.

Hvad är det?

Guds rike kommer väl af sig själft vår bön förutan; men vi bedja i denna bön, att det måtte komma äfven till oss.

Huru sker det?

När vår himmelske Fader gifver oss sin Helige Ande, att vi genom hans nåd sätta tro till hans heliga ord, så att vi lefva gudligt här i tiden och saligt i evigheten.

Ordförklaring. *Ditt rike,* Guds nåderike, d. ä. Kristi församling på jorden, af hvilket härlighetens rike i himmelen är en fortsättning. *Tillkomme,* må vi blifva delaktiga af ditt nådens och härlighetens rike!

Väl, visserligen. *Vår bön förutan,* äfven om vi icke bedja, utan vår bön.

Andra samtalsämnen. Skillnaden mellan allmaktens, nådens och härlighetens rike. — Sambandet mellan tredje budet och andra bönen.

Bibliska exempel. Nådens rike såväl i sin yttre gestalt som i dess inre uti människans hjärta kallas af Krstus själf himmelriket (Matt. 13). (Se uti dessa Jesu liknelser, huru detta rike kommer till stånd och hurudant det är beskaffadt). Härlighetens rike skildras särskildt uti Johannes' Uppenbarelsebok (se särskildt Upp. 7).

* * *

Nådens rike och härlighetens rike. "Dessa två riken äro ej olika till sin natur, utan endast till graden. Nådens rike är ingenting annat än början till härlighetens rike, nådens rike är härlighetens i sitt frö, och härlighetens rike är nådens i sin blomning. Nådens rike är härligheten i sin morgongryning, härlighetens rike är nåden i sin middags-

höjd. Nådens rike är härlighet i stridande tillstånd; härlighetens rike är nåd i triumferande tillstånd. Det är en så oskiljaktig förening mellan dessa tvenne riken, nådens och härlighetens, att man icke kan komma till det senare utan genom det förra. Många sträfva efter härlighetens rike, men se aldrig efter nåden; men dessa tvenne, som Gud förenat, kunna dock icke åtskiljas. Blott *nådens* rike leder till *härlighetens rike.*"

TREDJE BÖNEN.

Ske din vilja, såsom i himmelen så ock på jorden.

Hvad är det?

Guds goda och nådiga vilja sker väl vår bön förutan; men vi bedja i denna bön, att den måtte ske äfven hos oss.

Huru sker det?

När Gud bryter och förhindrar vår köttsliga vilja och förtager allt ondt råd, djäfvulens och världens anslag, hvilka icke tillstädja, att vi helga Guds namn och att hans rike må komma till oss; och när han styrker och behåller oss fasta i sitt ord och i tron i alla våra lifsdagar. Detta är hans goda och nådiga vilja.

Ordförklaring. *Ske din vilja,* måtte allt, hvad du, Fader, vill, blifva utfördt. *På jorden,* bland oss människor. *Såsom i himmelen,* på samma sätt som i himmelen, d. ä. af otvungen håg och på ett fullkomligt sätt.

Guds goda vilja, den i lagen uttalade viljan. *Nådiga vilja,* den i evangelium uttalade viljan.

Bryter, upphäfver. *Förhindrar,* hindrar. *Köttsliga vilja,* sinnliga, syndiga vilja. *Förtager,* borttager. *Ondt råd,* syndiga företag. *Djäfvulens och världens anslag,* den onde

andens och ogudaktiga människors planer och frestelser. *Tillstädja,* tillåta. *Styrker,* gifver kraft. *Behåller oss fasta i sitt ord och i tron,* håller oss stadigt vid Guds ord och uti den sanna tron. *Lifsdagar,* hela vårt lif.

Andra samtalsämnen. De andliga fienderna.* — Guds frälsningsvilja, mottagen, medför vilja hos människan att lefva efter Guds ord.

Bibliska exempel. Kristus gjorde alltid sin Faders vilja (Joh. 6: 38, Matt. 26: 39). Gud bröt Sauls syndiga vilja på vägen till Damaskus (Apg. 9: 1—19). Faraos onda uppsåt att fördärfva Israels barn hindrades (2 Mos. 14: 15—25). Fångvaktaren i Filippi blef hindrad från att göra sig själf ondt (Apg. 16: 26—34). Djäfvulen och det köttsliga sinnet förledde David till grof synd, men Gud vann honom åter och höll honom sedan kvar vid ordet och i tron, hvarom Davids psalmer bära troget vittnesbörd.

* * *

Herrens vilja framför allt. När Luther först skulle börja predika, sade han till sin förman, Augustinerordens generalvikarie i Tyskland: "O, dr Staupitz, jag kan icke predika; jag skall dö inom tre månader, jag kan det verkligen icke." Dr Staupitz svarade därpå: "Nåväl, Martin, skall du dö, så må det då så vara, men kom ihåg, att de vilja hafva lydiga tjänare däruppe också. Predika därför och sedan lef eller dö, allt efter som Herrens vilja är!" Och Luther lydde, och att det var Guds vilja, att han skulle predika, därom bär reformationens historia det kraftigaste vittnesbörd.

FJÄRDE BÖNEN.

Vårt dagliga bröd gif oss i dag.

Hvad är det?

Gud gifver väl utan vår bön dagligt bröd åt alla män-

* De andliga fienderna äro: djäfvulen, världen och vårt medfödda syndafördärf.

niskor, jämväl de onda; men vi bedja i denna bön, att vi måtte erkänna denna Guds välgärning och med tacksamhet undfå vårt dagliga bröd

Hvad är dagligt bröd?

Allt det, som tillhör lifvets uppehälle och nödtorft, såsom mat och dryck, kläder, hus och hem, åker, boskap och bohag, gods och penningar, from maka, fromma barn, fromt tjänstefolk, god och trogen öfverhet, god styrelse, god och tjänlig väderlek, fred, hälsa, tukt och ära, goda vänner, trogna grannar och mera sådant.

Ordförklaring. *Bröd,* allt det som vi behöfva för det lekamliga lifvets underhåll. *Vårt,* sådant som är af oss förvärfvadt på ett ärligt sätt och så att vi ej behöfva betunga andra. *Dagliga,* just så mycket som vi behöfva. *Gif,* vi erkänna att vi få det af Gud. *Oss,* vi innesluta äfven våra medmänniskor i denna bön. *I dag,* den dag, då bönen frambäres; den kristne sörjer ej för morgondagen.

Lifvets uppehälle, hvad som fordras för det jordiska lifvet, lifvets förnödenheter. *Nödtorft,* hvad som icke kan umbäras, det som är alldeles nödvändigt. — Luther uppräknar många saker såsom hörande till lifvets uppehälle och nödtorft. Klart är, att icke hvarje person behöfver allt det uppräknade, men det omnämnes såsom exempel på hvad man kan innesluta uti denna bön. Det uppräknade har bifvit indeladt uti a) det som tjänar till *kroppsligt bestånd,* såsom mat och dryck (föda), kläder, hus och hem (härbärge och bostad), åker (jord), boskap (kreatur), bohag (samtliga husgerådssaker i ett bo eller hem), gods (varor och saker, redskap, landtegendom), penningar, samt b) det som befordrar *god ordning och trefnad i lifvet,* såsom from maka, (saktmodig och gudfruktig man eller hustru), fromma barn,

fromt tjänstefolk, god och trogen öfverhet (den myndighet, som står i spetsen för statens styrelse), god styrelse (god regering och ledning), god och tjänlig väderlek (gynnsamt och passande väder), fred (lugn, ro, endräkt), hälsa (friskt, sundt tillstånd), tukt (ordning och skick i sedligt afseende, punktlighet och lydnad), ära (berömmelse, utmärkelse, godt anseende), goda vänner, trogna grannar och mera sådant.

Andra samtalsämnen. Bordsböner och deras betydelse. — Gud fördelar det dagliga brödet. — Herren gör fattig och rik. — Förnöjsamhet. — Herren fordrar trohet af alla sina förvaltare. — Sambandet mellan fjärde bönen och första artikeln.

Bibliska exempel. Kristus visar oss, att Gud gifver oss allt hvad vi behöfva (Matt. 6: 25—34). Gud välsignar det lilla och gifver åt de sina hvad de behöfva och det ofta på ett underbart sätt, såsom då han bespisade Elia vid bäcken Kerit och hos änkan i Zarpat (1 Kon. 17: 1—16). Genom liknelsen om den girige kornbonden visar Kristus huru dåraktigt det är att förtrösta på det jordiska (Luk. 12: 13—21). Kristus tackade och välsignade brödet, då han bespisade den stora folkskaran i ödemarken (Joh. 6: 11, jfr Luk. 9: 16). Israels barn uppmanades att välsigna Gud för det land, han gifvit dem, uti hvilket de kunde stifta sin hunger (5 Mos. 8: 7—10).

* * *

Bordsbönen. En sjöman har berättat: “Jag kom hem från min sista resa före jul, och jag skyndade hemåt. Som det var sent på aftonen, då jag kom hem, fick jag icke se min äldsta flicka förrän följande dagen. Då vi hade satt oss ned till middagsbordet, började jag äta hvad som var framsatt, utan att tänka på min himmelske Fader, som gaf mig mitt dagliga bröd; men då jag såg på min älskade dotter, märkte jag, att hon med förvåning betraktade mig. Efter ett ögonblicks tystnad frågade hon på ett högtidligt och allvarlig sätt: ‘Pappa, beder ni aldrig Gud välsigna maten?’ Min hustru märkte, att jag blef mycket allvarlig, och hon fruktade en förebråelse. Men det var icke vrede

jag kände, utan en bestraffningens pil hade träffat mitt hjärta. För att afvända en möjlig förebråelse sade emellertid min hustru: 'Vill du bedja Gud välsigna maten, Nanny?' Mina ögon voro ännu fästade på barnet, ty jag visste, att jag aldrig hade lärt henne bedja eller föregått med exempel att bedja med min familj, då jag var hemma. Barnet, som såg mig vänta på att det skulle börja, knäppte ihop sina händer, lyfte dem mot himmelen och bad. Den ljufva bönen trängde till mitt hjärta. Jag kände mig öfverväldigad. Knifven och gaffeln föllo ur mina händer, och jag gaf mina känslor luft i tårar."

Den fornkristliga bordsbön, som vanligtvis begagnades, lydde sålunda: "Lofvad vare du, Herre, som närer mig från min ungdom, du, som gifver näring åt allt kött; uppfyll våra hjärtan med glädje och förnöjelse, på det vi alltid allt fullnog hafvande må öfverflöda till allt godt verk i Kristo Jesu, vår Herre, genom hvilken dig vare ära, pris och makt i evighet. Amen."

FEMTE BÖNEN.

Och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro.

Hvad är det?

Vi bedja i denna bön, att vår himmelske Fader icke ville se till våra synder och för deras skull vägra oss vår bön; ty vi äro icke värda det vi begära, kunna icke heller förtjäna det; utan att han ville gifva oss det alltsammans af sin nåd; ty vi synda i mångahanda måtto dagligen och förtjäna intet annat än straff. Så vilja ock vi däremot af hjärtat förlåta och gärna göra dem godt, som bryta mot oss.

Ordförklaring. *Förlåt,* tillgif, öfverse, var icke vred. *Oss,* mig och alla andra. *Våra skulder,* våra synder, alla de afvikelser från Guds bud, som vi gjort oss skyldiga till och för hvilka afvikelser vi ensamma bära ansvaret. *Såsom....äro,* liksom äfven vi förlåta dem, som göra orätt mot oss; så skola ock vi förlåta dem.

Icke ville se till, icke tillräkna oss. *För deras skull vägra,* för synderna, hvilka vi begått och begå, neka oss det, som vi bedja om. *Af sin nåd,* för Kristi förtjänst allena. *Mångahanda måtto dagligen,* på många sätt hvarje dag. *Så vilja ock vi....oss,* så lofva också vi att därför af hjärtat förlåta och gärna göra godt emot dem, som fela mot oss.

Andra samtalsämnen. Vikten af att bekänna synden både inför Gud och människor. — Den, som är oförsonlig mot en medmänniska, hvilken är botfärdig och som beder om förlåtelse, kan ej vänta att Gud skall förlåta. — Villighet att förlåta är ett af de säkraste kännetecknen på en sann kristen. — Den kristnes behof af daglig syndabekännelse och förlåtelse. — Sammanhanget mellan femte bönen och andra artikeln: utan Kristus är hvarje bön om syndaförlåtelse förgäfves.

Bibliska exempel. Så länge David teg och icke bad, försmäktade han af klagan (Ps. 32: 1—7). Den förlorade sonen kände och bekände synden och blef mottagen af fadern (Luk. 15: 11—24). Jesu lärjungar syndade äfven sedan de blifvit benådade, genom hämndlystnad (Luk. 9: 51—56), människofruktan (Matt. 26: 56, 69—75), förbittring (Apg. 15: 38), skrymteri (Gal. 2: 11—14). Jesu lärjungar äro förpliktade att ständigt förlåta hvarandra, om de vilja hafva Guds förlåtelse (Matt. 18: 21—35).

* * *

Korsets betydelse. Konung Ludvig XII i Frankrike hade många fiender att kämpa emot, innan han kom i besittning af konungatronen. När han slutligen blef konung, lät han

uppsätta en förteckning på alla sina motståndare och tecknade ett stort svart kors vid hvarje namn. Alla de sålunda tecknade flydde då genast ur landet af fruktan för att konungen skulle strängt straffa dem. Men då Ludvig fick veta, att de flytt, lät han genast återkalla dem och gaf dem försäkran om förlåtelse samt förklarade, att korset vid deras namn var ditsatt för att påminna honom om Kristi kors och mana honom att följa Frälsarens exempel, som bad för sina mördare.

SJÄTTE BÖNEN.

Och inled oss icke i frestelse.

Hvad är det?

Gud frestar ingen; men vi bedja i denna bön, att Gud ville beskydda och bevara oss, att djäfvulen, världen och vårt eget kött icke må bedraga och förföra oss till vantro, förtviflan och andra svåra synder och laster; men om vi därmed försökas, att vi då icke låta oss öfvervinnas, utan strida mot dem och ändtligen behålla segern

ORDFÖRKLARING. *Och....frestelse,* utsätt oss icke för någon lockelse eller retelse till synd; led och styr oss så, att vi icke komma i någon frestelse; afvänd ifrån oss frestelserna.

Frestar, förleder, lockar, retar till synd. *Ingen,* icke någon. *Beskydda och bevara,* hjälpa och försvara. *Djäfvulen,* den onde anden själf och de onda andemakterna. *Världen,* ogudaktiga människor. *Vårt eget kött,* den onda natur, som vi ärft från våra första föräldrar; det medfödda syndafördärfvet. *Bedraga och förföra,* narra, lura, locka, öfvertala. *Vantro,* falsk, orätt tro. *Förtviflan,* misströstan, hopplöshet.

Laster, synder som upprepas, eller som människan rent af hängifver sig åt. *Men om vi....behålla segern*, men då vi hemsökas af frestelser och pröfningar, så bistå oss och gif oss kraft till att strida, så att vi må segra öfver det onda.

Andra samtalsämnen. Skillnaden mellan pröfningar från Gud och frestelser från våra andliga fiender. — Guds hjälp är nödvändig såväl under frestelserna som under pröfningarna. — De vapen, som vi måste använda: Guds ord och bönen samt ständig vaksamhet.

Bibliska exempel. Abraham blef pröfvad, men icke frestad af Gud, då han fick befallning att offra Isak (1 Mos. 22: 1—12). Gud tillät satan att hemsöka och fresta Job för att pröfva Jobs tro och tålamod, då däremot satan ville förmå Job att synda (Job 2: 1—10; 3). Jesus varnar för världens och köttets frestelser (Matt. 18: 6—9). Petrus kastade sig själf i frestelse genom att blanda sig i dåligt sällskap (Luk. 22: 55—60). Den, som faller för frestelsen, kan dock blifva upprättad, Job (Job 42), Petrus (Luk. 22: 61, 62). Kristus använde Guds eget ord i kampen mot satan uti frestelsen (Matt. 4: 1—11).

* * *

Den farligaste hemsökelsen. En gammal legend skildrar följande: Djäfvulen skulle en gång hålla en stor årsfest, vid hvilken hans utskickade anmodades att omtala frukten af deras olikartade missioner. Den förste sade: "Jag lössläppte öknens vilda djur på en karavan af kristna, och deras ben ligga nu hvitnade på sanden". Djäfvulen svarade: "Nå, hvad gjorde det, deras själar voro alla frälsta". Den andre sade: "Jag dref östanvinden mot ett skepp, fulllastadt med kristna, och de drunknade alla". Djäfvulen svarade: "Nå, hvad gjorde det, deras själar voro alla frälsta". Den tredje sade: "För tio år sedan försökte jag att insöfva en kristen i säkerhet. Jag lyckades och lämnade honom sådan". Då jublade djäfvulen och mörkrets makter sjöngo af glädje.

SJUNDE BÖNEN.

Utan fräls oss ifrån ondo.

Hvad är det?

Vi bedja slutligen i denna bön, att vår himmelske Fader ville förlossa oss från allt ondt och farligt både till kropp och själ, gods, heder och ära m. m., och på sistone, när stunden är kommen, gifva oss en salig hädanfärd och nådeligen taga oss från denna sorgedal till sig i himmelen.

Ordförklaring. *Fräls,* rädda, befria, förlossa. *Ondo,* allt ondt.

Slutligen, till sist. *Himmelske Fader,* Gud, blott han kan det. *Förlossa,* frälsa, rädda, befria. *Ondt och farligt både till kropp och själ, gods, heder och ära m. m.,* det onda, som kan skada vår kropp eller själ, våra ägodelar, vårt anseende och vår berömmelse och mera sådant. *På sistone,* till sist, slutligen. *När stunden är kommen,* då det lekamliga lifvet skall upphöra. *Salig hädanfärd,* salig död. *Nådeligen,* af nåd, för Kristi skull. *Taga oss,* föra, hämta oss. *Sorgedal,* denna jord, som är full af sorger. *Himmelen,* härlighetens rike, där Gud själf bor.

Andra samtalsämnen. Alla lidanden äro komna för syndens skull. — I en salig död blir människan fri från all synd och därför äfven från alla sorger och lidanden. — Den, som dör i en sann tro på Kristus, dör saligt. — Den Helige Ande fostrar människan här på jorden för den saliga evigheten.

Bibliska exempel. David bad om befrielse från missgärningarna, synderna och blodskulderna och blef bönhörd (Ps. 51: 4, 16). Märk de många exempel, som visa huru Kristus befriade från lekamliga och andliga lidanden! Lazarus blef i en salig död befriad från allt ondt både till kropp och själ (Luk. 16: 20—22).

* * *

Herren skall frälsa mig från allt ondt och farligt. Jag vet, att Kristus genom sitt lif och sin död har lagt en säker grund för min frälsning. Jag är redan nu delaktig af denna frälsning, men det onda vidlåder mig dock, och så länge jag lefver skall jag erfara syndens följder. Men den dag, då jag får afkläda mig det förgängliga och ikläda mig det oförgängliga, då skall jag erfara frälsningen uti all dess fullhet. Må jag därför hvarje dag ända till själfva dödsögonblicket bedja: "*Fräls mig ifrån ondo!*" Min bön skall icke blifva ohörd — hvarje lekamligt lidande skall upphöra, alla bekymmer skola med ens vara borta, inga frestelser och ingen synd skola mera tränga sig inpå mig! Jag skall blifva iklädd fullkomlighetens skrud, som är Kristi rättfärdighet — jag skall kunna älska, lyda och tjäna Herren uti all evighet. "Min sällhetsdag, jag väntar dig! Jag redo är, jag kläder mig i hvita högtidsdräkten. Kom, Jesus! 'Ja, jag kommer snart', du svarar mig, jag hörer klart din röst i morgonväkten. Ära, ära vare Herran! Viken fjärran, sorger alla! Gudi vill jag mig befalla."

SLUTORDEN.

Ty riket är ditt och makten och härligheten i evighet.

Ordförklaring. *Ty,* vi bedja dig om detta, ty, emedan. *Riket är ditt,* du äger allt. *Makten,* du har förmåga att gifva oss allt hvarom vi bedja, ty du har all makt både i himmelen och på jorden. *Härligheten,* för din egen äras skull skall du visserligen gifva hvad du lofvat oss. *I evighet,* du är alltid densamme; du, som i alla tider bönhört, skall fortfarande så göra.

* * *

Amen.

Hvad är det?

Att jag skall vara viss därom, att sådana böner äro vår himmelske Fader behagliga och hörda af honom; ty han har själf befallt oss bedja så och lofvat, att han vill höra oss. Amen, amen, det är: ja, ja, det skall så ske.

* * *

Gud, gif mig nåd att rätt bedja Fader vår! Luther säger: "Fastän jag väl känner och erfar, att jag tyvärr ännu icke af allt hjärta kan säga *Fader vår*, såsom ock ingen människa på jorden kan rätt säga det, ty då vore vi redan alldeles saliga, så vill jag dock försöka och begynna det, såsom ett litet barn begynner att dia sin moders bröst. Kan jag ej tro det i all sin fullhet, så vill jag likväl icke hålla det för en osanning eller säga nej därtill. Jag vill dagligen lära att stafva därpå, till dess jag kan säga efter både *Fader vår* och Kristi ord om broderskapet, jag må göra det så väl eller illa, som jag kan, ja, jag må stamma eller läspa det. Gud gifve mig allenast nåd att kunna åstadkomma något!"

Skrif bönen Fader vår med guldbokstäfver! En resande i österlandet berättar: "En gång färdades jag genom Arabien i sällskap med en läkare, som kunde tala arabiska. Vi skulle just slå upp våra tält för natten, då vi omringades af en hop araber, som svuro öfver oss och förbannade oss såsom Guds fiender. Min vän vände sig då till en äldre man, hvilkens dräkt antydde att han var präst, och sade: 'Hvem har sagt er, att vi ej tro på Gud? Hören vår dagliga bön och dömen själfva!' Han läste därefter Fader vår. Alla stodo häpna och tysta, till dess prästen utropade: 'Må Gud straffa mig, om jag någonsin mer förbannar dessa, som hafva en sådan tro! Ja, än mer — denna bön skall blifva min bön, tills jag dör. Jag beder dig, nazaré, upprepa den ännu en gång, att den må ihågkommas och upptecknas ibland oss med guldbokstäfver'."

Fjärde hufvudstycket.

Fjärde hufvudstycket handlar om döpelsens sakrament.* Den heliga döpelsen instiftades utaf Kristus kort före himmelsfärden. Guds egendomsfolk hade förut omskärelsen såsom förebild till detta sakrament. Uti fjärde hufvudstycket få vi undervisning om hvad döpelsen är, hvad nytta den medför, huru den kan hafva en sådan verkan samt slutligen hvad människan har att iakttaga, om hon skall få en sådan välsignelse däraf.

I.

Hvad är döpelsen?

Döpelsen är icke blott vatten, utan ett vatten, förordnadt genom Guds bud och förbundet med Guds ord.

Hvilket är detta Guds ord?

Det vår Herre Jesus Kristus säger i Matteus' sista kapitel:

Gån ut och gören alla folk till lärjungar, döpande dem till Faderns och Sonens och den Helige Andes namn, lärande dem hålla allt det, jag har befallt eder.

Ordförklaring. *Döpelsen,* det heliga kristna dopet. *Är icke blott vatten,* består icke endast af vatten. *Utan ett vatten, förordnadt genom Guds bud,* detta vatten är föreskrifvet genom Jesu Kristi befallning: *Gån ut och gören alla folk* o. s. v. *Förbundet med Guds ord,* förenadt, i förening med Herrens ord, som äro *till Faderns och Sonens och den Helige Andes namn:* den treenige Gudens namn.

---

*Sakrament är ett heligt, af Kristus instiftadt verk, hvaruti han genom synliga och jordiska ting meddelar osynliga och himmelska nådegåfvor. Kristus har instiftat blott två sådana heliga handlingar, nämligen döpelsens sakrament och altarets sakrament. Såsom båda dessa erhålla sin kraft genom ordet, så vinner ordet genom dem bekräftelse. De äro liksom sigill på Guds uppenbarade ord.

Gån ut, begifven eder på väg, gån åstad. *Gören alla folk till lärjungar,* gören alla människor och alla folkslag till mina (Jesu Kristi) lärjungar. *Döpande dem,* genom att döpa dem. *Till Faderns....namn,* till gemenskap med den treenige Guden. *Lärande dem,* och genom att lära dem. *Hålla....eder,* tro och lyda allt Herrens ord.

Andra samtalsämnen. Instiftelseorden (Matt. 28: 18—20). — Det jordiska och det himmelska i döpelsen. — Barndopets nödvändighet. — Genom dopet kommer människan i gemenskap med den treenige Guden och blir medlem i hans församling.

Bibliska exempel. På första pingstdagen mottogo tre tusen människor det kristna dopet, undfingo den Helige Andes gåfva samt blefvo medlemmar af församlingen (Apg. 2: 37—41). Icke blott judar, utan äfven hedningar skulle göras till lärjungar genom det kristna dopet, såsom tydligt visas genom Petri sändande till Kornelius (Apg. 10). Att både unga och gamla, som icke förut mottagit dopet, blefvo döpta, framgår tydligt däraf, att i Filippi döptes Lydia och hennes husfolk och fångvaktaren och hans husfolk (Apg. 16: 15, 33). Kristus mottog barnen och välsignade dem (Mark. 10: 13—16).

II.

Hvad nytta medför döpelsen?

Döpelsen verkar syndernas förlåtelse, frälsar ifrån döden och djäfvulen och gifver evig salighet åt alla dem, hvilka tro det, som Guds ord och löften innehålla.

Hvilka äro dessa Guds ord och löften?

De, hvilka vår Herre Jesus Kristus säger i Markus' sista kapitel:

Den som tror och blifver döpt, han skall varda frälst; men den som icke tror, han skall varda fördömd.

Ordförklaring. *Döpelsen verkar*, dopet medför, eller i dopet fås. *Syndernas....salighet*, allt det goda, som Kristus åt oss förvärfvat. *Åt alla....innehålla*, åt hvarje människa, som tror Guds ord och löften om nådegåfvorna i dopet.

Den som tror och blifver döpt....frälst, hvar och en, som tror jämte det han blifver döpt, skall blifva salig. *Men den....fördömd*, den som gör uppsåtligt motstånd, så att den Helige Ande icke får verka tron, den människan skall blifva fördömd.

Andra samtalsämnen. Hos det lilla barnet verkar den Helige Ande tron direkt genom dopet, ty barnet gör ej något uppsåtligt motstånd. — Barnet måste sedan vid mognare år undervisas om dopets nåd, för att den omedvetna tron må blifva medveten. — Äldre personer, hvilka icke såsom barn blifvit döpta, måste först undervisas, ty hos dem måste den Helige Ande genom den förberedande nåden undanrödja det uppsåtliga motståndet.

Bibliska exempel. De tre tusen på första pingstdagen blefvo försäkrade om syndernas förlåtelse genom dopet (Apg. 2: 38), likaledes Paulus (Apg. 22: 16).

III.

Huru kan vattnet åstadkomma en så kraftig verkan?

Vattnet verkar det visserligen icke, utan Guds ord, som är med och när vattnet, och tron, som omfattar det med vattnet förenade ordet och förtröstar därpå; ty utan Guds ord är det blott vatten och ingen döpelse, men med Guds ord är det en döpelse, det är: ett nåderikt lifvets vatten och ett bad till ny födelse i den Helige

Ande, såsom aposteln Paulus säger till Titus i det tredje kapitlet:

Efter sin barmhärtighet frälste han oss genom ett bad till ny födelse och en förnyelse af den Helige Ande, hvilken han rikligen utgöt öfver oss genom Jesus Kristus, vår Frälsare, på det att vi, rättfärdiggjorda genom hans nåd, skulle efter hoppet blifva arfvingar till ett evinnerligt lif. Det är ett fast ord.

ORDFÖRKLARING. *Vattnet....icke,* vattnet i och för sig har icke en sådan verkan, *ty utan Guds ord är det blott vatten och ingen döpelse. Utan Guds ord....vattnet,* Guds ord måste vara med och när dopvattnet; den Helige Ande är närvarande i ordet och verksam genom hela denna handling, därför *är det en döpelse: ett nåderikt lifvets vatten och ett bad till ny födelse i den Helige Ande. Och tron....därpå,* blott genom tron kan människan mottaga dopets stora gåfvor. *Såsom....kapitlet,* allt detta framgår tydligt utaf Pauli ord, Tit. 3: 5—8.

Efter sin barmhärtighet, af nåd. *Frälste han oss,* meddelade oss frälsningens nåd. *Genom ett bad,* det heliga dopet. *Till ny födelse och en förnyelse,* i dopet gifves åt människan lif i Kristus, hon blir en ny människa. *Af den Helige Ande,* den Helige Ande har i dopet meddelat denna nåd och verkat detta nya lif. *Hvilken.... vår Frälsare,* för Jesu Kristi skull har den Helige Ande blifvit gifven åt oss. *På det....hans nåd,* af nåd blifva vi förklarade rättfärdiga för Kristi skull. *Skulle efter ....evinnerligt lif,* det nya lif, som i dopet gifvits, skall medföra evig salighet. *Det är ett fast ord,* detta ord är oryggligt, det skall blifva beståndande.

Andra samtalsämnen. Olika dopsätt: begjutning, bestänkning, neddoppning. — Den som en gång blifvit döpt med det kristna dopet, till den treenige Gudens namn, behöfver aldrig omdöpas. — Genom dopet blir barnet en Jesu lärjunge. —

De första kristna betraktade den dag, då de döptes, såsom sin egentliga födelsedag. — I dopet blefvo vi kristna.

Bibliska exempel. Blott med det kristna dopet gifves den Helige Ande (Apg. 19: 1—7).

IV.

Hvad betyder denna döpelse i vatten?

Den betyder, att den gamla människan hos oss skall genom daglig ånger och bättring förkväfvas och dödas med alla synder och onda lustar och en ny människa åter dagligen framkomma och uppstå, hvilken i rättfärdighet och helighet skall lefva för Gud evinnerligen.

Hvar står det skrifvet?

Aposteln Paulus säger till romarna i det sjette kapitlet:

Vi hafva blifvit begrafna med Kristus genom dopet till döden, på det att, såsom Kristus vardt uppväckt från de döda genom Faderns härlighet, så skola ock vi vandra i ett nytt lefverna.

Ordförklaring. *Den betyder*, döpelsen innebär, förpliktar till. *Den gamla människan hos oss*, det medfödda syndafördärfvet, den onda beskaffenhet i vår natur, som vi äro födda med. *Genom daglig ånger och bättring*, genom att hvarje dag sörja öfver synden samt sträfva efter att lefva ett bättre lif. *Förkväfvas och dödas med alla synder och onda lustar*, den gamla människan eller det medfödda syndafördärfvet yttrar sig i synder och onda lustar eller begärelser, hvilka skola undertryckas och tillintetgöras genom den dagliga ångern och bättringen. *En ny människa*, det i dopet födda andliga lifvet, lifvet i Kristus. *Åter*, i stället. *Dagligen*, hvarje dag. *Framkomma och uppstå*, framträda och med allt större kraft visa sig. *Hvilken....evinnerligen*, den nya människan skall allt villigare tjäna Gud i rättfärdighet och helighet här på jorden och sedan på ett fullkomligt sätt

i evigheten. — Att vi genom det heliga dopet förpliktas till allt detta, framgår af aposteln Pauli ord i Rom. 6: 4: *Vi hafva blifvit begrafna* o. s. v.

Andra samtalsämnen. Föräldrarnas och församlingens plikter mot den döpte. — Konfirmationen. — Huru döpelsenåden kan förspillas. — Hvad gagn äfven den ur döpelsenåden fallna människan kan hafva af sitt dop.

Bibliska exempel. De troende måste dö från synden och lefva med Kristus (Rom. 6). Paulus förmanar Timoteus att vidblifva den kristendomskunskap, som han i barndomen haft förmånen att få (2 Tim. 3: 14, 15). Jesus visar i liknelsen om den förlorade sonen, huru människan genom synd kan förspilla Guds nåd, det heliga arfvet, men ock att Gud är trofast, så att han förnyar sin nåd, då den trolöse i sann bättring tager sin tillflykt till honom (Luk. 15: 11—32).

* * *

De båda medlen för lärjungaskapet. Härom yttrar biskop von Schéele: "Den förening, som genom dopet mellan Gud och oss kommit till stånd, består endast däruti, att vi blifvit *inympade* i det sanna vinträdet, som är Kristus; men för att blifva grenar, som *tillväxa och bära frukt*, måste vi lära oss hålla allt det, som vår Herre har befallt sina lärjungar. Gud är väl vorden vår fader, Sonen vår frälsare, Anden vår hugsvalare; men vi för vår del behöfva, i mån af vår förmåga att fatta dessa förmåners betydelse och de förpliktelser de ålägga oss, ovillkorligen att därom undervisas. Tvenne äro alltså de medel, genom hvilka vi föras till att blifva Jesu lärjungar: dop och undervisning i Guds ord. Denna *ordning*, i hvilken vår Frälsare själf utstakat lärjungaskapets väg, är för oss högst viktig och betydelsefull: redan omedelbart efter människans naturliga födelse, då hon ännu icke förmår medelst ordets anammande mottaga Jesus, har han genom dopet beredt sig ett medel att hos henne vinna insteg. *Barndopet*, mot hvilket den vishet, som är nedanefter, städse haft åtskilligt att invända, är grundadt icke blott på hela den i synd fallna mänsklighetens gemensamma behof af nåden i Kristus Jesus och af de medel, hvarigenom

denna blifver den enskilda människans verkliga tillhörighet, utan visserligen ock på den himmelske Faderns i skriften oss uppenbarade goda vilja, som icke tillåter, att någon förmenas komma till Frälsaren, för att, på det sätt en hvar kan, blifva delaktig af hans välsignelse, allra minst barnen, om hvilka det uttryckligen säges, att himmelriket hörer dem till, och som just framställas såsom förebilder för alla dem, som skola få inkomma i Guds rike. Om denna saliga lott äga vi för hela vårt lif en erinran uti det *namn*, som vi i döpelsen undfått."

Femte hufvudstycket.

Femte hufvudstycket handlar om altarets sakrament eller Herrens nattard. Detta sakrament instiftades utaf Herren Jesus Kristus natten före hans död, den natt då han förråddes utaf sin egen lärjunge Judas Iskariot. Såsom förebild till detta sakrament hade Guds egendomsfolk ända från uttåget ur Egypten till denna stund haft påskalammsmåltiden. Omedelbart efter det Kristus tillsammans med sina lärjungar för sista gången ätit denna måltid, instiftade han den heliga nattvarden. Uti detta hufvudstycke få vi undervisning om hvad nattvarden är, hvad nytta den medför, huru den kan hafva en sådan verkan samt slutligen hvad människan måste iakttaga, om hon skall få en sådan välsignelse däraf.

I.

Hvad är altarets sakrament?

Altarets sakrament är vår Herre Jesu Kristi sanna lekamen och blod under bröd och vin, oss kristna till att äta och dricka, af Kristus själf stiftadt och inrättadt.

Hvar står det skrifvet?

Så skrifva evangelisterna Matteus, Markus, Lukas och aposteln Paulus:

Vår Herre Jesus Kristus i den natt, då han vardt förrådd, tog brödet, tackade, bröt det och gaf sina lärjungar och sade: Tagen och äten! Detta är min lekamen, som för eder varder utgifven. Gören det till min åminnelse.

Sammalunda tog han ock kalken, tackade och gaf sina lärjungar och sade: Dricken häraf alla! Denna kalk är det nya förbundet i mitt blod, som för eder och för många varder utgjutet till syndernas förlåtelse. Detta gören, så ofta i dricken, till min åminnelse.

ORDFÖRKLARING. *Altarets sakrament*, den heliga nattvarden. *Är....blod*, det är vår Frälsare Jesu Kristi verkliga, förklarade lekamen och blod. *Under bröd och vin*, uti, med och under detta synliga och jordiska bröd och vin. *Oss.... dricka*, *vi*, på Kristus troende, skola både äta och dricka däraf. *Af Kristus....inrättadt*, Kristus själf har inrättat och förordnat denna heliga måltid. — Allt detta framgår af de heliga instiftelseorden, som läsas uti Matt. 26: 26—28; Mark 14: 22—24; Luk. 22: 19, 20; 1 Kor. 11: 23—25: *Vår Herre Jesus Kristus i den natt* o. s. v.

Andra samtalsämnen. För hvilka Jesus instiftade den heliga nattvarden. — Huru ofta en kristen bör begå Herrens nattvard.

Bibliska exempel. De tre tusen, som på första pingstdagen mottogo det heliga dopet, voro beständiga i brödbrytandet* (Apg. 2: 42, 46). I Troas voro lärjungarna församlade på första dagen i veckan för att bryta bröd* (Apg. 20: 7).

---

*Gemensamma s. k. kärleksmåltider, som åtnjötos af fattiga och rika gemensamt och alltid afslutades med den heliga nattvarden.

II.

Hvad nytta medför detta ätande och drickande?

Det gifva de orden till känna: *för eder utgifven och utgjutet till syndernas förlåtelse,* nämligen att syndernas förlåtelse, lif och salighet genom dessa ord gifvas oss i detta sakrament; ty där syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet.

Ordförklaring. *Det....tillkänna,* därom upplyser Jesu egna ord: *för eder....förlåtelse. Syndernas förlåtelse,* den i dopet gifna syndaförlåtelsen bekräftas och äfven förnyas. *Lif,* det lif, som i dopet föddes, stärkes och förökes i nattvarden. *Salighet,* den saliga vissheten att vi äga Kristus.

Andra samtalsämnen. Syndaförlåtelsen är förvärfvad åt hela mänskligheten genom återlösningen, — meddelad åt den enskilda människan uti det heliga dopet, — bekräftad och förnyad åt hvarje troende nattvardsgäst i den heliga nattvarden.

III.

Huru kan lekamligt ätande och drickande åstadkomma en så kraftig verkan?

Ätandet och drickandet verkar det visserligen icke, utan orden, som här stå: *för eder utgifven och utgjutet till syndernas förlåtelse,* hvilka ord, jämte det lekamliga ätandet och drickandet, äro det väsentliga i detta sakrament; ty den som sätter tro till dessa ord, han har hvad de innehålla och lofva, nämligen syndernas förlåtelse.

Ordförklaring. *Ätandet....icke,* blotta ätandet och drickandet medför icke en sådan verkan, som talats om i föregående stycke. *Utan orden, som här stå: för....förlåtelse,* dessa Kristi ord allena medföra en sådan kraftig verkan. *Jämte,* tillsammans med. *Lekamliga,* kroppsliga, verkliga

ätandet och drickandet. *Väsentliga*, hufvudsakliga; om antingen Herrens ord eller detta ätande och drickande uteslötes, upphörde denna handling att vara sakrament. *Ty*.... *förlåtelse*, den som tror Herrens ord, har syndernas förlåtelse, som innehålles och lofvas uti dessa ord.

Andra samtalsämnen. "För den till ett *saligt* anammande af nattvarden erforderliga tron kräfves endast en rätt djup och allvarlig känsla af synd, skuld och straffskyldighet, i förening med vissheten om sin egen hjälplöshet jämte längtan och hopp att genom Jesu för oss utgifna lekamen och i hans för oss utgjutna blod erhålla hjälp ur syndanöden", säger v. Schéele. — De nattvardsgäster, som icke känna med sig någon synd och således ej heller hafva något behof af att tro på Kristus, mottaga också Kristi lekamen och blod, men icke till välsignelse, utan till förbannelse.*

Bibliska exempel. Åtskilliga medlemmar af församlingen i Korint firade så Herrens nattvard, att de därpå försyndade sig och därför ådrogo sig dom samt hemsöktes af svaghet, sjukdom och död (1 Kor. 11: 27—30).

IV.

Hvilken undfår detta sakrament värdigt?

Att fasta och lekamligen bereda sig hör väl till en utvärtes anständighet; men värdig och väl beredd är blott den, som sätter tro till de orden: *för eder utgifven och utgjutet till syndernas förlåtelse.* Men den som icke tror dessa ord, utan tviflar, han är ovärdig och oskicklig, ty det ordet *"för eder"* fordrar framför allt troende hjärtan.

---

* Såsom en lämplig öfvergång till nästa stycke och för att kraftigare kunna framhålla vikten af ett värdigt nattvardsfirande och behofvet af en rätt beredelse, kan man här tala om den synd och dom, som icke troende nattvardsgäster ådraga sig genom nattvardens begående. I detta sammanhang genomgås då exemplet i 1 Kor. 11: 27—30.

ORDFÖRKLARING. *Fasta*, afhålla sig från föda en viss tid. *Lekamligen bereda sig*, göra sig kroppsligen i ordning. *Hör väl till en utvärtes anständighet*, det är rätt och hör visserligen till ett yttre passande sätt. *Men värdig....de orden: för eder....förlåtelse*, men förtjänt af och rätt beredd är blott den nattvardsgäst, som tror på innehållet och löftet i Jesu ord: för eder....förlåtelse. *Men den som icke tror ....utan tviflar*, den nattvardsgäst, som ej tror att det är sant, att Kristus utgifvit sin lekamen och utgjutit sitt blod för synderna och syndernas förlåtelses skull, utan är misstrogen och ej vill tro. *Han är ovärdig och oskicklig*, en sådan är icke värdig eller passande, ej duglig, huru höfviskt eller tillbörligt han än må uppträda i yttre afseende. *Ty*, emedan. *För eder*, för eder skull, för din skull, för dina synder, för att du skulle kunna få förlåtelse. *Fordrar framför allt*, kräfver framför allting annat. *Troende hjärtan*, sådana människor, som förtröstansfullt omfatta och på sig tillämpa Guds nådelöften i Kristus.

Andra samtalsämnen. Skriftermålet: den kyrkliga handling, hvarigenom åt en kristen efter aflagd syndabekännelse meddelas af Ordets tjänare aflösning eller syndaförlåtelse å Kristi vägnar. — Skriftermålet såsom beredelse till Herrens nattvard. — Det offentliga och enskilda skriftermålet. — På ett rätt nattvardsfirande följer den Andens frukt, som omtalas i Gal. 5: 22. — Bannlysning, då en uppenbart ogudaktig människa uteslutes från Herrens nattvard, till dess hon sig omvänder och bättrar.

Bibliska exempel. Somliga medlemmar af församlingen i Korint iakttogo icke utvärtes anständighet före nattvardens firande, hvarför Paulus med skärpa tillrättavisade dem (1 Kor. 11: 17—22). Alla medlemmarna uppmanades att pröfva sig före deltagandet uti Herrens nattvard (1 Kor. 11: 28, 31). Herren Jesus bjöd en hvar att alltid vara försonlig och visade, att ingen borde träda fram till altaret och offra, förrän han först förlikt sig med sin broder (Matt. 5: 21—26). Natan tillsade å Guds vägnar konung David syndernas förlåtelse (2 Sam. 12: 13). Kristus sade till sina lärjungar:

"Hvilka I förlåten synderna, dem äro de förlåtna, och hvilka I behållen dem, dem äro de behållna" (Joh. 20: 23; jfr Matt. 16: 19; 18: 18).

* * *

Ingen åtskillnad vid nattvardsbordet. Det berättas om hertigen af Wellington, att då han en gång gick till nattvarden inom den landtförsamling, där han bodde, kom en fattig man fram till altarringen och knäföll alldeles bredvid hertigen. Några beställsamma personer gingo då fram och hviskade till den fattige mannen, att han skulle aflägsna sig och vänta, till dess hertigen hade anammat sakramentet. Men hertigen, som strax uppfattade meningen med deras hviskning, fattade uti den fattiges hand och höll honom kvar på sin plats, i det han sade: "Blif kvar; här äro vi alla jämlikar."

Förlåtande sinne är nödvändigt. Georg den fjärde af England önskade en gång att erhålla nattvarden och sände därför bud efter en biskop att gifva honom den. Budet dröjde något på vägen, hvarför biskopen anlände senare än hvad som beräknats. Konungen kände sig häröfver uppretad, inkallade tjänaren samt klandrade honom skarpt och afskedade honom från sin tjänst. Då han gjort detta, vände han sig till biskopen och sade: "Låtom oss nu fortsätta." Men biskopen vägrade mildt, dock bestämdt, att utdela nattvarden, så länge konungen i sitt sinne var förtörnad på någon af sina medmänniskor. Konungen besinnade sig i hast och sade: "Ni har rätt, min herre." Därpå sände han efter tjänaren, som han förolämpat, bad honom om förlåtelse och återskänkte honom på det vänligaste och mest nedlåtande sätt sin tjänst. Sedan undfick konungen den heliga nattvarden.

Ära vare Herren!

"Dig vare pris för lifvets ord,
för dopets bad och nådens bord.
Din frid oss här i tiden gif,
och efter döden evigt lif." Ps. 66: 4.

VIII.

Psalmanvisningar.

Under söndagsskoltiden bör ett barn kunna lära sig ett rätt ansenligt antal psalmer eller psalmverser utantill. Icke blott de mindre barnen, utan ock de äldre, som gå i bibelklassen, böra få lära sig psalmer. Denna kunskap skall helt visst skänka dem mycken välsignelse, icke blott då de förvärfva sig densamma, utan ock uti deras kommande dagar och år.

Då psalmer anvisas, bör hänsyn tagas såväl till innehållets enkelhet som till deras allmänna användande vid den offentliga gudstjänsten. Att man äfven härvid bör taga hänsyn till barnens utveckling, är tydligt.

Ett barn, som genomgår hela söndagsskolan, bör kunna lära sig åtminstone ett femtiotal psalmverser.

* * *

De psalmverser, som de mindre barnen böra inlära, kunna väljas bland följande:

24: 1	106: 1	195: 1, 7, 8	436
35: 1, 2	110: 1	204: 2, 3	439
50: 1, 2	114: 1, 3	215: 1	443: 5
55: 1	118: 1	250	447: 2
63: 13—15	120: 9	329: 3	448: 1
66	127: 1	330: 1	493: 5
94	138: 1	420	499: 5
96: 1	187: 10	425: 1, 2	500: 7

De psalmverser, som de äldre barnen böra inlära, kunna väljas dels bland dem af de föregående, som icke blifvit inlärda, samt dels bland följande:

3: 7	55: 2—4	124	213
17	56	138: 2—5, 8, 9	239: 1, 5—7
21	69	141: 1, 12—14	260
22	92	144: 1, 10	272
24: 5	96: 2—4	154: 1—4	342: 2, 5—7
45: 8	106: 2—4	187: 1—5	431
50: 3—5	113: 1, 4—6	194: 1, 4	471: 1, 8
51: 1, 2	119: 1, 4	210: 1—4, 10, 11	500: 1, 4—6

"Lofsjungom Herren, vår förlossare och Gud!
Från våra hjärtan stige våra läppars ljud
till Herren, som oss hjälper i all nöd,
han är vår klippa och vårt stöd
i lif och död: Högtlofvad vare Herren!"
Ps. 266: 4.

Korta utdrag

från några af de omdömen, som blifvit fällda öfver första upplagan af *"Söndagsskolan, dess nödvändighet, lärare och ledning."*

Augustana. Pastor V. Tengwald: "Hvarje söndagsskollärare borde skaffa sig ett exemplar af pastor K. N. Rabenius' från Augustana Book Concerns tryckeri nyligen utkomna förträffliga bok 'Söndagsskolan, dess nödvändighet, lärare och ledning'. Utom hvad denna titel säger, innehåller boken en kortfattad, med små berättelser illustrerad förklaring öfver Luthers lilla katekes jämte anvisningar för hållandet af lärosamtal med barnen." — *Pastor dr Alfred Bergin,* bl. a.: "Boken skall förvisso blifva till nytta för hvarenda söndagsskollärare, som genomläser den med eftertanke."

Augustana Journal. Bokanmälan af redaktionen. "This is a book for Sunday-school officers and teachers, and for every father and mother. It contains a large number of hints to all these people as to how they should carry on this work of Christian education of the children in order that it be successful in the highest degree. The book is, indeed, most excellent, and ought to be read by every parent and Sunday-school teacher. The reading of this book will make better parents in this respect, and better Sunday-school teachers."

Augustana Tidskrift. Bokanmälan af *prof. teol. dr Nels Forsander.* "Detta är en verkligt god och ändamålsenlig bok, som Augustana-synodens pastorer kunna enträget och hjärtligt rekommendera åt alla söndagsskollärare till allvarligt och troget bruk. — — Den väl framställda afdelningen om 'Undervisningens meddelande' hvilar på fullt korrekta pedagogiska grundsatser och förtjänar synnerlig upp-

märksamhet af alla lärare, och dock synes det oss, som om bokens sjette afdelning, 'Handledning vid undervisningen uti katekesen', särskildt utmärkande sig genom sin rediga, lättfattliga och bestämda framställning, vore det yppersta kapitlet. Men hela pastor Rabenii arbete är förträffligt och vittnar om en erfaren skolman, som är innerligt intresserad för det nödvändiga söndagsskolarbetet inom vår synod. Hans bok fyller mycket väl en hittills förefintlig brist uti vår söndagsskol-litteratur, och vi kunna därför icke annat än hjärtligen tillönska vår ämbetsbroder framgång och välsignelse åt hans arbete på detta område." — —

Barnens Tidning. (*Pastor, redaktör C. J. Bengstons* bokanmälan under rubriken "En god bok"). "Vi rekommendera den på det hjärtligaste till alla, som önska någon ledning vid undervisningen. Vi säga det igen, det är en god bok. — Ganska utförligt behandlas frågan om undervisningens meddelande, hvilket ju bör intressera hvarje lärare. Bokens senare del upptages af handledning vid undervisning i biblisk historia och katekesen, särskildt Luthers lilla katekes. Denna senare är i all sin korthet präktig och borde med sina ordförklaringar, bibliska exempel och belysande berättelser flitigt användas af alla, som försöka meddela undervisning i Luthers lilla katekes."

Minnesota Stats Tidning. Litteraturanmälan af red. "Författaren har nedlagt ej så litet arbete på att göra nämnda bok till en verklig hjälpreda för våra söndagsskollärare, och vi hoppas, att han äfven lyckas att väcka ett större intresse för denna nyttiga verksamhet hos föräldrar och andra, som ha de ungas kristliga uppfostran i åtanka."

Nordstjärnan. Bokanmälan af *red. Berger.* "Denna bok, som författaren tillägnat söndagsskollärarekåren inom Augustana-synoden, skall utan tvifvel af denna lärarekår och i öfrigt af alla synodens vänner hälsas med allmän tillfredsställelse." — I en redaktionsartikel i samma tidning skrifver *redaktör E. Skarstedt* bl. a.: "Apropos katekes, så har pastor Rabenius i sin nyligen utgifna bok, 'Söndagsskolan"

skrifvit en 'handledning vid undervisningen uti katekesen', som säkerligen tillhör de bästa, som någon lyckats åstadkomma i den vägen och som tryggt kan rekommenderas till dem, som intressera sig för teologiska studier. Denna katekes upptager 60 af bokens 143 sidor. Bokens öfriga innehåll är likaledes väl ordnadt och affattadt och säkerligen i alla delar uppfyllande de anspråk, som man kan ha på en bok af detta slag."

Ungdomsvännen. Bokanmälen af *prof. teol. dr S. G. Youngert.* "Det är i all synnerhet för sin enkelhets skull, som denna bok har ett högt värde och kommer att blifva vårt folk och särskildt våra söndagsskollärare till tjänst. — Till alla, som undervisa i söndagsskolan, synnerligen i Luthers lilla katekes och vår bibliska historia, vilja vi rekommendera detta arbete, som är både godt och praktiskt."

* * *

Svensk Kommunal-Tidning, Stockholm, Sverige. Litteraturanmälan af *red. fil. dr R. Brandel.* "Författaren har härmed lämnat i den för barnens kristliga uppfostran ifrande allmänhetens händer ett synnerligen gediget arbete, frukter af många års praktisk erfarenhet. Med allt skäl kan sägas, att förf. förstått att gifva de bästa vinkar om huru undervisningen i biblisk historia och katekesen bör bedrifvas för att blifva lättförståelig, saftig och medryckande. Särskildt tacknämlig är den rika samling af exempel ur bibeln och lifvet, hvarmed förf. illustrerat sin framställning."

Svensk Kyrko-Tidning, Uppsala, Sverige. Bokanmälan af *domkyrkoadjunkten Clas. A. Törner* i Uppsala. "I sju hufvudafdelningar indelar förf. sin bok, nämligen: 1) Ändamålet med människans tillvaro, 2) söndagsskolan, 3) söndagsskolans lärare, 4) undervisningens meddelande, 5) handledning vid undervisning i bibl. hist., 6) d:o i katekesen och särskildt Luthers lilla katekes och 7) psalmanvisningar. Läsaren skall här finna värdefulla pedagogiska anvisningar, stödda både på god psykologisk blick och erfarenhet. 'En sann och grundlig kristendomskunskap' yrkar författaren

ständigt på. Han förstår därför väl en sak, som man i vårt land icke vetat begripa, att till söndagsskollärare duger ej hvilken som helst. Kristligt sinne och kärlek är väl den första betingelsen, men kunskaper, ordning och allvar äro ock nödvändiga. Saknar läraren förutsättningar, gör han lätt mera skada än gagn. — Förf:s sätt att utlägga Luthers lilla katekes är praktiskt och originellt. Stycket behandlas nämligen sålunda: 1) ordförklaring, 2) samtalsämnen, som stycket ger uppslag till, 3) bibliska exempel — fullständiga berättelser ur bibeln, 4) exempel ur lifvet."

* * *

Förestående äro mycket korta utdrag från tidningspressens recensioner. Till dessa utdrag foga vi med glädje följande för offentliggörande afsedda omdömen:

Augustana-synodens president, dr E. Norelius. "Jag har haft glädjen att genomläsa 'Söndagsskolan', och så långt jag förstår är boken af stort värde, en hjälpreda och handledning, som vi behöfva i alla våra söndags- och församlingsskolor. Jag kan med nöje rekommendera den till alla våra söndags- och hvardagsskolor, och jag tror, att den skall blifva till mycken välsignelse öfverallt, där lärarna verkligen vilja akta på dess många goda vinkar."

Prof. dr Gustav Andreen, president för Augustana College och Teol. Sem., Rock Island, Ill. "Boken 'Söndagsskolan' finner jag särdeles utmärkt och lämplig såsom en förberedelse för och under arbetet i våra söndagsskolor. Den förtjänar spridning ibland alla våra söndagsskollärare och söndagsskolans vänner för öfrigt och kommer att bidraga mycket till höjandet af halten af denna viktiga verksamhetsgren i vår synod."

Prof. P. A. Mattson, president för Gustavus Adolphus College, St Peter, Minn. "Söndagsskolan är särskildt utmärkt i sitt slag. Den är enkel och tydlig och alldeles lämplig för sitt ändamål. Jag är viss om att där den boken läses och beaktas, kommer den att bringa ett välsignelserikt resultat. Jag hoppas, att våra söndagsskolor skaffa sig den, på det att

våra lärare må få råd och vinkar i sin verksamhet. Alla skolor böra känna sig tacksamma för detta värdefulla arbete. Gud välsigne dess läsande i våra söndagsskolor!"

Prof. dr L. H. Beck, president för Upsala College, Kenilworth, N. J. "Pastor K. N. Rabenii bok 'Söndagsskolan' är, som man kunde vänta af författaren till 'Församlingsskolor', ett värdefullt arbete. Då vi betänka söndagsskolans stora betydelse för vår kyrka i detta land, inse vi huru behöflig en sådan bok är. Den är, för såvidt jag vet, den enda i sitt slag tillgänglig för de tusende arbetarna inom våra söndagsskolor. Ingen söndagsskollärare borde försumma att studera boken och tillgodogöra sig dess värdefulla innehåll. Bokens spridning skall lända vår synod till största nytta."

Prof. dr Samuel M. Hill. "Luther Academy, Wahoo, Nebr., reformationsdagen 1905. Söndagsskolan börjar här i landet få en säreget luthersk betydelse. Den kristna hvardagsskolan kan i helt få församlingar utföra det sig anvisade uppdraget. Därför måste söndagsskolan bidraga i betydlig mån. Men då är en väl ordnad och grundlig undervisning af nöden. Katekesen och biblisk historien gifva stommen, superintendenten får med sina lärare anordna detaljerna. Äfven den engelsktalande delen af den lutherska kyrkan har insett fördelen af systematisk undervisning och utgifvit en hel serie läroböcker. Ingenting kan dock ersätta de båda redan nämda. En ypperlig handbok för söndagsskolans ordnande har Augustana-synoden fått i pastor Rabenii bok. Alla söndagsskolor böra skaffa sig den, ty för våra barn är blott det bästa godt nog."

Böcker för Sö

Billing, G., **Katekesutläggning,** mindre uppl. ....kart .65

Det Heliga Landet i ord och bild, biblisk geografi för söndagsskolan. Palestinas geografi, historia, utvecklingsperioder, styrelse samt seder och bruk i enlighet med den heliga skrifts framställning. Af Theodore E. Schmauk, öfversatt af pastor Vilhelm Ljung. .... klb 1.25

Lundgren, F., **Kateketisk handbok** ....vb 2.00

——**Handbok till bibliska historien,** första bandet, gamla testamentet ....vb 2.00

——Do, andra bandet, nya testamentet ....vb 1.50

Lövgren, N., **Kyrkohistoria** till skolornas tjänst. Med en serie biografier af Aug. Edman ....vb 1.75

Rudin, W., **Vår heliga troslära.** Ledning vid konfirmationsundervisningen .... klb 1.25

Rudin, D., **Kort hjälpreda** vid konfirmationsundervisningen i allmänhet ....h .20

Rabenius, K. N., **Handledning vid undervisningen vid** Augustana-synodens församlingsskolor ......kart .75

Schartau, Henric, **Undervisning i kristendomskunskapen** för barn enligt doktor Luthers lilla katekes och Laurelii spörsmål ....kart .50

Sundin, K. F., **Samtal öfver bibliska historien,** lämpade efter den nya normalplanen, utarbetade till barnalärares tjänst ....kart 1.00

Augustana Book Concern, Rock Island, Ill.

FILIALER: 417 Fourth Street, So., Minneapolis, Minn.
377 Broadway, Room 1009, New York, N. Y.
79 Dearborn Street, Room 301, Chicago, Ill.